

UDHËZUESI PËR PRAKTIKËN E PUNËS SË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL SHKOLLOR

**Korrik
2022**

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

mr 2116/c/prot
at 27 07 2022

MIRATOHET

MINISTËR

**UDHËZUESI PËR PRAKTIKËN E PUNËS
SË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL SHKOLLOR**

Korrik , 2022

Dokumenti “Udhëzuesi për Praktikën e Punës së Shërbimit Psiko-Social Shkollor” u hartuan nga Drejtoria e Kurrikulës dhe e Kualifikimit në Agjencinë e Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Parauniversitar (ASCAP), në bashkëpunim me Ministrinë e Arsimit dhe Sportit (MAS).

Hartimi i dokumentit u koordinua nga:

Esion Zgjana

Përgatitja e dokumentit:

Rezarta Pullazi

Orsjola Miha

Anisa Asllanaj

Ornela Belba

Jona Hila

Ermilinda Zgjana

Redaktimi letrar:

Zija Kurti

Redaktimi shkencor:

Esion Zgjana

Olta Jaçellari

© Të gjitha të drejtat janë të rezervuara

nga Agjencia e Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Parauniversitar.

TABELA E PËRMBAJTJES

TABELA E PËRMBAJTJES.....	3
LISTA E MODELEVE.....	10
SHKURTIME	12
HYRJE	13
PJESA E PARË.....	14
FUNKSIONIMI I SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË NIVEL SHKOLLE	14
ROLI, DETYRAT DHE BASHKËPUNËTORËT E PUNONJËSIT TË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË SHKOLLA	15
FORMAT E KOMUNIKIMIT ME MËSUESIT, ME DREJTUESIT DHE ME PERSONAT QË USHTROJNË PËRGJEGJËSINË PRINDËRORE	17
KOMUNIKIMI QË KA NEVOJË TË DOKUMENTOHET	17
NDARJA E INFORMACIONIT ME PERSONAT E INTERESIT	19
PËLQIMI I MIRATUAR	20
NDARJE E INFORMACIONIT	22
Ndarja e informacionit me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore.....	22
Ndarja e informacionit me drejtuesit e IA-së	23
Ndarja e informacionit me mësuesin	23
PLANIFIKIMI VJETOR	24
MODEL I PLANIT VJETOR	24
MATRICA E RAPORTIMIT PËR VEPRIMTARITË E REALIZUARA	28
ANALIZA VJETORE E PUNËS PËR PUNONJËSIT E SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL.....	31
VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR SHËRBIMIN PSIKO-SOCIAL.....	38
VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR MËSUESIT	38

VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR PRINDËRIT	41
ZHVILLIMI I VEPRIMTARIVE PARANDALUESE	43
PLANIFIKIMI I VEPRIMTARIVE PARANDALUESE	43
REALIZIMI PËR VEPRIMTARITË PARANDALUESE.....	44
RAPORTIMI PËR VEPRIMTARITË PARANDALUESE	46
PLANIFIKIMI I VEPRIMTARIVE VLERËSUESE	48
VLERËSIMI NË KUSHTET E EMERGJENCËS	48
VLERËSIMI I NXËNËSVE ME NEVOJA TË VEÇANTA.....	48
VEPRIMET E PUNONJËSIT RAST PAS RASTI.....	49
VLERËSIMI INDIVIDUAL I NXËNËSIT.....	55
FORMATE PËR VEPRIMTARITË VLERËSUESE	58
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJEVE	74
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES NË NIVEL IA-JE	74
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES NË NIVEL KLASË	74
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES NË NIVEL INDIVIDUAL	77
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR ÇRREGULLIMET E ANKTHIT NË FËMIJËRI DHE NË ADOLESHENCË.....	88
FORMAT MË TË CILAT MUND TË SHFAQET ANKTHI TE FËMIJËT DHE TEK ADOLESHENTËT	89
Ndërhyrja në kontekstin shkollor	91
Referimi	93
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR TRAUMAT NË FËMIJËRI DHE NË ADOLESHENCË	95
Format në të cilat mund të shfaqet trauma	95
Ndërhyrja në kontekstin shkollor	99
Referimi	101

PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR ÇRREGULLIMET SPECIFIKE TË TË NXËNIT NË FËMIJËRI DHE NË ADOLESHENCË.....	102
Format e çrregullimeve në të nxënë102	
Ndërhyrja në kontekstin shkollor104	
Referimi112	
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR RASTET E DHUNËS	113
Format e dhunës.....113	
Roli dhe përgjegjësitë e institucioneve arsimore.....116	
Dokumentimi dhe menaxhimi i tyre.....116	
Ndërhyrjet në kontekstin shkollor119	
Referimi122	
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR RASTET E BULLIZMIT NË SHKOLLË	123
Format e bullizmit123	
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR RASTET E BRAKTISJES SË SHKOLLËS	129
Referimi131	
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR RASTET E VARËSISË NË FËMIJËRI DHE NË ADOLESHENCË ...	132
Shenjat me të cilat mund të shfaqen varësitë te fëmijët dhe tek adoleshentët.....132	
Ndërhyrja në kontekstin shkollor134	
Referimi137	
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR PROBLEMATIKAT SJELLORE	138
Format e problematikave sjellore138	
Shfaqja e problematikave sjellore në mjedisin e klasës/shkollës139	
Ndërhyrja në kontekstin shkollor142	
Referimi144	
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES DHE MENAXHIMI I KONFLIKTEVE NË SHKOLLË	144

Ndërhyrje në nivel klase	147
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR RASTE ME ÇRREGULLIME HUMORI NË FËMIJËRI DHE NË ADOLESHENCË.....	148
Format me të cilat mund të shfaqen çrregullimet e humorit në fëmijëri dhe në adoleshencë.....	148
Ndërhyrja në kontekstin shkollor	149
Referimi	151
PLANIFIKIMI I NDËRHYRJES PËR SITUATAT E EMERGJENCËS	153
Çfarë ndodh nëse një emergjencë natyrore ose civile përjetohet, ndërkohë që nxënësit dhe mësuesit janë në klasë?	154
Grupi për menaxhimin e emergjencave (GME)	155
Udhëzime të dobishme për të folur me fëmijët rreth sigurisë në shkollë	156
Ndërhyrja në kontekstin shkollor	157
PLANIFIKIMI DHE OFRIMI I SHËRBIMEVE PËR AFTËSINË E KUFIZUAR	162
Ngritja e komisionit të ak-së në shkollë	163
Funksionimi i komisionit të ak-së në shkollë	165
Bashkëpunimi i komisionit të ak-së me drejtorinë e ia-së.....	171
Vlerësimi periodik i nxënësve me ak	171
REFERIMI.....	175
REFERIMI PËR MBROJTJE	175
REFERIMI PËR SHËRBIME	178
PJESA E DYTË	181
FUNKSIONIMI I SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË NIVEL ZYRE VENDORE TË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR (ZVAP) DHE NË NIVEL DREJTORIE RAJONALE TË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR (DRAP)	181
FUNKSIONIMI I NJËSISË SË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË NIVEL ZYRE ARSIMORE TË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR (ZVAP)	182

DETYRAT E DREJTUESIT TË NJËSISË NË NIVEL ZVAP-JE	182
MONITORIMI I SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË NIVEL ZVAP-JE	183
FUNKSIONIMI I NJËSISË SË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË NIVEL DREJTORIE RAJONALE TË ARSIMIT PARAUNIVESITAR (DRAP).....	185
DETYRA E KOORDINATORIT TË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL PRANË DRAP	185
MONITORIMI I NJËSISË SË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË NIVEL DREJTORIE RAJONALE TË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR (DRAP).....	186
FUNKSIONIMI I PROCESIT TË SUPERVIZIMIT	187
DETYRAT DHE FUNKSIONI I SUPERVIZORIT TË NJËSISË SË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL.....	187
FUNKSIONIMI I KOMISIONIT MULTIDISCIPLINAR PËR VLERËSIMIN E AK-SË	190
VEPRIMTARIA E KOMISIONIT MULTIDISCIPLINAR PËR AFËSINË E KUFIZUAR PRANË ZVAP-SË	190
PJESA E TRETË – SHTOJCA.....	192
SHTOJCA 1: VLERËSIMI I PERFORMANCËS SË PUNONJËSIT TË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NGA DREJTORI I IA-SË	193
SHTOJCA 2: VLERËSIMI I PERFORMANCËS SË PUNONJËSIT TË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NGA DREJTUESI I NJËSISË.....	196
SHTOJCA 3: LISTA E KONTROLLIT PËR VLERËSIMIN FILLESTAR TË SITUATËS SË NXËNËSIT ME SJELLJE RADIKALE/EKSTREMISTE	200
SHTOJCA 4: LISTA E KONTROLLIT PËR IDENTIFIKIMIN E NXËNËSIT BRAKTISËS/ME TENDENCË BRAKTISJE	203
SHTOJCA 5: LISTA E KONTROLLIT PËR VLERËSIMIN E NXËNËSVE ME SJELLJE PROBLEMATIKE	206
SHTOJCA 6: LISTA E KONTROLLIT PËR REAGIMIN NDAJ KONFLIKTIT.....	209
SHTOJCA 7: LISTA E KONTROLLIT PËR RREGULLIMIN EMOCIONAL (MOSHA 6 - 11 VJEÇ)	211
SHTOJCA 8: LISTA E KONTROLLIT PËR SHPREHITË EMOCIONALE (MOSHA 12 - 15 VJEÇ)	213
SHTOJCA 9: LISTA E KONTROLLIT PËR VLERËSIMIN FILLESTAR MBI PROBLEMATIKA TË HUMORIT TE FËMIJËT E GRUPMOSHËS 6-12 VJEÇ.....	215
SHTOJCA 10: VLERËSIMI I RISKUT PËR VETËVRASJE	218

SHTOJCA 11: INVENTARI I DEPRESIONIT I BECK-UT	221
SHTOJCA 12: INTERVISTË E STRUKTURUAR PËR VLERËSIMIN E SIMPTOMAVE TË TRAUMËS ..	227
SHTOJCA 13: VETËVLERËSIMI TE FËMIJËT (ARSIMI FILLOR)	228
SHTOJCA 14: INSTRUMENTI I VETËVLERËSIMIT	230
SHTOJCA 15: VLERËSIMI I VARËSISË NGA INTERNETI	235
SHTOJCA 16: LISTA E KONTROLLIT PËR DUHANIN GRUPMOSHA 13-18 VJEÇ	237
SHTOJCA 17: VËSHTIRËSITË NË TË NXËNË	239
Çrregullimet gjuhësore	240
Çrregullimet e të folurit	245
Çrregullimi i pragmatizmit të komunikimit.....	247
Belbëzimi.....	249
Çrregullimet e spektrit të autizmit.....	251
Çrregullimet e inhibimit	254
Çrregullimet në lexim.....	256
Çrregullimet në shkrim.....	259
Çrregullimet në matematikë	261
Çrregullimet motore	263
Çrregullimet e lëvizjeve stereotipike	265
SHTOJCA 18: KONTRATË BESIMI ME NXËNËSIN PËR NDRYSHIMIN E SJELLJES	267
Pyetësor për klimën për nxënësit.....	272
Gjendja psiko-emocionale (për nxënësit)	275
Pyetësor për prindërit.....	277
SHTOJCA 20: PYETËSOR PËR BULLIZMIN	279
PYETËSOR PËR MARRËDHËNIET ME BASHKËMOSHATARËT	283

SHTOJCA 21: PYETËSOR PËR SJELLJET E RREZIKSHME.....	285
SHTOJCA 22: PYETËSOR PËR PËRDORIMIN E INTERNETIT.....	288
BIBLIOGRAFI	290
WEBLOGRAFI	293

LISTA E MODELEVE

Modeli 1. Formati 1 për pëlqimin nga prindi.....	20
Modeli 2. Formati 2 për pëlqimin nga prindi.....	21
Modeli 3. Plani vjetor	25
Modeli 4. Matrica e realizimit	28
Modeli 5. Analiza vjetore e punës së shërbimit psiko-social.....	33
Modeli 6. Instrument për vlerësimin e nevojave (për mësues).....	39
Modeli 7. Instrument për vlerësimin e nevojave (për prindër)	41
Modeli 8. Struktura për veprimtaritë parandaluese.....	44
Modeli 9. Struktura e raportimit për veprimtaritë parandaluese.....	46
Modeli 10. Vlerësimi psiko-social i nxënësit	52
Modeli 11. Vlerësimi psiko-edukativ i nxënësit	55
Modeli 12. Harta sociale për klasën.....	58
Modeli 13. Formulari për vëzhgimin e nxënësit.....	60
Modeli 14. Formulari për fokus grup.....	62
Modeli 15. Raporti për aktivitetet vlerësuese	63
Modeli 16. Formular për vizita në shtëpi.....	66
Modeli 17. Formular i vlerësimit të gjendjes sociale.....	68
Modeli 18. Formulari i këshillimit/konsultimit në grup	75
Modeli 19. Plani individual të ndërhyrjes.....	77
Modeli 20. Formular i këshillimit/konsultimit individual	78
Modeli 21. Formular këshillimi/konsultimi me mësues/prindër.....	80

Modeli 22. Formati i dosjes individuale AF/AMU.....	81
Modeli 23. Formati i dosjes personale AMU/AML.....	83
Modeli 24. Vlerësimi i funksionit të sjelljes.....	107
Modeli 25. Plani i modifikimit të sjelljes (PMS).....	110
Modeli 26. Formular për vlerësimin psiko-social në situatë emergjence	160
Modeli 27. Ngritja së komisionit për AK në shkollë	164
Modeli 28. Vendimi i komisionit AK në shkollë.....	166
Modeli 29. Plani vjetor të komisionit AK.....	168
Modeli 30. Vlerësimi i ecurisë për nxënësit me AK.....	171
Modeli 31. Referimi për shërbime	179
Modeli 32. Kërkesa për supervizim individual.....	188

SHKURTIME

MAS	Ministria e Arsimit dhe Sportit
UP	Urdhri i psikologut
DPAP	Drejtoria e përgjithshme e arsimit parauniversitar
DRAP	Drejtoria rajonale e arsimit parauniversitar
ZVAP	Zyra vendore e arsimit parauniversitar
IA	Institucioni arsimor
NJSHPSSH	Njësia e shërbimit psiko-social në shkollë
PSHPSSH	Punonjësi i shërbimit psiko-social në shkollë
PSH	Psikologu shkollor
PSSH	Punonjësi social shkollor
SPZ	Struktura policore e zonës
OSSH	Oficeri i sigurisë në shkollë
NJMF	Njësia e mbrojtjes së fëmijëve
PMF	Punonjësi i mbrojtjes së fëmijës
GTN	Grupi teknik ndërsektorial
KMD	Komisioni multidisiplinar
AK	Aftësia e kufizuar
PEI	Plani edukativ individual
KML	Komisioni mjeko-ligjor
KMCAP	Komisioni i caktimit të aftësisë për punë
QKSHM	Qendra komunitare e shëndetit mendor
PMS	Plani i modifikimit të sjelljes
PIM	Plani individual i mbrojtjes
PKMSH	Plani koordinues i mbështetjes sociale
OJF	Organizatë jofitimprurëse
OBSh	Organizata Botërore e Shëndetit

HYRJE

Ky dokument është një udhëzues praktik, mbi procedurat që duhen të ndiqen nga punonjësit e shërbimit psiko-social shkollor, në identifikimin, në vlerësimin, në ndërhyrjen dhe në parandalimin e problematikave me të cilat nxënësit, prindërit dhe mësuesit përballen në shkollë dhe në familje. Udhëzuesi synon të ofrojë një kornizë të unifikuar veprimesh institucionale, të cilat janë në përputhje me interesin më të lartë të fëmijës, si dhe në mbështetje të suksesit të tyre akademik dhe social.

Udhëzuesi përmban detyrat e përgjithshme (funksionale) të psikologut dhe të punonjësit social, pikëtakimet dhe ndryshimet midis dy profileve të punonjësve, nga të cilët përbëhet shërbimi psiko-social shkollor. Udhëzuesi paraqet formate të dokumenteve tip, nga praktika të cilat do të përdoren nga çdo punonjës i shërbimit psiko-social në institucionet arsimore, lidhur me veprimtarinë vlerësuese, parandaluese dhe të ndërhyrjes, për dokumentimin e punës në mënyrë të unifikuar, në përputhje me standardet profesionale dhe me parimet etike. Gjithashtu, paraqiten në mënyrë të qartë dhe të thjeshtë, fenomenet me të cilat punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor mund të përballlet në përditshmërinë e tij.

Udhëzuesi është mbështetur në praktikën e punës së punonjësve të shërbimit psiko-social, që prej fillimit të funksionimit të këtij shërbimi, në praktikat ndërkombëtare, në nevojat e identifikuar të punonjësve, në raport me rolin në institucionet arsimore (IA), në ndërhyrjet dhe në dokumentimin e punës së tyre.

Ky udhëzues iu vjen në ndihmë punonjësve të shërbimit psiko-social në institucionet arsimore publike dhe private, njësive të shërbimit psiko-social, komisionit të aftësisë së kufizuar në shkolla, komisionit multidisiplinar pranë zyrave vendore të arsimit parauniversitar (ZVAP) etj.

Përgjatë gjithë ndryshimeve në sistemin arsimor parauniversitar, vitet e fundit, problematikat më të cilat u përballë shoqëria jonë, prej vitit 2019 (tërmeti, pandemia etj.), dhe problematikave të reja që mund të identifikohen në të ardhmen, ky udhëzues synon të orientojë punonjësit e shërbimit psiko-social, në ofrimin e shërbimeve efektive dhe profesionale, në përputhje me nevojat aktuale të shërbimit dhe të përfituesve të tij.

PJESA E PARË

FUNKSIONIMI I SHËRBIMIT PSIKO-

SOCIAL NË NIVEL SHKOLLE

ROLI, DETYRAT DHE

BASHKËPUNËTORËT E PUNONJËSIT TË

SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË SHKOLLA

Punonjësit e shërbimit psiko-social shkollor kanë rol të rëndësishëm, në **promovimin** dhe në mbështetjen, në suksesin akademik dhe social të nxënësve, duke ofruar shërbime në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë. Në rolin e ndërmjetësuesit dhe të lehtësuesit të marrëdhënieve, punonjësi i shërbimit psiko-social bashkëpunon me mësues (kujdestarë, lëndorë, ndihmës), me persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore dhe me profesionistë të tjerë, për të krijuar një mjedis të sigurt në mbështetje të të mësuarit, duke ndikuar gjithashtu, në forcimin e lidhjes familje-shkollë-komunitet me nxënësin në qendër.

Punonjësit e shërbimit psiko-social në shkolla kanë në fokus të punës, **identifikimin** sa më herët të situatës në të cilën gjendet nxënësi me problematika, të tilla si: sjellore, psiko-emocionale, ndërvepruese, problematika të shëndetit mendor, braktisjes shkollore, social-ekonomike dhe vështirësi në të nxënë, duke hartuar plane individuale parandaluese, bazuar në nevojat e identifikuara.

Punonjësit e shërbimit psiko-social në shkolla **vlerësojnë** te nxënësit, aftësitë akademike dhe kapacitetet për të mësuar, zhvillimin social-emocional të nxënësit, identifikojnë faktorët biologjikë, psikologjikë, kulturorë, ekonomikë dhe mjedisorë që ndikojnë të nxënës.

Punonjësit e shërbimit psiko-social **ndihmojnë** punonjësit arsimorë, personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore dhe nxënësit, në parandalimin ose eliminimin e abuzimeve të punonjësve arsimorë ndaj nxënësve dhe anasjelltas, të nxënësve ndaj bashkëmoshatarëve dhe përfshirjes së tyre në sjellje abuzive, të tilla si: konsumimi i duhanit, i alkoolit, i drogës etj.

Punonjësit e shërbimit psiko-social **informojnë** punonjësit e institucionit arsimor, për zhvillimet tipike të moshës të nxënësve dhe për problemet që hasin nxënësit gjatë të mësuarit dhe të nxënës. Ndihmojnë mësuesit (kujdestarë, lëndorë dhe ndihmës) për integrimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara në klasa. Administrojnë dhe interpretojnë teste psikologjike,

kur të jenë të disponueshme (nga psikologu), dhe plotësojnë dosjet individuale, për rastet e nxënësve që kanë përfituar nga shërbimi psiko-social. Raportojnë me shkrim, për çdo rast të provuar apo të dyshuar, për abuzim të nxënësve nga punonjës arsimorë dhe nga personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore të nxënësit, te drejtuesi i NJSHPS-ës, në ZVAP.

Punonjësit e shërbimit psiko-social shkollor **ndërhyjnë**, për të ndihmuar nxënësit të zgjidhin problemet e përshtatjes, për zgjidhjen e konflikteve, për parandalimin e abuzimit, për ndërtimin e imazhit pozitiv për veten, për zhvillimin e aftësive social-emocionale dhe edukimin e tyre në shkollë, nëpërmjet këshillimit/konsultimit individual dhe në grup me nxënës, gjithashtu, konsultojnë personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore.

Punonjësit e shërbimit psiko-social **zhvillojnë veprimtari ndërgjegjëse/informuese**, në kuadër të ditëve ndërkombëtare, të specifikuara në udhëzimin përkatës të fillimit të vitit shkollor.

Punonjësit e shërbimit psiko-social shkollor **referojnë** rastet, pranë institucioneve përgjegjëse për mbrojtjen e fëmijëve me të cilat bashkëpunojnë, në interesin më të lartë të fëmijës, dhe pranë institucioneve shëndetësore të cilat ofrojnë shërbime të shëndetit mendor. Këto institucione janë njësia për mbrojtjen e fëmijëve (NJMF) pranë çdo njësie administrative dhe institucione të tjera të cilat ofrojnë shërbime. Personit që ushtron përgjegjësinë prindërore, pas vlerësimit të nevojave të nxënësit, i jepet një rekomandim me shkrim.

Në shkolla ku shërbimi psiko-social përfaqësohet vetëm nga punonjësi social, ai është përgjegjës për realizimin e të gjitha veprimtarive të përshkruara në këtë udhëzues, me përjashtim të vlerësimit psikologjik dhe të këshillimit/konsultimit të nxënësit. Në këtë rast, punonjësi social është kryetar i komisionit të AK-së në shkollë dhe realizon vlerësimin psiko-social të fëmijës me aftësi të kufizuar (sipas formatit përkatës). Punonjësi social kryen vizita në familje, vetëm në raste kur vlerësohet e nevojshme prej tij/saj dhe në bashkëpunim me punonjësin e mbrojtjes së fëmijës (PMF).

Në shkolla ku shërbimi psiko-social, përfaqësohet vetëm nga psikologu, ai është përgjegjës për realizimin e të gjitha veprimtarive të përshkruara në këtë udhëzues, me përjashtim të vlerësimit të gjendjes sociale të nxënësit dhe të vizitave në familje. Psikologu është kryetar i komisionit të AK-së në shkollë dhe realizon vlerësimin psiko-social të fëmijës

me aftësi të kufizuar (sipas formatit përkatës). Harton, administron dhe interpreton teste psikologjike, kur janë të disponueshme.

Në rastet kur shërbimi përfaqësohet nga të dy punonjësit, punonjësi social planifikon dhe realizon veprimtari ndërgjegjëse/informuese me nxënës, me prindër dhe me mësues, kryesisht me natyrë sociale, ndërsa psikologu shkollor planifikon dhe realizon veprimtari ndërgjegjëse/informuese me nxënës, me prindër dhe me mësues, kryesisht me natyrë psikologjike.

Punonjësi i shërbimit psiko-social zbaton veprimtaritë e parashikuara në planin vjetor ose veprimtari të bazuara në nevojat specifike të shkollës, të identifikuara gjatë vitit shkollor. Veprimtaritë mund të jenë në formën e parandalimit, të vlerësimit dhe të ndërhyrjes, për çështje që shërbimi psiko-social i ka në fokus të veprimtarisë së tij, brenda IA-së.

Format e komunikimit me mësuesit, me drejtuesit dhe me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore

Komunikimi i punonjësit të shërbimit psiko-social në institucionet arsimore, me drejtuesit, me mësuesit, me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore dhe me nxënësit, mund të jetë formal dhe joformal.

Gjatë komunikimit formal kërkohet dokumentimi i tij, në një nga format zyrtare, sipas formateve përkatëse (regjistri i të dhënave, relacione etj.). Komunikimi kërkohet të realizohet në mjedisin ku ofrohet shërbimi ose brenda mjediseve të institucionit arsimor.

Komunikimi që ka nevojë të dokumentohet

Dokumentohen:

- Referimi i nxënësit nga mësuesi, nga drejtuesi dhe nga personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, për të cilin kërkohet shërbim.
- Pëlqimi i miratuar sipas një prej formateve tip, të paraqitura në udhëzues që **duhet të merret çdo fillim të vitit shkollor dhe/ose sipas nevojës.**
- Të dhënat e marra nga mësuesit kujdestarë për gjendjen sociale të klasës.

- Çdo kontakt i realizuar në mjedisin ku ofrohet shërbimi me mësues, me nxënës, me persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, duke e pasqyruar në regjistrin e punës, sipas formatit të dhënë në këtë udhëzues.
- Çdo takim me persona të tjerë (mësues, persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, PMF, persona të afërt të fëmijës etj.), i cili vlerësohet i nevojshëm për t'u realizuar, për shkak të ndërhyrjes së planifikuar, duke e pasqyruar në dosjen personale të fëmijës.
- Në rastet kur te punonjësi i shërbimit psiko-social referohen/raportohen raste rreth situatave me natyrë sensitive (raste dhune, abuzimi, probleme të etikës në komunikim, raste diskriminimi etj.), nga persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, mësues, drejtues etj., komunikimi dokumentohet nëpërmjet një procesverbali.
- Komunikimet në grupe me nxënës, me mësues dhe me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, dokumentohen në formatin përkatës (skedë këshillimi/konsultimi në grup).
- Rastet që punonjësi i shërbimit psiko-social referon për shërbime, pranë qendrave të shëndetit mendor, dokumentohen sipas formatit tip për vlerësimin dhe/ose referimin.
- Nuk nevojitet dokumentimi i komunikimeve për rastet, kur punonjësi i shërbimit psiko-social njofton për organizimin e veprimtarive informuese/ndërgjegjëse me mësues dhe/ose persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore. Njoftimi i këtyre veprimtarive realizohet përkatësisht, në bashkëpunim me drejtuesit dhe/ose mësuesit.

NDARJA E INFORMACIONIT ME

PERSONAT E INTERESIT

Punonjësi i shërbimit psiko-social në institucionet arsimore, përgjatë ndërhyrjeve të drejtpërdrejta, në interesin më të lartë të nxënësit, në përputhje me “Rregullore për funksionimin e institucioneve arsimore parauniversitare në Republikën e Shqipërisë”, të sigurojë pëlqimin e miratuar të personit që ushtron përgjegjësinë prindërore. Punonjësi i shërbimit psiko-social sigurohet që individi që e jep pëlqimin e miratuar për shërbimet psiko-sociale të shkollës, të jetë plotësisht i informuar për natyrën e shërbimeve dhe çdo gjë tjetër, përsa i përket kufijve të kompetencës, të konfidencialitetit, si dhe të ruajtjes së informacionit, referuar parimeve për etikën profesionale.

Përsnat që ushtojnë përgjegjësinë prindërore mund të japin pëlqimin e tyre, për shërbimet individuale për fëmijët e tyre, të ofruara nga punonjësi i shërbimit psiko-social në çdo formë: me shkrim individualisht, me shkrim në grup ose verbalisht.

Për veprimtari në nivel shkolle, klase, fokus grupe, pyetësorë dhe takime individuale me nxënësit, për raste që vlerësohen si emergjenca, nuk nevojitet pëlqimi i miratuar nga personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore.

Punonjësi i SHPS-ës mund të presë një nxënësi në zyrë dhe, pasi të kuptojë problematikën e fëmijës, të informojë prindin për ndjekjen e seancave të këshillimit/konsultimit. Në rastet, kur prindi refuzon që nxënësi të marrë shërbim nga punonjësi SHPS-ës i shkollës, për situata të cilat vlerësohen emergjente apo që cenojnë zhvillimin dhe mirëqenien e fëmijës, ai duhet të vërtetojë se nxënësi po e merr shërbimin sipas nevojës, jashtë institucionit.

Punonjës i SHPS-ës mund të marrë nxënësin në seanca këshillimi/konsultimi, pa miratimin prindëror, në ato raste kur ka të dhëna apo dyshime, se prindi refuzon shërbimin të cilin vetë nxënësi e kërkon, apo kur prindi shkakton, rëndon apo neglizhon situatën emocionale të fëmijës. Në ato raste ku kërkohet ndërhyrje e mëtejshme, psikologu kërkon bashkëpunimin dhe ndihmën e PMF-ës, për të garantuar mirëqenien më të lartë psikologjike, emocionale dhe sociale të të miturit.

Pëlqimi i miratuar

Ky dokument i vjen në ndihmë punonjësit të shërbimit psiko-social shkollor, për të dokumentuar pëlqimin e miratuar, nga personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore të fëmijës.

Modeli 1. Formati 1 për pëlqimin nga prindi

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____ ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____ SHKOLLA _____ Miratim për shërbime psiko-sociale Bazuar në urdhrin nr. 31, datë 28.01.2020, “Për miratimin e rregullores për funksionimin e institucioneve arsimore parauniversitare në Republikën e Shqipërisë”, kreu VIII, neni 29 dhe neni 32, pika 2, punonjësi i shërbimit psiko-social (PSHPS) në institucionet arsimore, krahas ndërhyrjeve në grup me nxënësit, i lind nevoja dhe përgjegjësia ligjore për kontakte individuale dhe të drejtpërdrejta me nxënësit, brenda institucionit arsimor që ai mbulon. Për arsytet e mësipërme, kërkojmë nga ju, si prind/kujdestar ligjor i fëmijës, të plotësoni formularin e mëposhtëm: Unë _____, prindi/kujdestari ligjor (emri mbiemri i prindit/kujdestarit ligjor) i fëmijës _____, i datëlindjes _____, (emri mbiemri i fëmijës) (dd/mm/vvvv)
--

deklaroj se punonjësi i shërbimit psiko-social:

- ☐ Ka miratimin tim për kontakte, për këshillime/konsultime dhe për vlerësime individuale, nëse paraqitet nevoja, gjatë qëndrimit të nxënësit në institucionin arsimor.
- ☐ Nuk ka miratimin tim.

Prindi/kujdestari ligjor _____

(emri mbiemri i prindit/kujdestarit ligjor, firma)

Data ____/____/____

Gjithashtu, një mënyrë alternative për të informuar personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, mbi fushën e veprimit të shërbimit psiko-social brenda shkollës, është edhe formati i miratimit në grup (figura 2).

Modeli 2. Formati 2 për pëlqimin nga prindi

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA _____

Miratim për shërbime psiko-sociale

Të nderuar prindër të klasës _____, në urdhrin nr. 31, datë. 28.01.2020, “Për miratimin e rregullores për funksionimin e institucioneve arsimore parauniversitare në Republikën e Shqipërisë”, kreu VIII, neni 29 dhe neni 32, pika 2, punonjësi i shërbimit psiko-social në institucionet arsimore, krahas ndërhyrjeve në grup me nxënësit, i lind nevoja dhe përgjegjësia ligjore për kontakte individuale dhe të drejtpërdrejta me nxënësit, brenda institucionit arsimor që ai mbulon.

Nr.	Emër mbiemër i nxënësit	Nr. tel	Emër mbiemër firma e prindit/kujdestarit ligjor
1.			
2.			
3.			

Ndarje e informacionit

Ndarja e informacionit me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore

Rastet kur punonjësi i shërbimit psiko-social ndan informacion, me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, janë kryesisht rastet, kur identifikohen situata që kanë lidhje me:

1. Problematika të sjelljes;
2. Problematika të abuzimit me substanca;
3. Problematika të shëndetit mendor;
4. Problematika të zhvillimit apo të vështirësisë në të nxënë;
5. Problematika të ngacmimit ose të abuzimit seksual etj.

Kur personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, kërkojnë të informohen me shkrim ose kërkojnë raporte vlerësimi të gjendjes psiko-emocionale në shkollë të fëmijës, punonjësi i shërbimit psiko-social ka për detyrë, të hartojë një informacion përmbledhës dhe përgjithësues mbi ecurinë mësimore, frekuentimin e shkollës, marrëdhëniet me moshatarët dhe me mësuesit dhe/ose gjendjen psiko-emocionale. Ky informacion nuk është raport i një vlerësimi psikologjik, por bazohet kryesisht, në informacionin e ndarë nga mësuesit, në informacionin e marrë nga vëzhgimi dhe nga takimet e punonjësit me fëmijën.

Ky informacion hartohet, vetëm me kërkesën më shkrim nga personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, dhe përcillet zyrtarisht me shkresë përcjellëse nga drejtoria e IA-së.

Kur personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore nuk lejojnë kontaktin e shërbimit psiko-social të shkollës me fëmijën, për vlerësimin, për këshillimin/konsultimin apo për ndërhyrje, ose për raste kur punonjësi i shërbimit psiko-social ka konflikt interesi, atëherë:

1. Përdoret një ndërmjetës (PMF-ja, supervizori ose drejtuesi i NJSHPS-ës), për të lehtësuar komunikimin me psikologun apo me punonjësin social.
2. Tërhiqet nga rasti, duke argumentuar arsyet dhe propozon gjetjen e një eksperti/grupi ekspertësh nga NJSHPS-ja.
3. Referon te PMF-ja, privimin e shërbimeve jetike për fëmijën.

Ndarja e informacionit me drejtuesit e IA-së

Punonjësi i shërbimit psiko-social raporton te drejtuesi i IA-së, ato raste për të cilat vlerësohet e nevojshme ndarja e informacionit, kur:

- vihet në rrezik jeta e nxënësit;
- cenohet interesi më i lartë i fëmijës;
- kërkohet, për të gjitha rastet, një plan ndërhyrje në nivel shkolle.

Drejtuesit të IA-së i cilësohet rëndësia e ruajtjes dhe e respektimit të konfidencialitetit për informacionin e ndarë.

Ndarja e informacionit me mësuesin

Punonjësi i shërbimit psiko-social ndan informacionet me mësuesin, kur vlerëson që ky informacion do të ndihmojë, në:

- përmirësimin e arritjeve të nxënësit dhe në performancën shkollore;
- përmirësimin e marrëdhënieve mes nxënësve;
- integrimin dhe në përshtatjen e nxënësit në shkollë;
- rastet kur mësuesi është një nga aktorët e rëndësishëm, në zbatimin e planit të ndërhyrjes.

Mësuesit i cilësohet rëndësia e ruajtjes dhe e respektimit të konfidencialitetit për informacionin e ndarë.

PLANIFIKIMI VJETOR

Punonjësi i shërbimit psiko-social në institucionet arsimore, planifikon veprimtari brenda institucionit, në përshtatje me strukturën e vitit shkollor, për çdo institucion arsimor ku ofron shërbimin. Planifikimi vjetor i veprimtarisë së shërbimit psiko-social në institucionet arsimore, realizohet në përputhje me nevojat e institucionit, me gjetjet e analizës vjetore të vitit shkollor të mëparshëm, të strategjive kombëtare, të udhëzimit të çdo fillimi të vitit shkollor dhe të planit vjetor të NJSHPS-ës.

Punonjësit e shërbimit psiko-social shkollor planifikojnë veprimtaritë, që ky shërbim do të ofrojë për nxënësit, për stafin e shkollës dhe për personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, pasi ka vlerësuar nevojat e tyre.

Plani vjetor i hartuar dhe i firmosur nga punonjësi i shërbimit psiko-social për çdo institucion arsimor, miratohet zyrtarisht nga drejtuesi i institucioni me fillimin e viti shkollor.

Model i planit vjetor

Punonjësi i shërbimit psiko-social harton planin vjetor, për çdo institucion arsimor ku ofron shërbimin, dhe dorëzon një kopje të tij, në drejtorinë e institucionit arsimor dhe në njësinë e shërbimit psiko-social pranë ZVAP-së. Një model i planit vjetor përshkruhet në figurën 3.

Modeli 3. Plani vjetor

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA _____

Plani vjetor i shërbimit psiko-social

Viti shkollor _____ - _____

Hartoi: _____

Punonjës i SHPS

Miratoi: _____

Drejtör

NR	FUSHA	TEMA	REZULTATET E PRITSHME	VEPRIMTARIA	PERSONI PËRGJEGJËS	NË BASHKËPUNIM
SHTATOR - TETOR						
1	Vlerësim					
2	Ndërhyrje					
3	Ndërhyrje					
4	Parandalim					
5	Parandalim					

NËNTOR						
	Vlerësim					
	Ndërhyrje					
	Parandalim					
DHJETOR						
	Vlerësim					
	Ndërhyrje					
	Parandalim					

Matrica e raportimit për veprimtaritë e realizuara

Çdo muaj, punonjësi i shërbimit psiko-social plotëson, për çdo institucion ku ofron shërbimin, matricën e raportimit për veprimtaritë e realizuara. Kjo matricë ruhet në dosjen e punonjësit dhe një kopje e saj i dorëzohet drejtuesit të institucionit arsimor.

Bazuar në të dhënat e grumbulluara muaj pas muaji, punonjësi raporton në fund të çdo periudhe (një herë në tre muaj), të dhënat për çdo shkollë, pranë njësisë së shërbimit psiko-social në ZVAP-në përkatëse.

Modeli 4. Matrica e realizimit

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT						
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR						
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____						
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____						
SHKOLLA _____						
 Matrica e realizimit						
I. Të dhëna statistikore						
Përshkrimi	Nr. i temave	Nr. i nxënësve	Nr. i temave	Nr. i mësuesve	Nr. i temave	Nr. i prindërve
1. Veprimtari ndërgjegjësuere						
2. Këshillime/konsultime individuale						
3. Këshillime/konsultime në grup						

4. Pyetësor						
-------------	--	--	--	--	--	--

5. Referime në NJShPS		6. Vlerësime psikologjike (nga psikologu)	
7. Referime në NJMF dhe NJShPS		8. Vlerësim të gjendjes së nxënësit (nga punonjësi social)	
9. Referime në QSHKM			

Referime të rasteve të dhunës	Të shkaktuara		
	Nga nxënës	Nga mësues	Nga prindër
10. Në drejtori			
11. Në NJShPS			
12. Në NJMF			
13. Në polici			

Përshkrimi	Të reja	Në vazhdim	Të mbyllura
14. Dosje të nxënësve			
15. Dosje të nxënësve në trajtim, të transferuara në shkolla të tjera			

Shënim: Tabelën e mësipërme do ta plotësoni vetëm me numër.

Në rast se nuk ka veprimtari të kryer, do të plotësoni me 0.

I. Të dhëna për veprimtaritë vlerësuese

Veprimtaria	Kampionimi	Qëllimi	Realizuar nga	Problematika të gjetura.	
				Po	Jo
Pyetësor me nxënës					
Pyetësor me prindër					-
Pyetësor me mësues					
Fokus grup me nxënës					
Etj.					

II. Të dhëna për ndërhyrjet e kryera gjatë muajve _____

Veprimtaria	Numri i takimeve	Gjinia e përfituesve F/M	Problematika të hasura	Realizuar nga:	Shënime
Këshillime/konsultime individuale					
Këshillime/konsultime në grup					
Ndërhyrje					
Këshillime/konsultime individuale me mësues					
Këshillime/konsultime në grup me mësues					
Këshillime/konsultime individuale me persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore					
Këshillime/konsultime					

në grup me persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore					
Etj.					

III. Të dhëna për veprimtaritë parandaluese

Nr	Tema dhe veprimtaria (specifiko grupin)	Numri i pjesëmarrësve në total	Realizuar nga	Shënime
1				
2				
3				
4				
5				

IV. Problematika të hasura (nëse ka):

Punonjësi i SHPSSH: _____

Analiza vjetore e punës për punonjësit e shërbimit psiko-social

Në kuadër të arsimit gjithëpërfshirës, për një shkollë të sigurt dhe për krijimin e një klime të ngrohtë dhe miqësore për secilin fëmijë, punonjësit e shërbimit psiko-social shkollor përqendrohen, përveç aspekteve të tjera, edhe në evidentimin e problematikave dhe të arritjeve të përqendruara te nxënësit, si dhe çdo aktor tjetër në institucion arsimor.

Analiza vjetore e punës është dokument i cili pasqyron pikërisht këtë aspekt dhe përqendrohet në dokumentimin e punës, sipas fushave të veprimit (parandalimi, vlerësimi dhe ndërhyrja) të punonjësit të shërbimit psiko-social në institucionin arsimor.

Metodologjia e punës për analizën vjetore, do të bazohet në analizën e matricave të realizimit të punonjësit të shërbimit psiko-social, ku përfshihen:

- Rezultatet e pyetësorëve me nxënës, me mësues, me persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, të zhvilluar gjatë vitit.
- Marrja e informacioneve nga sesionet informuese, hartat sociale, vëshgimet, raportimet/referimet nga mësuesit, nga vetë nxënësit.
- Realizimet e këshillimeve/konsultimeve.
- Realizimet e fokus grupeve.

Modeli 5. Analiza vjetore e punës së shërbimit psiko-social

MINISTRIA E ARSIMIT, SPORTIT DHE RINISË

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA “ _____ ”

Analiza e punës së shërbimit psiko-social në shkollën “ _____ ”.

I. VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM I ZHVILLIMIT PSIKO-EMOCIONAL, MIRËQENIES MENDORE E FIZIKE TË FËMIJËVE DHE PROCESIT TË TË NXËNIT NË SHKOLLËN _____ GJATË VITIT SHKOLLOR_____.

Bazuar në nevojat e shkollës, si dhe mbështetur në planin vjetor të SHPSSH-ës, temat të cilat janë trajtuar gjatë vitit shkollor, janë:

1. Antitrafikimi i qenieve njerëzore.
2. Roli i psikologut në institucionin arsimor.
3. Të drejtat e fëmijëve.
4. Shëndeti mendor.
5. Mbrojtja e fëmijës në shkollë.
6. –
7. –

II. PARANDALIMI

Përshkrimi	Numri	Probleme të evidentuara	Hapat e ndërmarrë për kapërcimin e tyre	Rezultati i arritur
2.1 Pyetësorë të kryer				
2.2 Seminare/aktivitete ndërgjegjëse me nxënës				
2.3 Seminare/aktivitete ndërgjegjëse me persona të cilët ushtrojnë përgjegjësinë prindërore				
2.4 Seminare/aktivitete ndërgjegjëse me mësues				
2.5 Këshillim/konsultim individual me nxënës				
2.6 Këshillim/konsultim në grup me nxënës				
2.7 Këshillim/konsultim në grup me mësues				
2.8 Konsultime individuale me mësues				
2.9 Konsultime me nxënës				
2.10 Konsultime me persona të cilët				

ushtrojnë përgjegjësinë prindërore				
2.11 Referime pranë NJMF-ës				
2.12 Referime në institucione të tjera (polici, QKSHM etj.)				
2.13 Menaxhim i konfliktit				

NDËRHYRJE NË NIVEL INDIVIDUAL

Këshillime/konsultime individuale me nxënës	Këshillime/konsultime individuale me mësues	Këshillime/konsultime individuale me persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore

Këshillime/konsultime individuale me nxënës M/F	
M	F

III. PUNA E KOMISIONIT TË INSTITUCIONIT ARSIMOR PËR NXËNËSIT ME AK

a. Statistika për nxënësit me AK

NR.	INICIALET E NXËNËSIT	KLASA	DATËLINDJA	M/F	DIAGNOZA	KMCAP/KML (PO/JO)	VLERËSIM KMD (PO/JO)	ARSYEJA E MOSVLERËSIMIT

b. Veprimtaria e komisionit

(përshkruani shkurtimisht veprimtarinë vjetore të komisionit të shkollës)

c. Problematika të vlerësuara nga komisioni i shkollës

(listoni problematikat e evidentuara nga komisioni i shkollës, lidhur me ecurinë e nxënësve, punën individuale të mësuesve ndihmës, punën e mësuesve të klasës dhe atyre lëndorë, integrimi i këtyre nxënësve brenda shkollës, nevoja të paplotësuar, arritje pozitive etj.)

IV. REZULTATET E ARRITURA GJATË PUNËS VJETORE PËR TË GJITHA PROBLEMATIKAT E SIPËRËRMENDURA

- **Vështirësitë e ndeshura gjatë punës në shkollë**
- **Arritje pozitive të dukshme**
- **Bashkëpunime**

V. ÇËSHTJET KU DO TË FOKUSOHET PLANI JUAJ VJETOR PËR VITIN E ARDHSHËM SHKOLLOR

1.

2.

Vlerësimi i nevojave për shërbimin psiko-social

Në fund të çdo viti shkollor, punonjësit e shërbimit psiko-social realizojnë vlerësimin e nevojave. Qëllimi i vlerësimit të nevojave është të evidentojë problematikat e hasura gjatë vitit, si dhe shërben si tregues për ndërtimin e planeve të ndërhyrjes, të veprimtarive vlerësuese dhe parandaluese/informuese për vitin e ardhshëm shkollor. Ky vlerësim synon të marrë informacion, në lidhje me nevojat kryesore të mësuesve, të prindërve dhe të nxënësve.

Instrumentet e pasqyruara në figurat 6 dhe 7, u vijnë në ndihmë punonjësve të shërbimit psiko-social shkollor, në vlerësimin e nevojave, në bashkëpunim me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore dhe me mësuesit.

Vlerësimi i nevojave të nxënësve konsiderohet si proces, i cili evidentohet gjatë vitit shkollor nga punonjësit e shërbimit psiko-social, rezultatet e të cilit u bashkëngjiten të dhënave të marra nga vlerësimi i nevojave të mësuesve dhe të prindërve, në fund të vitit shkollor.

Metodologjia e përdorur me nxënësit gjatë viti shkollor, bazohet në:

- Anketime
- Pyetësorë
- Intervista
- Fokus grupe
- Seminare/aktivitete ndërgjegjësuere, informuese
- Konsultime
- Etj.

Vlerësimi i nevojave për mësuesit

Metodologjia e përdorur me mësuesit, në fund të vitit shkollor, bazohet në:

- Takimet informuese
- Konsultimet
- Anketimet, për të cilat mund të përdoret instrumenti i pasqyruar në figurën 6.

Modeli 6. Instrument për vlerësimin e nevojave (për mësues)

I nderuar mësues,

Ky pyetësor realizohet nga shërbimi psiko-social në shkollë dhe ka për qëllim vlerësimin e nevojave tuaja, në lidhje me shkollën, në funksion të bashkëpunimit me ju, si partner kryesor, në përmirësimin e punës dhe në përmbushjen e qëllimeve tona të përbashkëta, në dobi të nxënësve.

Gjinia: F M

1- Ju lutemi, zgjidhni përgjigjen më afër nevojave tuaja për ndihmë. Përgjigjet e mundshme:

1. Aspak nevojë për ndihmë në këtë fushë.
2. Pak nevojë për ndihmë në këtë fushë.
3. Nevoja e moderuar për ndihmë në këtë fushë.
4. Nevoja e madhe për ndihmë në këtë fushë.
5. Nevoja shumë e madhe për ndihmë në këtë fushë.

- _____ Komunikimi me drejtorin.
- _____ Komunikimi me mësues të tjerë.
- _____ Komunikimi me prindërit.
- _____ Organizimi dhe menaxhimi i klasës sime.
- _____ Ruajtja e disiplinës së nxënësve.
- _____ Menaxhimi i kohës dhe i punës sime.
- _____ Motivimi i nxënësve.
- _____ Ndihma e nxënësve me nevoja të veçanta.
- _____ Menaxhimi i stresit.

2. Sipas mendimit tuaj, çfarë duhet bërë/ndryshuar/përmirësuar, me qëllim lehtësimin e punës suaj në shkollë?

3. Ju lutemi, tregoni llojin e seminareve/trajnimeve që do të dëshironi të bëni/të merrni pjesë:

- Menaxhimi i klasës.
- Vështirësia në të nxënë.
- Aftësia e kufizuar dhe roli i mësuesit në gjithëpërfshirje.
- Komunikimi mësues-nxënës.
- Konfliktet dhe menaxhimi i tyre.
- Stresi në punë (burnout).
- Të tjera:_____.

4- Çfarë lloj mbështetjeje shtesë duhet t'ju ofrojë këtë vit shkollor, shërbimi psiko-social?

5. Cilat janë nevojat tuaja më të rëndësishme, që mund të adresohen te shërbimi psiko-social në shkollë?

Vlerësimi i nevojave për prindërit

Metodologjia e përdorur me prindërit në fund të vitit shkollor, bazohet në:

- Takimet informuese
- Konsultimet
- Anketimet, për të cilat mund përdoret instrumenti i pasqyruar në figurën 7.

Modeli 7. Instrument për vlerësimin e nevojave (për prindër)

I nderuar prind,

Ky pyetësor realizohet nga shërbimi psiko-social në shkollë dhe ka për qëllim vlerësimin e nevojave tuaja në lidhje me shkollën, në funksion të bashkëpunimit, si partner kryesor në përmirësimin e punës sonë dhe në përmbushjen e qëllimeve tona të përbashkëta, në dobi të nxënësve.

Gjinia: F M

1. Ju informoheni për ecurinë e fëmijës tuaj nëpërmjet (mund të rrethoni edhe më shumë se një alternativë):

- a) Mbledhjeve informuese çdo muaj në shkollë.
- b) Takimeve të herë pas hershme me mësuesen kujdestare dhe me mësuesit lëndorë.
- c) Bisedave me fëmijën tuaj.
- d) Komunikimit me telefon/platforma elektronike.

2. A jeni në dijeni të problemeve që shfaq fëmija juaj në shkollë?

a- Po **b-** Jo **c-** Nuk shfaq probleme

Nëse po, ato janë (rretho):

- Probleme të sjelljes.
- Rezultate të dobëta në mësim.
- Probleme me mësuesit.
- Probleme me shokët e klasës.

- Ngarkesë mësimore.
- Mungesa pa arsye.
- Apo ndonjë problem tjetër_____.

4. Ju lutemi, tregoni llojin e temave për të cilat do të dëshironit të merrnit informacion?

- Përmirësimi i aftësive tuaja prindërore.
- Menaxhimi i konflikteve.
- Komunikimi me adoleshentët dhe zhvillimi i marrëdhënieve të forta me ta.
- -Fëmijëria dhe zhvillimi fizik dhe emocional.
- -Komunikimi me fëmijët dhe me adoleshentët etj.
- -Tema të sugjeruara nga ju: _____.

5. A do të ishit të gatshëm, të merrni pjesë në takime të tilla informuese:

a- Po **b-** Jo **c-** Nuk kam mundësi

Nëse jeni përgjigjur "**po**", ju lutemi shkruani emrin dhe numrin tuaj të telefonit.

Emri_____ Numër telefoni_____

6. Si mendoni se mund ta përmirësoni bashkëpunimin tuaj këtë vit me shërbimin psiko-social në shkollë.

7. Nëse keni ndonjë ide/koment/sugjerim tjetër për shërbimin psiko-social në shkollë, ju lutem shkruajeni:

ZHVILLIMI I VEPRIMTARIVE

PARANDALUESE

Veprimtaritë parandaluese zhvillohen nga punonjësit e shërbimit psiko-social, për t'u ardhur në ndihmë nxënësve, prindërve dhe mësuesve në formë informimi/ndërgjegjësimi. Këto veprimtari janë të planifikuara kryesisht, në planin vjetor të punonjësve të shërbimit psiko-social në shkolla, por, sipas nevojës, mund të planifikohen dhe mund të realizohen (ose zëvendësohen) me veprimtari të tjera, të cilat pasqyrohen në planifikimin mujor. Në raste emergjencash, këto veprimtari mund të kryen edhe pa u planifikuar dhe pasqyrohen në matricën mujore të realizimit.

Planifikimi i veprimtarive parandaluese

Punonjësi i shërbimit psiko-social planifikon në planin vjetor, veprimtari parandaluese të cilat:

- a. i ka vlerësuar si të dobishme për grupmoshat me të cilat punon;
- b. i ka vlerësuar si emergjente, pasi ka kryer vlerësimin e nevojave dhe analizën vjetore për SHPS-ën;
- c. i ka caktuar, në kuadër të ditëve ndërkombëtare, në kalendarin vjetor.

Punonjësi i shërbimit psiko-social realizon veprimtari parandaluese me nxënësit:

- a. sipas planifikimit vjetor;
- b. sipas nevojave të shkollës në planin mujor;
- c. pa planifikim, por të vlerësuara si emergjente.

Punonjësi i shërbimit psiko-social dokumenton veprimtaritë parandaluese të realizuara, me relacion përmbledhës, sipas formateve të miratuara.

Koha dhe mënyra e realizimit të veprimtarive parandaluese

Punonjësi i shërbimit psiko-social i realizon veprimtaritë parandaluese (të planifikuara ose sipas nevojës), në bashkëpunim me drejtorinë e shkollës dhe vetëm duke shfrytëzuar hapësira, që nuk cenojnë procesin mësimor.

Realizimi për veprimtaritë parandaluese

Për realizimin e veprimtarive parandaluese me nxënës, me mësues dhe me prindër, punonjësi i shërbimit psiko-social mund të përdorë instrumentin, si në figurën 8.

Modeli 8. Struktura për veprimtaritë parandaluese

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____ ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____ SHKOLLA _____ Tema: _____ Kohëzgjatja: _____ Qëllimi: _____ Grupi i targetuar: _____ Lloji i veprimtarisë: ▪ Bisedë informuese ▪ Seminar ▪ Lojëra psiko-emocionale ▪ Fokus grup Metodologjia e veprimtarisë: Hapi 1:
--

Hapi 2:

Hapi 3:

Përshkrimi i veprimtarisë:

Rezultatet e pritshme:

1.

2.

3.

4.

5.

Raportimi për veprimtaritë parandaluese

Punonjësi i SHPSH-ës, bazuar në planin vjetor, përkatësisht në fushën parandaluese, realizon në nivel klase dhe shkolle, veprimtari me natyrë psiko-sociale. Format i “Raport veprimtarie” i vjen në ndihmë punonjësit të SHPSH-ës, të dokumentojë veprimtaritë e kryera. Format i plotësohet një herë për një temë, pavarësisht nga numri i veprimtarive që janë kryer rreth kësaj teme apo numrit të nxënësve/aktorëve të tjerë të interesuar.

Modeli 9. Struktura e raportimit për veprimtaritë parandaluese

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT			
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR			
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____			
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____			
SHKOLLA _____			
Raport veprimtarie			
Titulli i aktivitetit:	Data/datat: ____/____/____	☐ Klasë ☐ Shkollë	
Totali i numrit të pjesëmarrësve:			
Nr. i mësuesve:	Nr. i fëmijëve:	Nr. i prindërve:	Pjesëmarrës të tjerë:
QËLLIMI DHE REZULTATET E PRITSHME TË AKTIVITETIT			

PËRSHKRIMI I AKTIVITETIT DHE REZULTATET

REKOMANDIME

Bashkëpunëtorë në aktivitet: ☐

Përshkrimi i kontributit:

Punonjësi i shërbimit psiko-social: _____

PLANIFIKIMI I VEPRIMTARIVE

VLERËSUESE

Veprimtaria vlerësuese, e planifikuar në institucionet arsimore nga punonjësit e shërbimit psiko-social, realizohet duke u bazuar në:

- Vlerësimin e nevojave në nivel njësie të shërbimit psiko-social, DRAP ose ZVAP.
- Vlerësimin e nevojave të shkollës.

Veprimtaria vlerësuese mund të planifikohet në planin vjetor/mujor, por mund të realizohet edhe jashtë planit, në kushtet e nevojës.

Veprimtaria vlerësuese e paplanifikuar realizohet në ato raste, kur te punonjësit e shërbimit psiko-social referohen/raportohen problematika, të cilat pengojnë zhvillimin normal dhe ecurinë e fëmijës në mbarëvajtjen në shkollë. Në rastet kur vlerësimi i situatës kërkohet nga një person apo institucion tjetër jashtë IA-së, atëherë punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor e përcjell informacionin, vetëm nëpërmjet drejtuesit të IA-së.

Vlerësimi në kushtet e emergjencës

Punonjësi i shërbimit psiko-social, në situatat emergjente, zgjedh instrumente të përshtatshme ose i harton ato, në përputhje me nevojat e situatës. Punonjësi i shërbimit psiko-social, pasi ka mbledhur informacionet/të dhënat e duhura, i analizon dhe planifikon ndërhyrje në bazë të gjetjeve. Punonjësi i shërbimit psiko-social merr kohën e nevojshme (deri në dy javë), për të vlerësuar në mënyrë të detajuar situatën, dhe shprehet me rekomandime për çdo aktor që do të jetë pjesë e menaxhimit të situatës.

Vlerësimi i nxënësve me nevoja të veçanta

Për të kryer vlerësimin e nevojave të nxënësit, punonjësi i shërbimit psiko-social në shkollë, duhet fillimisht, të bëjë dallimin midis nxënësve që paraqesin nevoja të veçanta dhe nxënësve të cilët kanë një aftësi të kufizuar. Vlerësimi i këtyre nxënësve kryhet, me qëllim

identifikimin dhe vlerësimin e nevojave, në aspektin e arritjeve dhe psiko-emocional. Punonjësi i shërbimit psiko-social kryen vlerësim periodik dhe/ose sipas nevojës të nxënësve me nevoja të veçanta. Punonjësi SHPSSH-ës kryen vlerësim periodik ose sipas nevojës (1-2 herë në vit) në rastet, kur:

- A. Nxënësi është i pajisur me raport mjekësor dhe prindi i ka vendosur në dispozicion shkollës raportin, i cili vërteton vështirësinë dhe/ose aftësinë e kufizuar të fëmijës.
- B. Për nxënësin, referohet nga një ose disa mësues se ka vështirësi për t'iu përgjigjur kërkesave të procesit mësimor, se manifeston vështirësi të vëmendjes dhe të përqendrimit, vështirësi të të folurit dhe të komunikimit, vështirësi për të ndjekur dhe për të zbatuar rregullat në klasë, vështirësi të ndërveprimit social etj.
- C. Gjatë veprimtarive në klasa (vëzhgim, parandalim, lojëra etj.), identifikon nxënës që paraqesin problematika në komunikim, në ndërveprim, në vëmendje, në sjellje etj.
- D. Prindi referon se nxënësi paraqet vështirësi në përmbushjen e detyrave shkollore, në menaxhimin e sjelljes, në krijimin dhe mbajtjen e marrëdhënieve ndërpersonale dhe/ose manifeston sjellje agresive.

Veprimet e punonjësit rast pas rasti

Rasti A: Nxënësi është i pajisur me raport mjekësor dhe prindi i ka vendosur në dispozicion shkollës raportin, i cili vërteton vështirësinë dhe/ose aftësinë e kufizuar të fëmijës.

Veprimet që ndiqen nga punonjësi:

1. Njihet me raportin mjekësor dhe me specifikat e diagnozës/vështirësisë/çrregullimit.
2. Vëzhgon nxënësin 2-4 orë, gjatë procesit mësimor dhe qëndrimit në mjediset e klasës/shkollës, gjatë një periudhë të paktën dyjavore. Gjatë vëzhgimit plotëson instrumentet/listat e kontrollit, sipas specifikave.
3. Merr informacion nga mësuesi kujdestar dhe/ose mësuesit lëndorë mbi vështirësitë e nxënësit, të referuara prej tyre.
4. Merr informacionin e nevojshëm nga prindi (anamnezë, historikun, shërbimet terapeutike që ka marrë nxënësi, nëse ka marrë etj.).
5. Kryen vlerësimin në prani ose jo të prindit, në mjedis të përshtatshëm e konfidencial dhe informon prindin për rezultatet e vlerësimit.

6. Informon mësuesin/mësuesit për vështirësitë dhe për nevojat e nxënësit, gjatë kohës së qëndrimit në shkollë.
7. Kopja e vlerësimit i bashkëlidhet dosjes së nxënësit, kur paraqitet për vlerësim të nevojave dhe për sigurimin me mësues mbështetës, pranë komisionit multidisiplinar në ZVAP, dosjes së nxënësit në shkollë dhe mund t'i jepet prindit, me kërkesë të tij.

Rasti B: Kur nxënësi referohet nga një ose disa mësues, se ka vështirësi për t'iu përgjigjur kërkesave të procesit mësimor, manifeston vështirësi të vëmendjes dhe të përqendrimit, vështirësi të të folurit dhe të komunikimit, vështirësi për të ndjekur dhe për të zbatuar rregullat në klasë, vështirësi të ndërveprimit social etj.

Veprimet që ndiqen nga punonjësi:

1. Vëzhgon nxënësin 2-4 orë gjatë procesit mësimor dhe qëndrimit në mjediset e klasës/shkollës, të paktën për një periudhë dyjavore. Gjatë vëzhgimit plotëson instrumentet/listat e kontrollit sipas specifikave.
2. Merr informacion nga mësuesi kujdestar dhe/ose mësuesit lëndorë mbi vështirësitë e nxënësit, të referuara prej tyre.
3. Zhvillon me klasën 1-2 aktivitete ndërvepruese, për identifikimin e vështirësive të referuara.
4. Zhvillon takim individual me prindin, për të marrë informacion mbi gjendjen dhe vështirësitë e fëmijës dhe e informon prindin për nevojën e një vlerësimi nga punonjësi SHPS-ës në shkollë.
5. Nëse ka konstatuar se vështirësitë e referuara janë prezente, kryen vlerësimin në një mjedis të përshtatshëm e konfidential në shkollë dhe informon prindin për rezultatet e vlerësimit.
6. Referuar rezultateve të vlerësimit, punonjësi SHPS-ës vepron si vijon, në varësi të ecurisë:
 - Referon rastin për vlerësim të shëndetit mendor dhe pajisje me raport mjekësor.
 - Harton plan ndërhyrjeje dhe trajton rastin në bashkëpunim me prindin dhe me mësuesit.
 - Referon rastin pranë punonjësit për mbrojtjen e fëmijëve në njësine administrative, kur prindi refuzon ofrimin e shërbimeve të rekomanduara për plotësimin e nevojave, në interesin më të lartë të fëmijës.

Rasti C: Gjatë veprimtarive në klasa (vëzhgim, parandalim, lojëra etj.) identifikon nxënës që paraqesin problematika në komunikim, në ndërveprim, në vëmendje, në sjellje etj.

Veprimet që ndiqen nga punonjësi:

1. Merr informacion nga mësuesi kujdestar dhe/ose mësuesit lëndorë mbi vështirësitë e nxënësit të vëzhguar.
2. Vëzhgon nxënësin 2-4 orë gjatë procesit mësimor dhe qëndrimit në mjediset e klasës/shkollës, për një periudhë të paktën dyjavore.
3. Zhvillon takim individual me prindin, për të marrë informacion mbi gjendjen dhe vështirësitë e fëmijës, dhe informon prindin për nevojën e një vlerësimi nga punonjësi SHPS-ës në shkollë.
4. Kryen vlerësimin në një mjedis të përshtatshëm e konfidencial në shkollë dhe informon prindin për rezultatet e vlerësimit.
5. Referuar rezultateve të vlerësimit punonjësi SHPS-ës vepron si vijon, në varësi të ecurisë:
 - Referon rastin për vlerësim të shëndetit mendor dhe pajisje me raport mjekësor.
 - Harton plan ndërhyrjeje dhe trajton rastin në bashkëpunim me prindin dhe me mësuesit.
 - Referon rastin pranë punonjësit për mbrojtjen e fëmijëve në njësinë administrative, kur prindi refuzon ofrimin e shërbimeve të rekomanduara për plotësimin e nevojave, në interesin më të lartë të fëmijës.

Rasti D: Prindi referon se nxënësi paraqet vëshirësi në përmbushjen e detyrave shkollore, në menaxhimin e sjelljes, në krijimin dhe në mbajtjen e marrëdhënieve ndërpersonale dhe/ose manifeston sjellje agresive.

Veprimet që ndiqen nga punonjësi:

1. Zhvillon takim individual me prindin, për të marrë informacion të zgjeruar mbi gjendjen dhe vështirësitë e fëmijës.
2. Merr informacion nga mësuesi kujdestar dhe/ose mësuesit lëndorë mbi vështirësitë e nxënësit, të pretenduara nga prindi.

3. Vëzhgon nxënësin 2-4 orë gjatë procesit mësimor dhe qëndrimit në mjediset e klasës/shkollës, përgjatë një periudhe të paktën dyjavore.
4. Kryen vlerësimin në një mjedis të përshtatshëm e konfidental në shkollë dhe informon prindin për rezultatet e vlerësimit.
5. Referuar rezultateve të vlerësimit, punonjësi i shërbimit psiko-social vepron si vijon:
 - Referon rastin për vlerësim të shëndetit mendor dhe/ose pajisje me raport mjekësor.
 - Harton plan ndërhyrjeje dhe trajton rastin në bashkëpunim me prindin dhe me mësuesit.
 - Referon rastin pranë punonjësit për mbrojtjen e fëmijëve në njësinë administrative, kur prindi refuzon ofrimin e shërbimeve të rekomanduara për plotësimin e nevojave në interesin më të lartë të fëmijës.

Modeli 10. Vlerësimi psiko-social i nxënësit

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____ ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____ Njësia e Shërbimit Psiko-Social
Datë _____
VLERËSIM PSIKO-SOCIAL
Nxënësi/nxënësja _____, i/e datëlindjes _____, i/e moshës _____, aktualisht ndjek klasën _____ dhe nuk është i/e pajisur me KML/KMCAP.
Diagnoza e përcaktuar nga komisioni mjeko-ligjor ose KMCAP, nëse ka: _____.

Gjatë vëzhgimeve të fëmijës në klasë, bisedave, konsultimeve me fëmijën, me mësuesin kujdestarë, me mësuesit e lëndëve dhe me prindërit, vlerësimi të bërë në aspektin zhvillimor motorik, gjuhësor, sjellor, mendor, social, mësimor, gjendja psiko-sociale shfaqet, si më poshtë

Zhvillimi motorik (fin dhe global):

Gjuha dhe komunikimi:

Ndjenjat, afekti dhe gjendja emocionale:

Sjellja:

Të menduarit (funksioni intelektual, orientimi, njohja me mjedisin rrethues, përqendrimi, vëmendja, kujtesa, gjykimi, niveli i vetëdijes):

Funksionimi social:

Ecuria mësimore:

Vetëvlerësimi:

Marrëdhëniet me prindërit, me mësuesin, me bashkëmoshatarët:

Gjendja sociale-ekonomike në familje:

Gjykoj se nxënësi paraqet këto problematika:

Rekomandoj që nxënësi _____:

Punonjësi i shërbimit psiko-social

Emër mbiemër

Vlerësimi individual i nxënësit

Vlerësimi psiko-edukativ kryhet nga psikologu i shkollës. Ai përmban të dhëna për aftësi të fëmijës, për t'iu përgjigjur detyrave si nxënës, aftësi sociale siç janë krijimi dhe ruajtja e marrëdhënieve me bashkëmoshatarët apo të rriturit e tjerë, të kujdesit personal, të vetëvlerësimit etj., të cilat psikologu i shkollës ka në vëmendjen e tij, në rast të vlerësimit psiko-edukativ të fëmijës, për të cilin referohet problematika. Psikologu shkollor kryesisht, gjatë vlerësimit të fëmijës, fokusohet te situata social-emocionale dhe/ose zhvillimore përkatëse për moshën e fëmijës.

Në bashkëpunim me mësuesit dhe me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, psikologu shkollor vlerëson, sa më herët, nxënësit me probleme emocionale dhe të sjelljes dhe në bashkëpunim me persona në ndihmë të fëmijës (punonjës socialë, mësues, prindër etj.), harton e zbaton për këta nxënës, plane individuale parandaluese ose ndërhyrëse.

Punonjësi i shërbimit psiko-social nëpërmjet metodave indirekte, si p.sh.: analiza e materialeve të shkruara nga nxënësi, vëzhgimeve, konsultimeve me mësues dhe me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, si dhe administrimit të testeve të individualizuara, sipas rastit, problematikës dhe nivelit të riskut, dokumenton vlerësimin psiko-edukativ të fëmijës, në formatin e paraqitur në figurën 11.

Modeli 11. Vlerësimi psiko-edukativ i nxënësit

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____
Njësia e Shërbimit Psiko-Social
Data _____/_____/_____

VLERËSIM PSIKO - EDUKATIV

Nxënësi/ nxënësjë _____, i/e datëlindjes _____, i/e moshës _____, aktualisht ndjek klasën _____

Gjatë vëzhgimeve të fëmijës në klasë, bisedave, konsultimeve me fëmijën, me mësuesin kujdestar, me mësuesit e lëndëve dhe me prindërit, vlerësimi të bërë në aspektin zhvillimor, motorik, gjuhësor, sjellor, mendor, social, mësimor, gjendja psikologjike shfaqet si vijon:

Paraqitja, veshja, higjiena, postura e trupit dhe kontakti me sy:

Zhvillimi gjuhësor (të folurit dhe komunikimi):

Humori, afekti dhe gjendja emocionale:

Vëmendja dhe përqendrimi:

Sjellja në ambientet shkollore:

Të menduarit (njohja me mjedisin rrethues, gjykimi, niveli i vetëdijes, koherenca e mendimeve):

Funksionimi social dhe marrëdhëniet ndërpersonale:

Vetëvlerësimi:

Ecuria mësimore:

Gjykoj se nxënësi paraqet këto problematika:_____

Rekomandoj që nxënësi _____:

Psikolog/e: _____

Formate për veprimtaritë vlerësuese

Harta sociale i vjen në ndihmë punonjësit të SHPSSH-ës, për të pasur një pasqyrë të gjendjes sociale në IA. Punonjësi i SHPSSH-ës, në bashkëpunim me mësuesin kujdestar, plotëson këtë format në nivel klase. Të dhënat e mbledhura nga secila klasë, më pas, dokumentohen në nivel shkolle. Harta sociale plotësohet çdo fillim të vitit shkollor dhe përditësohet gjatë vitit shkollor, sipas ndryshimeve përkatëse. Harta sociale e shkollës realizohet deri në fund të muajit tetor dhe një kopje e saj i dorëzohet drejtorit të shkollës. Për kategori të hartës sociale, të cilët kanë përqindje të konsiderueshme dhe janë të rëndësishëm për komunitetin shkollor, punonjësi SHPS-ës vlerëson nevojën për hatimin e planeve të ndërhyrjes.

Modeli 12. Harta sociale për klasën

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT			
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR			
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____			
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____			
SHKOLLA _____			
HARTA E GJENDJES SOCIALE 202____ - 202____			
		Nr.	KLASA _____
NUMRI I NXËNËSVE NË KLASË			MËSUES KUJDESTAR
NUMRI I FEMRAVE NË KLASË			
ARSIMI I PRINDËRVE	I lartë		
(shëno vetëm njërin prej prindërve, atë me nivelin arsimor më të lartë)	I mesëm		
	8-vjeçar		
	< 8-vjeçar		

NR	PROBLEMATIKA	EMRI MBIEMRI I NXËNËSIT	
1	Nxënës nga familje me ndihmë ekonomike.		
2	Nxënës pa njërin prind (që ka humbur jetën).		
3	Nxënës pa të dy prindërit (me status jetim).		
4	Nxënës me prindër të divorcuar.		
5	Nxënës që nuk janë nën kujdestarinë e prindërve.		
6	Nxënës që janë në përkujdesje institucionale.		
7	Nxënës të kthyer nga emigracioni.		
8	Nxënës me nënshtetësi të huaj.		
9	Nxënës të rikthyer nga zona të konfliktit.		
10	Nxënës të komunitetit rom.		
11	Nxënës të komunitetit egjiptian.		
12	Nxënës përsëritës.		
13	Nxënës braktisës.		
14	Nxënës me tendencë braktisje.		
15	Nxënës me probleme të sjelljes.		
16	Nxënës që abuzojnë me duhanin, me alkoolin etj.		
17	Nxënës me talente në fusha të ndryshme (sport, muzikë, pikturë, letërsi).		
18	Nxënës shumë të dobët në mësim.		
19	Nxënës me çrregullim në të nxënë (disleksi, diskalkuli etj.), me raport/vlerësim nga mjeku.		
20	Nxënës të ardhur të rinj, nga shkolla të tjera.		
21	Nxënës me problematika shëndetësore.		
	Aftësi e kufizuar		
a-	prapambetje mendore		
b-	fizike (lëvizore)		
c-	problematika të shëndetit mendor + problematika fizike (lëvizore)		
d-	me shumë diagnoza		
e-	verbëri (e plotë/e pjesshme)		

f-	shurdhëri (e plotë/e pjesshme)		
g-	të folur (i plotë/i pjesshëm)		
h-	autizëm		
i-	sindroma DOWN		

Vëzhgimi si mjet për të vlerësuar nxënësit, i shërben grumbullimit të të dhënave. Punonjësi SHPS-ës i cili ka për detyrë të vëzhgojë nxënësin, regjistron të dhënat e mbledhura nga vëzhgimi dhe kryen analizën pasuese, për të kuptuar problematikën e nxënësit.

Modeli 13. Formulari për vëzhgimin e nxënësit

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT	
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR	
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____	
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____	
SHKOLLA _____	
FORMULAR VËZHGIMI	
Emri mbiemri : _____	Data e vëzhgimit: ____/____/____
Institucioni arsimor: _____	
Punonjësi i SHPSSH: _____	
Lloji i aktivitetit (orë mësimi, lojë e lirë, aktivitet jashtëshkollor):	

Mënyra e vëzhgimit:

- ☐ Vëzhgim në klasë ☐ Vëzhgim në ambiente të tjera ☐ Gjatë këshillimit/konsultimit
☐ Tjetër

Qëllimi i vëzhgimit:

Sjellja e nxënësit gjatë vëzhgimit ose bashkëbisedimit:

- ☐ Agresiv ☐ I/e izoluar (nuk ka kontakt me të tjerët) ☐ Shumë aktiv, mungesë
përqendrimi ☐ I trishtuar ☐ Nuk respekton rregullat ☐ Ngacmon të tjerët ☐ I
turpshëm ☐ Shumë i lidhur me të rriturit Tjetër, _____

Qëndrimi i fëmijës ndaj bashkëmoshatarëve:

Qëndrimi i fëmijës ndaj të rriturve:

Komente dhe rekomandime në fund të vëzhgimit:

Fokus grupi si metodë vlerësuese/hulumtuese, përfshin diskutim të organizuar me një grup të përzgjedhur nxënësish, për të mbledhur informacion rreth pikëpamjeve dhe përvojave të tyre, për një temë, ngjarje apo fenomen të caktuar. Intervistimi në fokus grup, është veçanërisht i përshtatshëm, për marrjen e disa këndvështrimeve të disa nxënësve për të njëjtën temë.

Modeli 14. Formulari për fokus grup

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA _____

FORMULAR PËR FOKUS GRUP

Data: ____/____/____

Qëllimi: _____

Lista e pjesëmarrësve:

Nr.	Emri	Mbiemri	Pozicioni	Gjinia	Klasa
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					

Çështjet kryesore të diskutuara: _____

Konkluzione:

Punonjësi i shërbimit psiko-social

Pyetëtori i vjen në ndihmë punonjësit të shërbimit psiko-social, për të mbledhur të dhëna nga nxënësit, mësuesit apo prindërit, në lidhje me qëndrimet, me përvojat ose me opinionet e tyre. Pyetësorët mund të përdoren për të mbledhur informacione sasiore dhe/ose cilësore. Të dhënat e marra nga pyetësorët, duhet të pasqyrohen në formatin i raportimit si figura 15.

Modeli 15. Raporti për aktivitetet vlerësuese

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA _____

Data: ____/____/____

Kampionimi: _____

I. Arsyeja e zhvillimit të aktivitetit vlerësues:

1. Kërkesë nga drejtoria
2. Planifikuar në planin mujor
3. Vlerësim i planifikuar nga NJSHPS-ja
4. Vlerësim pas një referimi problematik.

II. Qëllimi i vlerësimit:

III. Instrumenti i përdorur për vlerësim:

1.Pyetësor 2.Anketim 3.Fokus grup 4.Vëzhgim 5. Intervistë

6.Tjetër _____

IV. Paraqitja e të dhënave sasiore (të dhënat në përqindje):

V. Interpretimi cilësor i të dhënave:

VI. Konkluzione:

VII. Rekomandime për ndërhyrje:

Punonjësi i shërbimit psiko-social

Vizita në shtëpi është një mekanizëm, për të ofruar mbështetje të drejtpërdrejtë dhe koordinim të shërbimeve për familjet, që përfshin shërbime edhe për familjen në mjedisin e shtëpisë, por edhe një mënyrë për të hulumtuar më tej, mbi nevojat dhe problematikat e nxënësve në familje.

Modeli 16. Formular për vizita në shtëpi

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT	
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR	
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____	
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____	
SHKOLLA _____	
VIZITA NË SHTËPI	
Inicialet e fëmijës/Kodi: _____	Datë: ____/____/____
Qëllimi i vizitës:	
Pjesëtarët e familjes dhe opinonet e tyre rreth problemit:	
Sjelljet e nxënësit në shtëpi:	

Kushtet në familje për plotësimin e nevojave të fëmijës:

Interesi i prindërve dhe i pjesëtarëve të tjerë të familjes:

Strategji për të ndihmuar fëmijën në shtëpi:

- ---
- ---
- ---
- ---
- ---

Informacion nga monitorimi i situatës, pas vizitës në familje (konkluzione, rezultate të arritura etj.):

Punonjës/e social/e

Vlerësimi i gjendjes sociale të nxënësit

Punonjësi social në institucionet arsimore, në funksion të vlerësimit të situatës së nxënësit, realizon/plotëson formatin “Skeda e gjendjes sociale”, për rastet tek të cilat referohet një problematikë me natyrë sociale. Ky dokument i vjen në ndihmë punonjësit social, për ta orientuar, drejt vlerësimit holistik të gjendjes së fëmijës dhe për të dokumentuar çështje të cilat shoqërojnë fëmijën dhe ndikojnë në mbarëvatjen e procesit shkollor dhe të sjelljes.

Modeli 17. Formular i vlerësimit të gjendjes sociale

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT			
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR			
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____			
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____			
SHKOLLA _____			
 SKEDA E GJENDJES SOCIALE			
<i>Informacioni i përftuar përmes kësaj skede, është konfidencial dhe ruhet me përgjegjësi, bazuar në ligjin nr. 48/2012 “Për mbrojtjen e të dhënave personale”. Kjo skedë plotësohet nga punonjësi social, për çdo rast që e konsideron të nevojshëm. Në varësi të problematikave dhe në funksion të dokumentimit të planit të ndërhyrjes, kësaj skede i bashkëngjiten instrumente të tjera të rëndësishme, si formularë këshillimi/konsultimi, vëzhgimi, monitorimi etj.</i>			
1. Informacioni personal dhe i gjendjes social-ekonomike të familjes:			
Inicialet e nxënësit/Kodi: _____			
Shkolla/Klasa: _____			
Ditëlindja: _____		Gjinia:	☐ F ☐ M

Vendbanimi: _____

Emri i babait/nënës: _____

Adresa, numër tel/cel: _____

Identifikuar nga: _____

Referuar nga: _____.

1.1 Nxënësi jeton me:

- ☐ Të dy prindërit ☐ Një prind (prindi tjetër i vdekur) ☐ Njerk/ë ☐ Prindër të divorcuar
☐ Fëmijë i vetëm ☐ Ka vëllezër/motra. _____

1.2 Gjendja e strehimit:

- ☐ Kanë shtëpinë e tyre ☐ Jetojnë me qira ose në banesa sociale ☐ Janë të pastrehë

1.3 Punësimi i prindërve/të ardhurat që siguron familja:

- ☐ Të dy prindërit punojnë ☐ Njëri prind punon ☐ Jetojnë me ndihmë ekonomike/asistencë
☐ Marrin pensione invaliditeti ☐ Të ardhura të tjera

2. Përshkrimi i situatës problematike të nxënësit/es

2.1 Natyra e problemeve:

- ☐ Probleme emocionale ☐ Probleme social-ekonomike ☐ Probleme shëndetësore të tij
ose të familjarëve ☐ Braktisje e shkollës ☐ Abuzimi me substancat ☐ Probleme të sjelljes
dhe të disiplinës ☐ Probleme të dhunës në familje ☐ Probleme në shprehjet e kujdesit
vetjak ☐ Të tjera (specifiko):

2.2 Përshkrimi i situatës së fëmijës/nxënësit, në momentin e identifikimit/vlerësimit fillestar:

2.3 Nevojat në lidhje me gjendjen shëndetësore, mendore dhe social-emocionale të fëmijës:

3. Mbarëvajtja në shkollë dhe arritjet akademike

☐ Frekuenton rregullisht ☐ Mungon shpesh ☐ Ka tendenca braktisje ☐ Ka braktisur shkollën ☐ Nxënës me rezultate të larta ☐ Nxënës me rezultate mesatare ☐ Nxënës me rezultate të ulëta

☐ Vjen me dëshirë në kopsht/shkollë

☐ Nuk tregon interes

Tjetër: _____

4. Skema e marrëdhënieve ndërpersonale dhe zotërimi i kompetencave sociale

4.1 Marrëdhënia me mësueset/it dhe me bashkëmoshatarët (komunikon efektivisht me të tjerët, është bashkëpunues, i/e (pa)varur, pasiv/e; bashkëpunon në grupe, pranohet nga të tjerët):

_____.

4.2 Marrëdhënia me familjarët (ndikimi i familjes, kujt i drejtohet për ndihmë, me kë është veçanërisht i lidhur):

_____.

4.3 Shprehitë/kompetencat sociale që zotëron (sjellja shoqërore):

_____.

5. Burime dhe mundësi për përmirësimin e situatës

5.1 Pikat e forta të personalitetit, talenti, aftësi, prirje të veçanta:

_____.

5.3 Interesi i mësuesve, i prindërve dhe i pjesëtarëve të tjerë të familjes:

_____.

5. 4 Përfitimi nga programe apo shërbime të ndryshme mbështetëse:

_____.

Përgatiti:

Data e plotësimit:

_____/_____/_____

PLANI I NDJEKJES INDIVIDUALE TË NXËNËSIT/FËMIJËS

- 1. Strategji/mënyra për të ndihmuar nxënësin dhe për të lehtësuar situatën (objektivat e mbështetjes, afatet kohore):**

Natyra e ndërhyrjes/mbështetjes		Afati kohor	Personi përgjegjës
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

- 2. Nevoja për referim tek ofrues të tjerë shërbimesh:**

Përgatiti: _____

Data: ____/____/____

- 3. Informacion nga ndjekja e planit të ndërhyrjes dhe të monitorimit të situatës (rezultate, veprime të ndërmarra, ngjarje specifike etj.):**

Përgatiti: _____

Data e plotësimit: ____/____/____

RISHIKIMI I RASTIT

Data	Rezultatet e arritura	Ndërhyrje për të ruajtur qëndrueshmërinë e rezultateve

Përgatiti:

Datë: ____/____/____

Mbyllja e rastit

Përshkrimi i arritjeve kryesore:

Përgatiti:

Datë: ____/____/____

PLANIFIKIMI I NDËRHRYRJEVE

Veprimtaria e planifikuar nga punonjësi i shërbimit psiko-social, vjen si një nevojë për ndërhyrje në nivel individual, në grup, në nivel klase apo në nivel institucioni arsimor, pas:

- Vlerësimit të nevojave në nivel njësie të shërbimit psiko-social, në DRAP ose ZVAP.
- Vlerësimit në bazë të nevojave të shkollës.
- Vlerësimit të nevojave emergjente.

Planifikimi i ndërhyrjes në nivel ia-je

Planifikimi i ndërhyrjeve në nivelin e IA-së, bëhet:

- pas vlerësimit të nevojave nga njësia e shërbimit psiko-social në DRAP/ZVAP.
- pas ose gjatë një krize/emergjence në institucionin arsimor.
- pas rezultateve të hartës sociale.
- pas konstatimit të një fenomeni që ka nevojë për ndërhyrje nga punonjësi i SHPS-ës.

Planifikimi i ndërhyrjes në nivel klase

Planifikimi i ndërhyrjes në nivel klase, bëhet:

- pas vlerësimit të një nevoje në nivel klase.
- pas referimit të një problematike nga mësuesi kujdestar.
- pas ose gjatë një krize/emergjence (dëmtime të rënda, humbje jete, aksidente, abuzime, etj.).
- me kërkesë nga drejtoria e shkollës.

Punonjësi i SHPS-ës realizon në formën e ndërhyrjes, këshillime/konsultime në grup, kur ka identifikuar problematika të përbashkëta të një grupi nxënësish, mësuesish apo personash që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore.

Modeli 18. Formulari i këshillimit/konsultimit në grup

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT					
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR					
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____					
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____					
SHKOLLA _____					
 FORMULAR PËR KËSHILLIMIN NË GRUP					
Data: ____/____/____					
Qëllimi: _____					
Lista e pjesëmarrësve:					
Nr.	Emri	Mbiemri	Pozicioni	Gjinia	Klasa
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
Çështjet kryesore të diskutuara gjatë këshillimit/konsultimit:					

Konkluzione:

Punonjësi i shërbimit psiko-social

Planifikimi i ndërhyrjes në nivel individual

Në nivel individual, punonjësit e SHPS-ës planifikojnë ndërhyrje, në përputhje me nevojat e nxënësit, kur nxënësi:

- Është referuar nga mësuesi ose nga prindi.
- Është identifikuar nga punonjësit e shërbimit psiko-social.

Plani i ndërhyrjes mund të përmbajë këshillim/konsultim individual ose në grup.

Modeli 19. Plani individual të ndërhyrjes

Plan ndërhyrje
Inicialet e nxënësit/Kodi: _____
Klasa: _____
Shqetësimi i parashtruar për të cilin do të hartohet plani i ndërhyrjes: _____ _____ _____ _____
Rezultatet e pritshme të planit të ndërhyrjes: _____ _____ _____
Aspektet në të cilat do të fokusohet ndërhyrja: 1. Emocional 2. Sjellor 3. _____ 4. _____

Llojet e ndërhyrjes:

1. _____ (specifiko veprimtarinë konkrete që do të zbatohet për përmirësimin e situatës së fëmijës)
2. _____

Aktorët të cilët do të zbatojnë veprimtaritë e paraqitura në planin e ndërhyrjes:

Monitoruesi: _____

Aktorët që do të realizojnë planin e ndërhyrjes:

Monitoruesi:

Punonjësi i shërbimit psiko-social ndërhyr në nivel individual në çdo rast që nxënësi/i rrituri kërkon ndihmën e tij në ambientet e shkollës, përgjatë zhvillimit të procesit mësimor apo gjatë qëndrimit të fëmijës në ambientet e shkollës. Kur nxënësi vjen për herë të parë, te punonjësi i shërbimit psiko-social, për të dokumentuar ndërhyrjen, mund të përdoret formulari i pasqyruar në figurën 20.

Modeli 20. Formular i këshillimit/konsultimit individual

FORMULAR PËR KËSHILLIMIN/KONSULTIMIN ME NXËNËS

Inicialet e nxënësit: _____ Shkolla/Klasa: _____ Data: ____/____/____

Ardhur me dëshirë: ☐

Identifikuar nga: _____

Referuar nga: _____

Problematika e shfaqur:

Shqetësimi i nxënësit:

Probleme të tjera shoqëruese (familjare, sociale, shëndetësore, nëse evidentohen):

Ndikimi i problemit të procesi i të nxënësit:

Çështjet kryesore të diskutuara me nxënësin (konsulta, orientime, rekomandime):

Punonjësi psiko-social

Në rastet kur vlerësohet i nevojshëm komunikimi me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore apo me mësues, në funksion të lehtësimit të situatës në të cilën gjendet nxënësi, atëherë ndërhyrja mund të plotësohet me informacion të marrë nga mësuesi dhe/ose prindi, sipas formularit të paraqitur në modelin 21.

Modeli 21. Formular këshillimi/konsultimi me mësues/prindër

KËSHILLIM/KONSULTIM ME MËSUES/PRINDËR	
Emër mbiemër: _____	Institucioni arsimor: _____
Data: ____/____/____	
Ardhur me dëshirë: ☐	Referuar nga: _____
Shqetësimi i prindit/mësuesit:	

Çështjet kryesore të diskutuara (konsulta):	

Sugjerime për të përmirësuar situatën (orientime, rekomandime):	

Punonjësi psiko-social	

Për ndërhyrjet në funksion të lehtësimit të situatës së fëmijës, të cilat vlerësohen se do të jenë në kohë afatgjatë, hapet dosje individuale. Në varësi të moshës, ciklit shkollor që ndjek nxënësi apo edhe specifikave të problematikave që e shoqërojnë atë, punonjësit e shërbimit psiko-social shkollor zgjedhin formatin e përshtatshëm, për dokumentimin e ndërhyrjeve, të pasqyruara në modelin 22 dhe 23.

Modeli 22. Formati i dosjes individuale AF/AMU

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____ ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____	
Dosje personale	
Inicialet e nxënësit:	Kodi:
Viti shkollor:	Seksi:
Shkolla:	Data e lindjes: ____/____/____
Klasa:	Data e hapjes: ____/____/____
Referues:	Arsyeja e referimit:
Shqetësimet që referon nxënësi (shqetësime fizike, emocionale, mendime):	
Historia e problemit aktual:	
Historia familjare, shoqërore, mjekësore, zhvillimore:	
Ecuria shkollore (frekuentimi, arritjet mesimore):	

Vlerësimi i gjendjes së përgjithshme (mimika, pozicioni i trupit, veshja, paraqitja fizike, pesha, higjiena, kontakti pamor, vëmendja, afekti, kujtesa, komunikimi, marrëdhënia me këshilluesin, përmbajtja e mendimeve etj.):

Marrëdhëniet shoqërore (me familjen, bashkëmoshatarët, mësuesit):

Niveli i riskut i vlerësuar për gjendjen psiko-emocionale të nxënësit:

☐ Nuk ka rrezik	☐ Nivel rreziku mesatar	☐ Rrezik për veten
☐ Nivel rreziku i ulët	☐ Nivel rreziku i lartë	☐ Rrezik për të tjerët

Komente (treguesit e rrezikut, sjelljet specifike nëse ka, histori e kaluar për sjelljet e rrezikshme):

Rekomandime për ndërhyrjen:

- ☐ Këshillim/konsultim individual
- ☐ Këshillim/konsultim në grup
- ☐ Mbështetje psiko-sociale (përfshirja e familjes, e mësuesve, e shoqërisë etj.)
- ☐ Referim të rastit te NJMF-ja, QSHM-ja etj.

Takime këshillimi/konsultimi

Takimi _____

Data ____/____/____

Takimi _____

Data ____/____/____

Takimi _____	Data ____/____/____

Modeli 23. Formati i dosjes personale AMU/AML

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT	
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR	
DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____	
ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____	
SHKOLLA _____	
 DOSJE PERSONALE NR. _____	
Inicialet e nxënësit:	Kodi:
Viti shkollor:	Seksi:
Shkolla:	Data e lindjes:
Klasa:	Data e hapjes:
Referues:	Arsyeja e referimit:
1. Si paraqitet gjendja mendore? <i>(mimika, pozicioni i trupit. veshja, paraqitja fizike, pes higjiena, kontakti pamor, vëmendja, afekti, kujtesa, inteligjenca, komunikimi, marrëdhë me këshilluesin, përmbajtja e mendimeve etj.)</i>	

2. Cilat janë ankesat që prezanton nxënësi/arsyet e referimit? <i>(përdor fraza nga vetë personi)</i>	
3. Si shfaqen marrëdhëniet shoqërore? <i>(me familjen, me bashkëmoshatarët, me mësuesit)</i>	
4. Historia familjare, shoqërore, mjekësore, zhvillimore <i>(kujtimet e hershme, historia romantike, abuzimi me substancat etj.):</i>	
5. Informacioni shkollor <i>(klasa ku studion, notat, frekuentimi, probleme në të nxënë, sjellja në shkollë, përfshirja në aktivitetet shkollore):</i>	

6. Si shfaqet funksionimi në situatën aktuale? Historia e problemit aktual dhe simptomat (në shkollë, në shoqëri, në aktivitetet jashtë shkollës):
7. Formulimi i rastit dhe plani i ndërhyrjes (lloji i ndërhyrjes):
8. Niveli i riskut: ☐ Nuk ka rrezik (1) ☐ Nivel rreziku i ulët (2) ☐ Nivel rreziku mesatar (3) ☐ Nivel rreziku i lartë (4) ☐ Nivel rreziku shumë i lartë (5) ☐ Rrezik për veten ☐ Rrezik për të tjerët
9. Veprimet e menjëhershme ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪

10. Cilat janë pikat e forta, burimet e nxënësit?

11. Cilat janë nevojat e nxënësit? (*fizike, emocionale, materiale, sociale*)

12. Plani i ndërhyrjes dhe takimet:

Java	Rezultatet e pritshme	Realizimi	Koha	Risku (shkalla 1-5)
Mësuesi				
Prindi				

13. Rezultate:

Takime këshillimi/konsultimi

Takimi _____

Data ____/____/____

Takimi _____

Data ____/____/____

Takimi _____

Data ____/____/____

Planifikimi i ndërhyrjes për çrregullimet e ankthit në fëmijëri dhe në adoleshencë

Ankthi është reagim normal ndaj rrezikut apo kërcënimeve të mundshme. Një sasi e caktuar e ankthit është një pjesë normale e zhvillimit të shëndetshëm të një fëmije. Puberteti gjithashtu, mund të sjellë stres shtesë dhe ndjenja të vetëdijes që shtojnë ankthin.

Por si mund të manifestohet ankthi në kufijtë e normalitetit në fëmijëri dhe në adoleshencë?

Ankthi i shkurtër i ndarjes, frika ndaj errësirës, frika ndaj të panjohurve, frika nga zhurmat e forta ose stuhitë janë të gjitha shqetësime të zakonshme, që fëmijët mund të përjetojnë, ndërsa rriten dhe zhvillohen. Po ashtu, frustrimet dhe vështirësitë e përsëritura në marrëdhëniet shoqërore dhe në performancën e shkollës, mund të çojnë në një ankth të shtuar dhe t'i bëjë fëmijët, të ndihen në siklet para bashkëmoshatarëve, si dhe të kenë frikën nga braktisja e prindërve ose të mësuesve.

Nëse këto ndjenja nuk zhduken me kalimin e kohës dhe në vend të kësaj, përshkallëzohen ose fillojnë të ndërhyjnë në aktivitetet e përditshme të fëmijës, mund të ketë arsye për t'u shqetësuar. Një fëmijë në ankth, mund të jetë mjaft i qetë, i trembur, i kujdesshëm dhe i tërhequr. Ai mund të jetë i përshtatur lehtë dhe të bëjë sjellje që të kënaq të rriturin. Gjithashtu, një fëmijë në ankth mund të bëjë veprime të papërshtatshme, të qajë, të shmanget dhe të mos bindet, të refuzojë qëndrimin në klasë, pa praninë e figurës atashuese apo më tepër, të refuzojë totalisht ardhjen në shkollë, të mos pranojë ndërveprimin me bashkëmoshatarët, të refuzojë ndihmën e mësueses, të shmangë pjesëmarrjen në procesin mësimor dhe mund të përfshihet në sjellje të rrezikshme, si përdorimi i drogave apo i duhanit, në moshën e pubertetit. Po ashtu, ankthi mund të shprehet përmes simptomave motorike, duke përfshirë irritueshmërinë, hiperaktivitetin, mungesën e energjisë, çrregullime gastrointestinale, vështirësi në frymëmarrje dhe reagime të tjera psikosomatike.

Format më të cilat mund të shfaqet ankthi te fëmijët dhe tek adoleshentët

Ankthi i ndarjes

Fëmijët me ankth ndarjeje përjetojnë frikë të tepruar, për t'u larguar nga shtëpia dhe nga prindërit, nga kujdestari ose nga kushdo me të cilin fëmija është i lidhur.

Ankthi i përgjithësuar

Fëmijët me ankth të përgjithësuar përjetojnë shqetësime të tepruara, jorealiste dhe frikë për gjërat e përditshme. Ata shpesh, parashikojnë fatkeqësi. Tensioni dhe stresi janë kronikë dhe dobësues, duke prekur aspektet e shumta të jetës së fëmijës. Shqetësimet që parashikojnë këta fëmijë, çojnë në dyshime për aftësitë vetjake dhe çojnë në kërkim të vazhdueshëm aprovimi.

Shmangia

Çka vihet re te një fëmijë, është shmangia e tepërt dhe e vazhdueshme e tij, në kontakt me të huajt. Këta fëmijë kanë vetëbesim të ulët dhe nuk janë të hapur ndaj eksperiencave të reja.

Fobitë

Fobia është frika irracionale dhe e vazhdueshme, nga objekte specifike, aktivitete apo situata që çojnë drejt një dëshire, për të shmangur pikërisht stimujt që perceptohen si rrezik nga nxënësi. Në këto kushte, nxënësi mund të shmangë të folurin dhe performimin në publik, përjeton frikë ndaj një objekti të caktuar në ambientet shkollore apo ndaj një mësuesi të caktuar.

Perfeksionizmi i lidhur me ankthin

Perfeksionizmi mund të bëjë që të shtohet shumë përpjekja, për të realizuar detyrat nga frika se do të lëmë diçka pas dore apo të mos bëjmë dallimin midis gjërave vërtet të rëndësishme nga ato më pak të rëndësishme, përpjekje për arritjet e larta, obsesioni, kompulsioni dhe zvarritje. Nxënësi mund të ketë nivele shumë të larta të fajit, nëse një i rritur i vë re gabimet.

Pse ideja e të qenit perfekt mund të jetë dëmtuese?

Perfeksionizmi rrit nivelin e stresit.

Perfeksionizmi ka një lidhje të fortë me ankthin dhe me depresionin.

Perfeksionizmi mund të shkaktojë frikë të ekzagjeruar nga dështimi, zhgënjim dhe frustrim.

Perfeksionizmi dëmton besimin në vetvete.

Perfeksionizmi ul eficiencën dhe aftësinë për të marrë vendime.

Ataku i panikut

Kur një fëmijë ka një atak paniku, ai ose ajo përjeton një periudhë frike intensive, e cila fillon papritur dhe mund të përshkallëzohet deri në pikën e mendimeve të tmerrshme edhe kur nuk ka rrezik real.

Mutizmi selektiv konsiderohet si frikë (fobi) nga të folurit me njerëz të caktuar. Shkaku për mutizmin selektiv nuk është gjithmonë i qartë, por dihet se është pjesë e çrregullimeve të ankthit. Një fëmijë me mutizëm selektiv refuzon të flasë ose zgjedh të mos flasë, në momente të caktuara. Zakonisht, fillon gjatë fëmijërisë dhe, nëse nuk trajtohet, mund të vazhdojë deri në moshën madhore.

Shenjat e mutizmit selektiv

Mutizmi selektiv zakonisht, fillon në fëmijërinë e hershme. Shpesh, vërehet për herë të parë, kur fëmija fillon të ndërveprojë me njerëz jashtë familjes së tij, si për shembull, kur fillon kopshtin ose shkollën.

Shenja kryesore paralajmëruese janë:

- Shmangia e kontaktit me sy.
- Nervozitet dhe shfaqen të shqetësuar.
- Vështirësi në krijimin e marrëdhënieve shoqërore.
- Shfaqen të painteresuar.
- Shfaqen të turpshëm dhe të tërhequr.
- Të tensionuar dhe shfaqin problem me koordinimin.
- Të zemëruar kur merren në pyetje nga prindërit.

Fëmijët me mutizëm selektiv, mund të përdorin gjeste për të komunikuar - për shembull, ata mund të tundin kokën për "po" ose të tundin kokën për "jo" dhe priren të shmangin çdo formë komunikimi të folur, të shkruar apo me gjeste. Disa fëmijë mund të arrijnë të përgjigjen me disa fjalë ose mund të flasin me zë të ndryshuar, si pëshpëritje. Nëse fëmijët kanë një çrregullim të të folurit dhe të gjuhës ose kanë probleme në dëgjim, kjo mund ta bëjë të folurin edhe më stresues.

Është e rëndësishme të kuptohet, se shumica e fëmijëve me mutizëm selektiv janë të shoqërueshëm dhe përshtaten lehtë, kur janë në një mjedis të rehatshëm. Ajo që i dallon shumicën e fëmijëve me mutizëm selektiv, është paaftësia për të folur, për të komunikuar dhe frenimi i sjelljes së tyre në shumicën e mjediseve sociale. Shpesh, këta fëmijë shfaqin shenja ankthi, para dhe gjatë shumicës së ngjarjeve sociale. Simptomat fizike dhe sjelljet negative janë të zakonshme, para shkollës ose daljeve shoqërore, dhe është e rëndësishme të kuptohet, se këto simptoma janë për shkak të ankthit dhe ndihma duhet të fokusohet në mësimin e aftësive përballuese të fëmijës, kur ndodhen në situata që shkaktojnë ndjenja të tilla.

Ndërhyrja në kontekstin shkollor

Është me rëndësi, që personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore dhe mësuesit, të trajtojnë me kujdes shqetësimet e fëmijëve, të mos jenë kritikues ndaj shprehive të fëmijës, por të dëgjojnë me kujdes shqetësimet e fëmijës, të mos iu përcjellin ankthin e tyre fëmijëve dhe të jenë mbështetës në situatat e frikës ekstreme. Është e rëndësishme që, gjatë rrugëtimit të zhvillimit të fëmijës, t'i ndihmojmë të jenë të sigurt te vetja dhe të pavarur, por asnjëherë të mos kërkojmë perfeksionin.

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa, mbështetur në planin vjetor, përkatësisht në realizimin e temave psiko-sociale, lojërave kreative, veprimtarive etj.:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke

- Realizuar seminare informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, me prindër, me mësues, për problematikat e shëndetit mendor.
- Zhvilluar sesione informuese të stafit mësimdhënës, me qëllim identifikimin e rasteve me problematikat e ankthit.

- Zhvilluar pyetesorë dhe anketime me nxënës të grupmoshave të ndryshme, për identifikimin e rasteve me ankth.
- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh., me senatorët e klasave ose me nxënës me aftësi të mira sociale), me qëllim identifikimin, menaxhimin dhe referimin e rasteve pranë SHPSSH-ës dhe mësuesve.

Problematikat e ankthit mund të identifikohen/referohen nga:

- Mësuesi
- Punonjësi i SHPSSH-ës
- Prindi
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Vlerëson:

Punonjësi i SHPSSH-ës merr kohën e nevojshme, për të vlerësuar situatën, duke:

- Intervistuar fëmijën;
- Konsultuar/takuar prindërit për informimin e gjendjes dhe ecurinë e fëmijës në familje;
- Takuar mësuesin kujdestar dhe lëndor, për qëndrimin dhe gjendjen e fëmijës në klasë.
- Përcaktuar llojin dhe nivelin ankthit, në bazë të instrumenteve dhe listave të kontrollit të përdorura me fëmijën;
- Hapur dosje personale për nxënësin.

Ndërhyn

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyn në dy mënyra:

- A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë.
- B. Ndërhyrje e tërthortë.

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë

Ndërhyrje në nivel individual:

- Këshillim/konsultim individual i fëmijës.

- Hartimi i planit të ndërhyrjes në bashkëpunim me prindin dhe me mësuesin kujdestar të fëmijës.
- Përdorimi i teknikave menaxhuese, me qëllim qetësimin e gjendjes emocionale dhe uljen e nivelit të ankthit. Teknika relaksimi që mund të realizohen në kushte shtëpie, të ndjekura dhe nga prindërit
- Psiko-edukimi me prindërit e fëmijës/personat përgjegjës, me qëllim plotësimin e nevojave bazë (ushqimi, higjiena respektimi i orareve në kryerjen e aktiviteteve, koha cilësore), me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit për atë çka ndodh rreth nesh.

Vlerësohet e gjithë ecuria e rastit, nëse ka progres në minimizimin e ankthit dhe rikuperim. Nëse kemi sukses gjatë përfundimit të hapave të ndërmarrë, vijohet përsëri vëzhgimi dhe kujdesi ndaj rastit, pasi mund të ndodhë, që mund të përsëritet situata e përjetimit të simptomave të ankthit. Kështu, vijohet me mbylljen e rastit.

B. Ndërhyrje e tërthortë

Ndërhyrje në nivel klase:

- Realizimi i seminareve informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, për të kuptuarin e gjendjes së ankthit.
- Forcimi i kapaciteteve dhe i aftësive përballuese të nxënësve, ndaj vështirësive ose situatave që kanë intesitet të lartë emocional.
- Fuqizimi i fëmijës dhe të bashkëmoshatarëve me teknika relaksimi, për menaxhimin e situatave të ankthit.

Ndërhyrje në nivel shkolle:

- Zbatimi i planit të veprimit përkatës në shkollë.
- Zbatimi i programeve me qëllim sensibilizimin dhe ndërgjegjësimin e nxënësve dhe të mësuesve në lidhje me problematikat e ankthit.

Referimi

Pas gjithë fazës së ndërhyrjes, nëse nuk vlerësohet progres i rastit, duhet menjëherë ta referojmë në instancat dhe në shërbimet më të specializuara, duke respektuar kështu, edhe kompetencat e rolit të shërbimit psiko-social në shkollë.

Nëse çrregullimi apo simptomat e ankthit, ndodhin paralelisht apo ndikohen nga ngjarje, situata apo problematika të tjera, si dhuna në familje, neglizhenca, abuzim të formave të ndryshme, bullizmi i vazhduar, ngjarje traumatike etj., rasti duhet referuar në njësinë e mbrojtjes së fëmijëve (NJMF). Në varësi të situatës dhe të planit të ndërhyrjes së përcaktuar nga GTN-ja, punonjësi i SHPSSH-ës ndjek ecurinë e fëmijës në institucion dhe raporton pranë NJMF-ës.

Planifikimi i ndërhyrjes për traumat në fëmijëri dhe në adoleshencë

Trauma ndodh atëherë, kur ka një kombinim të faktorëve të jashtëm, situata të rrezikshme, me faktorë të brendshëm, paaftësi individuale për të përballuar situatën. Si pasojë, individit shfaq distres të gjatë dhe ka shpëputje, humbje të konceptit të vetes dhe të botës (Riedesser, 1999).

Format në të cilat mund të shfaqet trauma

Sipas Webb (2002) ka disa aspekte, të cilat diferencojnë traumën e të rriturve nga ajo te fëmijët:

- Zhvillimi konjitiv, i pamaturuar i fëmijës, ndërhyr në të kuptuarin e tyre, mbi kthyeshmërinë, universalitetin dhe paevitueshmërinë e vdekjes.
- Fëmijët kanë kapacitet të kufizuar, për të toleruar dhembjen emocionale.
- Fëmijët kanë aftësi të kufizuara, për të verbalizuar ndjenjat e tyre.
- Fëmijët janë tepër të ndjeshëm ndaj faktit "të qenët ndryshe nga bashkëmoshatarët".

Kur një ngjarje është traumatike për një fëmijë (0-18 vjeç)?

Për të vlerësuar një ngjarje si traumatike për fëmijën, duhen vlerësuar mirë disa faktorë njëkohësisht:

- **Detyrat e zhvillimit** të çdo individit, sipas moshës dhe kulturës

Në çdo kulturë, fëmijët sipas moshës përkatëse, kanë disa detyra për të plotësuar: një fëmijë rreth 1 vjeç duhet të shpëputet nga gjiri, një fëmijë 2 vjeç duhet të jetë ngritur më këmbë dhe të ecë, një fëmijë 6 vjeç duhet të jetë gati të shkojë në shkollë, një fëmijë 8 vjeç duhet të ketë arritje akademike të kënaqshme, një fëmijë 14 vjeç duhet të dallojë të mirën nga e keqja etj.

- **Vështirësitë e zhvillimit** të çdo individit, sipas moshës dhe kulturës

Në çdo moshë, individit has disa vështirësi në realizimin e detyrave përkatëse. Këto vështirësi mund të jenë të brendshme (probleme mjekësore ose psikologjike) ose të jashtme (marrëdhënie problematike me të rriturit, ambient i papërshtatshëm). Vështirësitë e zhvillimit

mund të jenë të niveleve të ndryshme, pra ato mund të jenë të natyrshme dhe, si të tilla, të kapërcehen lehtësisht, ndërkohë që vështirësi të tjera mund të kenë nevojë për këshillim/konsultim mjekësor ose psikologjik, psikoterapi etj.

- ***Situata traumatike***

Ka ngjarje traumatike për të gjithë individët, pavarësisht nga mosha, por nga ana tjetër në vlerësimin e ngjarjes si traumatike, duhet të marrim parasysh edhe konceptin personal të individit që e përjeton atë. Për shembull, vdekja e prindërve është një ngjarje traumatike për të gjithë fëmijët, pavarësisht nga mosha, gjinia apo kultura e tyre. Mungesa e strehimit mund të jetë një ngjarje traumatike për një familje.

Për të kuptuar sa traumatike është një ngjarje e caktuar, vlerësohen një sërë faktorësh, si: numri dhe rëndësia e ngjarjeve që i kanë ndodhur fëmijës; ekspozimi fizik i fëmijës ndaj vendngjarjes, afriteti i fëmijës me personin e dëmtuar, të vrarë, të kërcënuar, të dhunuar ose të humbur; efekti surprizë i ngjarjes, perceptimi i të qenit i kërcënuar në vazhdimësi; faktet reale të para nga fëmijët (jo të imagjinuara), si dhe vazhdimësia e plagëve/dhembjeve të personit të dhunuar ose të vetë fëmijës, kur ai është viktimë.

Ngjarje traumatike

Fatkeqësi natyrore janë tërmetet, shpërthimi i një vullkani, përmbytjet, rënia e zjarrit në një pyll, uraganet, ciklonet etj.

Fatkeqësi të shkaktuara nga njeriu janë fatkeqësitë si pasojë e teknologjisë (aksidente rrugore, aksidente në vendin e punës nga makineri të ndryshme, bomba atomike, procedura mjekësore të dhembshme etj.) dhe fatkeqësi të tjera si pasojë e agresionit human (terrorizmi, tortura, vrasja, përdhunimi, rrëmbimi etj.).

Fatkeqësi brenda familjes përfshijnë abuzimet psikologjike, emocionale dhe seksuale (nga prindërit, nga motrat e vëllezërit, nga familjarë të tjerë), dhunën e rëndë midis prindërve, ndarjen e fëmijës nga familja, sëmundjet e rënda ose kronike personale, sëmundjet e rënda të prindërve, vdekjen e prindërve.

Grupet e fëmijëve të prekur/në risk për trauma

Ka disa kategori ose grupe fëmijësh të cilët janë të prekura nga traumat ose janë më të riskuara të ekspozohen ndaj një ngjarjeje traumatike. Kategoritë/grupet e fëmijëve janë:

- Fëmijët e abuzuar fizikisht, emocionalisht dhe seksualisht.
- Fëmijët me prindër të divorcuar ose të vdekur.
- Fëmijët me sëmundje kronike terminale.
- Fëmijët dëshmitarë të dhunës në familje.

Reagimet më të spikatura që vihen re te fëmijët e traumatizuar

Frika – Kjo u shtohet nga prania në shfaqjet e filmave me luftë, horror, nga muzgu, nga lartësitë, nga të qenët vetëm.

Simptoma psiko-somatike – Dhimbje koke, stomaku, mungesë oreksi.

Probleme me gjumin – Makthe nate (ku gjatë gjumit i ripërsëriten skenat traumatike), gjumë i çrregullt.

Shenja regresive – Eneuresis.

Shenja depressive – Dëshpërim, mosbesim.

Ndryshime në sjellje – Nervozitet.

Probleme në shkollë – Sjellje agresive dhe konfliktuale, përparim i dobët në mësim, mospërqendrim.

Probleme me marrëdhëniet familjare – Marrëdhënie konfliktuale.

Nëse stresi vazhdon për një kohë të gjatë, ndryshimet mund të bëhen të qëndrueshme dhe kjo gjë evidentohet me shenjat e një shëndeti jo të mirë.

Si mund të evidentoni dhe të ndihmoni një fëmijë të traumatizuar?

- *Vëzhgoni vizatimet e fëmijës. Vini re me kujdes ngjyrat, format dhe linjat (hijëzimet) e vizatimeve.*
- *Vëzhgoni sjelljet e fëmijës gjatë lojës.*
- *Vini re angazhimin dhe përfshirjen e fëmijës në aktivitetet argëtuese dhe edukative të organizuara.*
- *Flisni me fëmijën në lidhje me ngjarjen ose dyshimet tuaja. Kujdes! Mos sugjeroni! Përdorni gjuhë të kuptueshme për fëmijën dhe të përshtatshme për situatën. Shpjegojini fëmijës ngjarjen. Ndhimoheni atë të dallojë realitetin nga imagjinata.*
- *Flisni me familjarët ose me mësuesit dhe me edukatorët e fëmijës, për t'i informuar ata/ato dhe për t'i sqaruar gjendjen e fëmijës.*
- *Ofroni siguri dhe rutinë të strukturuar të ditës, për fëmijët e traumatizuar. Komunikojini fëmijës aktivitetet dhe oraret. Flisni me fëmijën në rast të ndryshimeve të papritura.*
- *Ofroni mbështetje dhe afeksion ndaj fëmijëve, por në mënyrën e duhur. Bëni kujdes, veçanërisht me fëmijët e abuzuar fizikisht ose seksualisht.*
- *Mbroni fëmijën. Nëse vini re se një aktivitet i caktuar e streson fëmijën ose i sjell ripërjetime të ngjarjes traumatike, largojeni fëmijën ose ndaleni aktivitetin.*
- *Referojeni, i sugjerini fëmijës dhe familjes të bëjë një konsultë me specialistin (mjekun pediatër, psikologun klinik ose psikiatri).*

Zakonisht, fëmijët nuk janë në gjendje të verbalizojnë ndjenjat dhe perceptimet e tyre mbi traumën, por aktivitetet sensore, si vizatimi apo aktivitete të tjera artistike, janë gjuha natyrale e shprehjes së zisë dhe traumës femënore (Gil, 1991).

Te fëmijët të cilët njohin figurat e njerëzve, të kafshëve, të pemëve dhe të elementeve të tjera mjedisore, vizatimi është veçanërisht efektiv. Për fëmijët më të vegjël, të cilët realizojnë zhgarravina, tregimi i historisë ose domethënies së këtyre zhgarravinave nga vetë nxënësi, është mjaft efektiv.

Interferencat traumatike në zhvillimin psikologjik të fëmijëve

1. *Interferenca në procesin e të mësuarit.* Kjo gjë evidentohet me rezultatet e ulëta në mësim, si rezultat i mungesës së ndihmës dhe të prezencës prindërore (vdekur, burgosur) ose si pasojë e çrregullimeve emocionale, që vazhdimisht i vuajnë këta fëmijë.

2. *Interferenca në fushën konjitive.* Zhvillimi konjitiv duket i vonuar, sidomos në aspektin e konjicionit shoqëror. Ata konstatojnë në vetvete, pazotësi, paaftësi, mungesë forcash në fushën e ndërveprimeve shoqërore apo në njohjen e motivimeve midis vetes dhe të tjerëve, p.sh., kanë dëshirë të rrinë me dikë, por pa folur, dhe kanë dëshirë të hapen vetëm, kur diskutohen problemet e tyre dhe, në rast se i propozohet të shoqërohen me persona të seksit të kundërt, këtë gjë ata e konsiderojnë të re .

3. *Interferenca që ka lidhje me identitetin personal.* Kjo interferencë e fut në komplikacione identitetin e fëmijës. Ata ushqejnë idenë se çdo gjë, përfshirë këtu edhe personaliteti i tyre, ka ndryshuar tërësisht. Ata pushtohen nga mendimet negative dhe me vështirësi përcillen tek ata ndjenjat pozitive. Ata krijojnë bindje se janë ndryshe nga të tjerët në shoqëri.

Përballimi i traumave të ndryshme kolektive, është i lidhur ngushtë me informimin dhe me trajnimet e nevojshme mbi to, të organizuara nga ekipi i shërbimit psiko-social në shkollë, i cili mund të hartojë në planin e tij vjetor, sesione informuese për këto ngjarje, me nxënësit apo edhe me stafin edukativ.

Ndërkohë, nëse trauma ka ndodhur, ekipi i shërbimit psiko-social në shkollë, merr rol aktiv në të gjithë situatën dhe kontekstin, në identifikimin e rasteve të nxënësve apo të stafit edukativ, për të realizuar vlerësimin apo referimet e nevojshme të rasteve problematike, që kanë nevojë për ndjekje të mëtejshme profesionale e klinike.

Ndërhyrja në kontekstin shkollor

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar seminare informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, me prindër, me mësues, për problematikën e shëndetit mendor, duke trajtuar edhe traumën si tematikë të caktuar.
- Trajnuar stafin pedagogjik, me qëllim identifikimin e rasteve potenciale me elemente të traumës.

- Zhvilluar pyetesorë dhe anketime me nxënës të grupmoshave të ndryshme, për identifikimin e rasteve me problematika të shëndetit mendor dhe hulumton më shumë në varësi të rezultateve.
- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh., me senatorët e klasave ose me nxënës me aftësi të zhvilluara sociale), me qëllim identifikimin dhe referimin e rasteve pranë SHPSSH-ës dhe mësuesve.

Problematikat e traumës mund të identifikohen/referohen nga:

- Mësuesi
- Bashkëmoshatarët
- Punonjësi i SHPSSH-ës
- Prindi
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Vlerëson

Punonjësi i SHPSSH-ës merr kohën e nevojshme për të vlerësuar situatën, duke:

- Vëzhguar fëmijën duke iu referuar listës së kontrollit përkatëse.
- Intervistuar fëmijën.
- Konsultuar/takuar prindërit, për informimin e gjendjes dhe për ecurinë e fëmijës në familje.
- Takuar mësuesin kujdestar dhe lëndor për qëndrimin dhe gjendjen e fëmijës në klasë.
- Hapur dosje personale për nxënësin.

Ndërhyn

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyn në dy mënyra:

- A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë.
- B. Ndërhyrje e tërthortë.

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë

Ndërhyrje në nivel individual:

- Këshillim/konsultim dhe mbështetje për nxënësit që shfaqin simptoma të traumës.
- Referim në bazë të specifikës së rastit.

Qëllimi kryesor i këshillimit/konsultimit është:

- Zbutja e periudhës kalimtare dhe e përshtatjes.
- Shkëputje e fëmijës nga faktorët stresues.
- Kultivimi të fëmijët të qëndrimeve pozitive, në familje dhe në shoqëri.
- Orientimi drejt zgjidhjeve të problemeve.

B. Ndërhyrje e tërthortë

Ndërhyrje në nivel klase:

- Realizimi i seminareve informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, për të kuptuarin e traumës dhe për identifikimin e personave që shfaqin elemente të traumave.
- Forcimi i kapaciteteve dhe i aftësive përballuese të nxënësve.

Ndërhyrje në nivel shkolle:

- Zbatimi i planit të veprimit përkatës në shkollë (p.sh., plani emergjencave).
- Zbatimi i programeve me qëllim sensibilizimin dhe ndërgjegjësimin e nxënësve dhe të mësuesve në lidhje me shëndetin mendor.

Referimi

Për rastet kur punonjësi i shërbimit psiko-social has vështirësi dhe nuk ka rezultate në integrimin e fëmijëve në mjediset shkollore, i referon ato në institucione të tjera përkatëse, jashtë ambienteve të shkollës, duke marrë parasysh interesin më të lartë të fëmijës.

Planifikimi i ndërhyrjes për çrregullimet specifike të të nxënit në fëmijëri dhe në adoleshencë

Çrregullimet në të nxënë janë çrregullime neurozhvillimore, që ndikojnë në aftësinë për të kuptuar ose për të përdorur gjuhën e folur ose të shkruar, për të bërë llogaritje matematikore, për të organizuar kohën dhe vëmendjen, si dhe për të koordinuar lëvizjet. Edhe pse paaftësitë në të mësuar ndodhin te fëmijët shumë të vegjël, çrregullimet zakonisht, nuk njihen, derisa fëmija të arrijë moshën shkollore. Çrregullimet specifike të të nxënit, ndërhyjnë në aktivitetet e fëmijës, duke ulur arritjet dhe duke vështirësuar performancën në shkollë. Një pjesë e fëmijëve me çrregullime në të nxënë, mund të jenë shumë të talentuar në një nga fushat, si: arti, muzika, sporti, orientimi në hapësirë, kompozimi e megjithatë, vuajnë vështirësi të mëdha në veprimtari, si: leximi, shkrimi dhe matematika.

Vështirësitë në të nxënë nuk janë të lindura. Vështirësitë në të nxënë përdoren për të përshkruar vështirësitë në aftësitë e të mësuarit dhe të arritjeve nga nxënësit. Vështirësitë në të nxënë vijnë si pasojë e deprivimit social, ekonomik dhe kulturor.

Jo çdo fëmijë me vështirësi në të nxënë, i identifikuar brenda sistemit arsimor, plotëson kushtet për një diagnozë klinike, për çrregullimet në të nxënë.

Format e çrregullimeve në të nxënë

ÇRREGULLIMET E AFTËSISË SË TË LEXUARIT (DISLEKSI)

Fëmijët hasin vështirësi në lexim, gabojnë në njohjen e shkronjave, ngatërrojnë shkronja të ngjashme, ngatërrohen në rreshta dhe rifillojnë disa herë të lexuarit nga e para, fërkojnë shpesh sytë. Fëmijët gjithashtu, ankohen se nuk kuptojnë atë që lexojnë, se kanë dhimbje koke të vazhdueshme. Kur lexojnë, ata i mbajnë librat shumë afër fytyrës.

ÇRREGULLIMET E AFTËSISË MATEMATIKORE (DISKALKULI)

Fëmijët hasin vështirësi, për të njohur numrat, për t'i kthyer numrat mbrapsht 24 - 42, për të njohur shenjat, si: +, -, x, :, >, <, për të kryer veprimet bazë matematikore, për të ruajtur radhën e numrave, kur i kopjojnë nga tabela.

ÇRREGULLIMET E AFTËSISË SË TË SHKRUARIT (DISGRAFI)

Fëmijët hasin vështirësi për të ruajtur shkrimin, për t'i përfunduar detyrat në kohë, për të ruajtur hapësirën ndërmjet rreshtave dhe midis shkronjave, si dhe kanë vështirësi të kopjojnë pa gabime.

ÇRREGULLIMET E INHIBIMIT

Çrregullimet e inhibimit paraqiten si pamundësi për t'u përqendruar, si pamundësi e kontrollit mbi funksionet ekzekutive, si dhe shfaqen me impulsivitet dhe me hiperaktivitet të shtuar.

Karakteristikat e përgjithshme të fëmijëve me çrregullime të inhibimit përfshijnë:

- Mungesën e shprehive të organizimit dhe të planifikimit në kohë;
- Mungesën e vëmendjes;
- Pamundësinë për të qëndruar në një detyrë.

Çrregullimi i mungesës së vëmendjes (ADD) - karakterizohet kryesisht, nga mosvëmendja dhe shpërqendrimi, pa hiperaktivitet.

Çrregullimi i hiperaktivitetit (HD) - karakterizohet nga sjellje impulsive dhe hiperaktive, mungesë vëmendje dhe përqendrimi.

Çrregullimi i mungesës së vëmendjes i kombinuar me hiperaktivitet (ADHD) - lloji më i zakonshëm i ADHD-së, karakterizohet nga sjellje impulsive dhe hiperaktive, si dhe nga mosvëmendja dhe shpërqendrimi.

ÇRREGULLIMET MOTORE TË ZHVILLIMIT (DISPRAKSIA/APRAKSIA)

Çrregullimet motore prekin koordinimin e aftësive motore, si te fëmijët dhe të rriturit. Nënkupton paaftësinë për të ekzekutuar lëvizje të thjeshta e komplekse, të cilat janë të nevojshme në veprimtaritë e përditshmërisë dhe të lëvizjeve, për të funksionuar normalisht në familje, në grup, në shkollë dhe në komunitet. Çrregullimet motore të zhvillimit përfshijnë:

- Paaftësinë për të planifikuar dhe për të ekzekutuar lëvizje të koordinuara.
- Stereotipitë (paaftësinë për të evituar lëvizje të përsëritura, të paqëllimta, që pengojnë zhvillimin social, akademik dhe kryerjen e aktiviteteve të jetës së përditshme).
- Tiket (kompulsione lëvizore dhe verbale).

ÇRREGULLIMET E KOMUNIKIMIT

Fëmijët me çrregullime të komunikimit, kanë të dëmtuara njëherazi, zhvillimin gjuhësor, konjitiv dhe atë social. Ata e kanë të vështirë përdorimin e gjuhës, për shkak të mungesës së të kuptuarit ose të gjuhës së folur. Këto mangësi mund të ekzistojnë në komunikimin e folur dhe të shkruar dhe madje, edhe në gjuhën e shenjave. Ndonjëherë, mund të jetë e ndërlikuar të përcaktohet çrregullimi gjuhësor, veçanërisht gjatë fëmijërisë. Është e rëndësishme të vlerësohen dy lloje të ndryshme të aftësive të të mësuarit të gjuhës: aftësitë shprehëse dhe të kuptuarit (gjuha receptive). Aftësia shprehëse ka të bëjë me prodhimin e sinjaleve vokale ose verbale, ndërsa të kuptuarit i referohet marrjes dhe të kuptuarit të mesazheve. Çrregullimet e komunikimit përfshijnë:

- Çrregullimet gjuhësore (dëmtime të gjuhës receptive dhe/apo shprehëse).
- Çrregullimet e të folurit (apraksia, disartria).
- Çrregullimet e komunikimit social (mungesa e pragmatizmit të gjuhës).
- Mungesën e rrjedhshmërisë së të folurit (disfluenca, mbajtja e gojës).

Ndërhyrja në kontekstin shkollor

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa, mbështetur në planin vjetor, përkatësisht në informimin dhe në ndërgjegjësimin e stafit pedagogjik, rreth vështirësive në të nxënë:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar seminare, broshura informuese/ndërgjegjëse me nxënë, me prindër, me mësues për vështirësitë në të nxënë.
- Zhvilluar sesione informuese të stafit pedagogjik, me qëllim identifikimin e rasteve me vështirësi në të nxënë, duke u mbështetur dhe në plotësimin e listave të kontrollit.
- Zhvilluar pyetësorë dhe anketime me mësues dhe me prindër, me qëllim identifikimin e hershëm të vështirësive në të nxënë.

Problematikat lidhur me vështirësitë në të nxënë, mund të identifikohen/referohen nga:

- Mësuesi
- Bashkëmoshatarët

- Punonjësi i SHPSSH-ës
- Prindi
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Vlerëson

Punonjësi i SHPSSH merr kohën e nevojshme për të vlerësuar situatën, duke:

- **Mbledhur të dhënat nga:**

- Intervistat me prindërit.
- Intervistat me mësuesin.
- Vëzhgime 2-4 orë, gjatë një periudhe dyjavore.
- Plotësimi i listave të kontrollit

- **Analizuar të dhënat:**

- Mbështetur mbi kriteret e DSM-V.
- Duke referuar rastin të mjeku i familjes (si opsion, në bazë të shkallës së vështirësisë).

Raporti i matjeve dhe i analizës së bërë, ndahet me mësuesit, me prindërit dhe me specialistin përkatës në ZVAP.

- **Hapur dosje personale për nxënësin.**

Ndërhyn

Psikologu mbledh dhe analizon të dhënat, ndërsa planet e ndërhyrjes i harton me prindërit, me mësuesit e arsimit special, me mësuesit e klasës, me punonjësin social. Në bashkëpunim me prindërit, psikologu harton planin edukativ individual (PEI), në rast se fëmija ka raport mjekësor dhe, nëse është e nevojshme, planin e modifikimit të sjelljes (PMS). Njëkohësisht, punonjësi social i shkollës bashkëpunon me institucionet përkatëse, për interes më të lartë të fëmijës.

Punonjësi SHPSSH-ës ndërhyrje në dy mënyra:

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë.

B. Ndërhyrje e tërthortë.

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë

Ndërhyrje në nivel individual

1. Hartimi i planit të ndërhyrjes, në bashkëpunim me prindin dhe me mësuesin kujdestar të fëmijës;
 - Hartimi i planit edukativ individual, në bashkëpunim me prindin dhe kur ka raport mjekësor;
 - Hartimi i planit të modifikimit të sjelljes (kryesisht mund të përdoret te çrregullimet e inhibimit dhe çrregullimet motore).
2. Këshillime/konsultime individuale me nxënësit.
3. Nxitja për të qenë më të organizuar në aktivitetet ditore.
4. Rritja e vetëvlerësimit dhe të aftësive sociale.
5. Identifikimi i stilit të të nxënit - çfarë stili i të nxënit është më efektiv dhe produktiv për nxënësin (vizual, auditiv, nëpërmjet leximit dhe shkrimit, kinestetik).

B. Ndërhyrje e tërthortë (nivel klase)

Metodat e mësimdhënies (nga mësuesi) të përshtaten duke zbatuar hapat e mëposhtëm, për t'i ardhur në ndihmë fëmijës:

1. Marrëdhënia mësues-nxënës - ndërtimi, përmirësimi i marrëdhënieve pozitive dhe të afërta mësues-nxënës.
2. Peer-tutoring (bashkëshoqërimi) - ulja në bankë me nxënës që janë ndihmues dhe mbështetës.
3. Fokus grupe me synim identifikimin e vështirësive dhe të aftësive.
4. Paraqitja vizuale - krijimi dhe paraqitja vizuale e proceseve të të nxënit (projektor, vizatime, paraqitja në kartona, vendosja e materialeve vizuale në ambientet e klasës).
5. Metoda bashkëkohore të mësimdhënies - duke përfshirë aktivitete argëtimi gjatë procesit të të nxënit, si: ngjyrosje, vizatim, shoqërimi i mësimi me lëvizje ose me muzikë.

6. Ndarja e detyrave në pjesë të vogla.
7. Identifikimi i fushës/ave së/të interesit dhe angazhimi i fëmijës më tepër në këtë aspekt (me ndihmën e psikologut).
8. Përforcimi i arritjeve dhe i shpërblimeve verbale të shpeshta, për të rritur motivimin e fëmijës.
9. Organizimi i orëve mësimore, duke i paraqitur vizualisht ose sipas nevojës së nxënësit.

C. Ndërhyrje e tërthortë (nivel shkolle)

- Zbatimi i planit të hartuar në varësi të rasteve të identifikuara.
- Aktivitete psiko-edukuese për rritjen e njohurive dhe të informacionit, në lidhje me vështirësitë/çrregullimet në të nxënë.

Hapat për ndërtimin e PMS-ës (plani i modifikimit të sjelljes)

PMS-ja hartohet në raste, kur sjellja e fëmijës pengon procesin mësimor dhe procesin personal të të nxënësit. Hapat e ndërmarrë janë:

1. Identifikimi i sjelljes.
2. Plotësimi i formularit të vlerësimit të sjelljes.
3. Vlerësimi i funksionit të sjelljes.
4. Hartimi i PMS-ës.

Modeli 24. Vlerësimi i funksionit të sjelljes

Burimi i të dhënave: ☐ Vëzhgimi | ☐ Intervistë me nxënësit | ☐ Intervistë me mësuesit | ☐ Intervistë me prindërit | ☐ Shkallë vlerësimi/klasifikimi

Përshkrimi i sjelljes (nr. ____):

Konteksti/et në të cilin/cilat sjellja shfaqet:

Frekuenca:

Intensiteti (pasojat e sjelljes problematike te nxënësi, te shokët, te mjedisi):

Kohëzgjatja:

Përshkruaj ndërhyrjet e mëparshme nga mësuesja, nga prindi apo nga SHPS-ja:

Arritjet mësimore:

Funksionet e sjelljes (nr. ____). Specifiko funksionin për secilën nga fushat e mëposhtme.

☐ **Rregullimi afektiv/reagimi emocional** (Identifiko faktorët emocionalë, ankthin, depresionin, zemërimin, imazhin e ulët për veten; të cilët luajnë një rol në organizimin apo në drejtimin e sjelljes problematike):

☐ **Shtrembërime konjitive** (Identifiko mendimet e shtrembëruara; atribuimet jo të sakta, konsideratat negative për veten, interpretimet e gabuara të ngjarjeve, të cilat luajnë rol në organizimin apo në drejtimin e sjelljes problematike):

☐ **Përforcimet** (Identifiko ngacmuesit mjedisorë dhe shpërblimet, që luajnë rol në organizimin dhe në drejtimin e sjelljeve problematike):

Nxitësit:

Pasojat:

☐ **Modelimi** (Identifikoni shkallën në të cilën sjellja është kopjuar, sjelljen e kujt janë duke kopjuar dhe përse janë duke e kopjuar):

☐ Çështje familjare (Identifikoni çështje familjare që luajnë rol në organizimin dhe në drejtimin e sjelljes problematike):
☐ Aspekte fiziologjike dhe të personalitetit (Identifikoni karakteristika fiziologjike dhe /ose të personalitetit, aftësi e kufizuar zhvillimore, temperamentin, që luajnë një rol në organizimin dhe në drejtimin e sjelljeve problematike):
☐ Nevojat e komunikimit (Identifikoni çfarë po mundohet nxënësi të shprehë përmes sjelljes problematike):
☐ Kurrikula/mësimdhënia (Identifikoni se si mësimdhënia, kurrikula apo mjedisi edukativ luajnë rol në organizimin dhe në drejtimin e sjelljeve problematike):

Modeli 25. Plani i modifikimit të sjelljes (PMS)

Emri mbiemri _____ Klasa _____				
Sjellja/Sjelljet	Funksioni i sjelljes	Qëllimi i ndërhyrjes	Përforcuesi	Metoda

	- Shmangie nga detyra - Modelim - Vëmendje - Stimulim ndijor - Aksesit në objektet e preferuara	- Zëvendësimi i sjelljes sfiduese me sjellje të përshtatshme - Minimizimi i sjelljes sfiduese - Rritja e sjelljeve të përshtatshme			
--	---	--	--	--	--

Shembull:

E. është nxënës në klasën e parë. Nxënësi shfaq gjithmonë të njëjtën sjellje, gjatë orës së matematikës. Ai vazhdimisht, rrëzon objekte në tokë dhe lëviz shpesh për t'i rimarrë ato. Kërkon të shkojë në tualet disa herë gjatë orës së mësimi, me arsyen për të kryer nevojat personale. Shpesh, E. ngacmon shokët që i ka afër, duke i marrë objektet, si lapsa ose goma. Përqendrimi gjatë orës së matematikës, është shumë i ulët. Mësuesja harxhon një pjesë të kohës, duke i marrë vëmendje në mënyrë të vazhdueshme fëmijës, duke i komunikuar që të tregojë kujdes për sendet dhe të mos bëjë zhurmë.

Nga vëzhgimi, nga plotësimi i listave të kontrollit, nga takimi me prindërit dhe nga vlerësimi i funksionit të sjelljes, kuptojmë që E. shfaq vështirësi në të nxënë, **diskalkuli**, dhe arsyeja që E. përfshihet në sjellje ka funksionin e **shmangies**.

PMS-ja do të jetë si më poshtë:

Sjellja/Sjelljet	Funksioni i sjelljes	Qëllimi i ndërhyrjes	Përforcuesi	Metoda
-Hedhja e objekteve në orën e matematikës. -Ngacmimi i shokëve.	Shmangie nga detyra dhe nga mësimi.	Reduktimi i hedhjes së objekteve. Reduktimi i rasteve që nxënësi kërkon të shkojë në tualet, përgjatë një ore mësimore.	Vizatim, ngjyrosje.	Gjatë orës së matematikës këshillohet që mësuesja t'i japë fleta formati, ku janë të

-Të shkuarit shpesh në tualet.		Mësimi i numrave.		printuara numrat për t'i ngjyrosur.
--------------------------------	--	-------------------	--	-------------------------------------

Referimi

Punonjësit e shërbimit psiko-social, pas identifikimit të fëmijëve me vështirësi në të nxënë, të cilët nuk kanë përmirësim akademik, edhe pas ndërhyrjeve specifike, referojnë rastet në institucionet përkatëse (mjeku familjes, QKSHM-ja), për të marrë një vlerësim më të detajuar nga specialisti.

Planifikimi i ndërhyrjes për rastet e dhunës

Përkufizimi i dhunës

Sipas OBSH-së: “**Dhunë** quhet përdorimi i qëllimshëm i forcës fizike ose i fuqisë, të kërcënimit ose të përdorimit të saj real, kundër vetes, një personi tjetër ose kundër një grupi a komuniteti, forcë e cila çon ose ka mundësi të çojë, në plagosje, në vdekje, në dëmtim psikologjik, në keqzhvillim ose në privim.” (OBSH, 1999 dhe 2002). **Dhuna ndaj fëmijëve**, sipas nenit 19-të, të Konventës për të Drejtat e Fëmijës, përfshin çdo lloj forme dhune fizike ose mendore, lëndimi ose abuzimi, neglizhimi apo trajtimi neglizhues, keqtrajtimi ose shfrytëzimi, përfshirë abuzimin seksual.

Abuzimi dhe keqtrajtimi i fëmijëve. Të gjitha format e keqtrajtimit fizik dhe/ose emocional, abuzimi seksual, neglizhimi ose trajtimi neglizhues a shfrytëzimi ekonomik ose çdo shfrytëzim tjetër, që çojnë në dëmtim real ose të mundshëm të shëndetit të fëmijës, të mbijetesës, të zhvillimit ose të dinjitetit, në kontekstin e një marrëdhënieje përgjegjësie, besimi ose pushteti.

Ndëshkimi trupor. Çdo ndëshkim në të cilin përdoret forca fizike, me synimin për të shkaktuar një shkallë të caktuar dhimbje apo mosrehatie, sado të lehtë.

Format e dhunës

DHUNA FIZIKE. Çdo formë dëmtimi joaksidental, nga mungesa e qëllimshme e kujdesit, të cilat ndikojnë në zhvillimin dhe në shëndetin e fëmijës.

Shembuj të dhunës fizike:

Mavijosja dhe fshikullima

- të pashpjeguara, të pazakonta, dyshuese, joaksidentale;
- të lokalizuara në fytyrë, në buzë, në gojë, në trung, në kofshë, në vithe;
- në stadi të ndryshme shërimi (ngjyra të ndryshme);
- të grumbulluara, duke formuar modele të rregullta;
- duke reflektuar formën e pajisjes së përdorur (p. sh., shkop, tokëza hekuri);

- i mbytur në shenja;
- shenjë e dorës njerëzore;
- të shfaqura rregullisht pas fundjavave ose pushimeve;
- gërvishtje të foshnjat.

Dëmtime dhe gjuajtje me ose pa objekte

- dëmtime të trurit, hematoma;
- dëmtime të brendshme;
- vjellje konstan

Djegje

- e formësuar si cigare, kryesisht në pulpë, në pëllëmbë, mbrapa ose në vithe;
- djegie të brendshme (vithe, zonat gjenitale);
- djegie në formë sobe elektrike ose hekuri;
- djegie në vende ku nuk mund të digjesh vetë, si në krahë, në këmbë, në qafë ose në trung.

Fraktura

- fraktura të kohëve të ndryshme;
- fraktura të pashpjegueshme;
- fraktura spirale të foshnjat;
- fraktur

Gërvishtje ose çjerrje të pashpjegueshme

- në gojë, në buzë, mishrat e dhëmbëve, sytë, gjenitalet;
- mbytja;
- kafshimi;
- tundja;
- shkulja e dhëmbit.

DHUNA PSIKOLOGJIKE/EMOCIONALE. Abuzimi verbal dhe joverbal ose kërkesa të ekzagjeruara, që dëmtojnë rritjen e tyre, duke çuar në imazh negativ për veten apo shqetësime në sjellje.

Shembuj të dhunës psikologjike/emocionale:

- injorimi i nevojave fizike - emocionale të fëmijës;
- refuzimi i dashurisë;
- terrorizimi apo kërcënimi;
- degradimi, turpërimi apo komentet ngacmuese;
- izolimi i fëmijës për periudha të gjata kohore;
- korruptimi i fëmijës duke inkurajuar sjellje antisociale.

DHUNA SEKSUALE. Veprime seksuale me ose pa kontakt. Shfrytëzimi i fëmijës për qëllime kënaqësie seksuale ose përfitimi ekonomik, nga një i rritur, nga një fëmijë më i madh ose nga një adoleshent, duke përdorur forcën fizike, detyrimin ose bindjen, me ose pa pëlqimin e fëmijës.

Shembuj të dhunës seksuale:

- prekja e qëllimshme ose molestimi i trupit të fëmijës;
- ekspozimi i organit ose aktit seksual, që kryhet qëllimisht në prani të fëmijës;
- prostituimi i fëmijës ose shfrytëzimi seksual, si ekspozime, modelime, për qëllime të kënaqësisë seksuale;
- incesti;
- masturbimi në prani të fëmijës ose përfshirja në një akt masturbimi;
- ekspozimi i filmave pornografikë ose i fotove;
- shfrytëzimi seksual i fëmijës;
- ekspozimi i trupit.

NEGLIZHENCA OSE TRAJTIMI NEGLIZHENT. Veprime, lënie pas dore e fëmijës, nga prindërit ose nga kujdestarët, të cilat ndikojnë në nevojat bazë të fëmijës, duke përfshirë ushqimin, higjienën, veshjen, kujdesin shëndetësor dhe një ambient të ngrohtë jetese.

Shembuj të neglizhimit:

- uri e vazhdueshme ose kequshqyerje (nxënësi është nën peshë, i lodhur, i këputur etj.);
- higjienë e varfër të fëmijës (thonj të gjatë, të pistë, erë e keqe e trupit, flokë të palarë e të pakrehur, parazitë në kokë e në trup);
- mungesë kujdesi mjekësor (nuk është trajtuar nga mjeku me medikamente ose probleme mjekësore të patrajuara);
- veshje e papërshtatshme me stinën ose me motin (kjo mund të ketë shkaktuar kollë, pneumoni, djegie nga dielli etj.);
- braktisje (vonesa ose mosfrekuentim të shkollës);
- mbikëqyrje në mënyrë joadekuate ose është lënë në përkujdesje të një personi jo të përshtatshëm.

Roli dhe përgjegjësitë e institucioneve arsimore

1. Punonjësit e institucioneve arsimore, çdo mësues dhe çdo ofrues i shërbimit psiko-social në shkollë, bëjnë identifikimin e fëmijëve në nevojë, për mbrojtjen dhe për referimin në kohë në NJMF, në nivel bashkie apo pranë PMF-ës, në nivel njësie administrative dhe, në varësi të rrethanave të rastit, pranë organeve të policisë.
2. Personi përfaqësues i institucionit arsimor, i caktuar:
 - a) është përgjegjës për lehtësimin, për mbështetjen dhe për zbatimin e PIM-it, që parashikon ndjekjen e shkollës nga fëmijët në nevojë për mbrojtje;
 - b) merr pjesë në takimet e GTN-ës dhe mbështet zhvillimin dhe zbatimin e PIM-it për fëmijën;
 - c) merr masa që fëmijës në nevojë për mbrojtje, t'i sigurohen tekste dhe mjete shkollore falas.

Dokumentimi dhe menaxhimi i tyre

1. Hapja e dosjes për nxënësin

Dosja përfshin formularin e referimit, materiale vlerësimi (vlerësime psikologjike dhe/ose sociale të së kaluarës, vëzhgimet në klasë dhe intervistat me prindërit, listat e kontrollit të plotësuar etj.), informacionin mjekësor, përmbledhjet e takimeve të mbajtura nga grupi,

planin e ndërhyrjes ku përfshihet dhe vlerësimi i progresit në lidhje me fëmijën. Dosja e plotë aksesohet vetëm nga shërbimi psiko-social. Drejtori i shkollës dhe përfaqësuesit të ZVAP/DRAP/DPAP/MAS apo institucioneve të tjera përgjegjëse që mund të kenë akses në dosje, vetëm për raste të veçanta, pasi të kenë nënshkruar një formular, që i detyron ata për konfidencialitet.

2. Menaxhimi i rastit nga shërbimi psiko-social

Punonjësi social është menaxheri i rastit dhe në bashkëpunim me stafin, mbledh informacionin për rastin.

Punonjësi social	Psikologu
Punonjësi social, menaxheri i rastit, mbledh informacion së bashku me stafin.	Psikologu realizon vlerësimin dhe aplikimin e testeve psikologjike (kur të jenë të disponueshme), si dhe ndërhyrje sipas rastit.
Punonjësi social do të kryejë: takimet me mësuesin, me prindin, bashkëpunimin shkollë-familje-institucione komunitare, për mbledhjen e informacioneve të nevojshme.	Nëse shkolla nuk ka punonjës social, rolin e menaxherit të rastit e kryen psikologu.
Menaxheri i rastit kujdeset për dokumentacionin, për takimet (prindër, mësues) dhe për shërbimet.	
Menaxheri i rastit është përgjegjës edhe për kontaktin e drejtpërdrejtë me fëmijën.	
Monitoron përparimin e fëmijës dhe regjistron rezultatet në dosje (në mes dhe në fund të vitit shkollor).	
Në fund të vitit shkollor realizon përmbledhje të plotë të situatës shkollore, sociale apo emocionale dhe vendos për mbylljen ose jo të dosjes.	

3. Hapat e rëndësishëm për menaxhimin e rastit

Ndiqen hapat e mëposhtëm për menaxhimin e rastit:

- 1) Identifikimi
- 2) Raportimi
- 3) Vlerësimi fillestar
- 4) Vlerësimi i plotë
- 5) Hartimi i planit individual të mbrojtjes nga PMF-ja
- 6) Zbatimi, ndjekja dhe monitorimi i PIM-it
- 7) Mbyllja e rastit.

Identifikimi i një fëmijë në nevojë për mbrojtje, bëhet nga çdo person fizik ose juridik, çdo punonjës i institucioneve publike dhe private, i cili vihet në kontakt me fëmijën, me mësuesit, me ofruesit e shërbimit psiko-social shkollor, nga strukturat e Policisë së Shtetit, nga Drejtoria për Azilin dhe Antitrafikimin, nga Qendra Kombëtare e Pritjes për Azilkërkuesit, nga punonjësit e institucioneve shëndetësore apo të përkujdesjes së fëmijës, publike apo private, si dhe nga vetë fëmijët.

Raportimi. Pas identifikimit të fëmijës në nevojë për mbrojtje, çdo person fizik ose juridik, si dhe çdo punonjës i institucioneve publike e private, i cili vihet në kontakt me fëmijën, për shkak të profesionit, duhet të bëjë raportimin pranë strukturave vendore të mbrojtjes së fëmijës ose pranë organeve të Policisë së Shtetit.

Çdo mësues, ofrues i shërbimit psiko-social shkollor, punonjës i institucioneve shëndetësore apo i përkujdesjes së fëmijës, publike apo private, pas identifikimit të fëmijës në nevojë për mbrojtje, duhet të bëjë raportimin pranë ZVAP-së, drejtorit të institucionit arsimor, organeve të Policisë së Shtetit, strukturave për mbrojtjen e fëmijës.

Raportimi i fëmijës në nevojë për mbrojtje bëhet me çdo mjet komunikimi, me telefon, me e-mail, me postë, në formë shkresore, duke kontaktuar punonjësin e strukturave të Policisë së Shtetit apo të strukturave vendore të mbrojtjes së fëmijës.

Vlerësimi fillestar është një vlerësim i shpejtë i nivelit të rrezikut, bazuar në informacionin e disponueshëm nga identifikimi ose nga raportimi, si dhe informacionin që mund të merret nga institucionet, nga organizatat apo persona të tjerë, që kanë dijeni për rastin dhe/ose janë në kontakt me vetë fëmijën.

Vlerësimi fillestar realizohet sa më shpejt që të jetë e mundur, mundësisht brenda 24 orëve dhe, maksimalisht, brenda 48 orëve pas raportimit.

Vlerësimi i plotë bëhet për çdo rast të fëmijës në nevojë për mbrojtje dhe ka si qëllim, të përcaktojë në mënyrë të plotë nivelin e rrezikut, në të cilin ndodhet nxënësi, si dhe të mbledhë të gjithë informacionin e nevojshëm për hartimin e planit individual të mbrojtjes (PIM-it).

Hartimi i planit individual të mbrojtjes (PIM). Pas plotësimit të formularit të vlerësimit dhe të analizës së rrezikut, PMF-ja harton projektplanin individual të mbrojtjes, sipas formularit të PIM-it, dhe punonjësi i shërbimit psiko-social në shkollë është aktor në zbatimin e detyrave që i takojnë institucionit arsimor.

Zbatimi, monitorimi dhe rishqyrtimi i PIM-it. Çdo institucion, autoritet apo ofrues shërbimi, i përcaktuar në PIM, është përgjegjës për realizimin e aktiviteteve, të veprimeve, të ndërhyrjeve apo të ofrimit të shërbimeve të përcaktuara në PIM, për fëmijën, për prindërit apo për anëtarët e familjes së tij.

Mbyllja e rastit. Pas realizimit të të gjitha pikave të sipërpërmenduar, rasti konsiderohet i mbyllur.

Ndërhyrjet në kontekstin shkollor

Në rast të situatave emergjente, që përfshijnë konflikte apo sjellje të dhunshme në shkollë, grupi i menaxhimit të emergjencave në shkollë (GME) ka rolin parësor, në menaxhimin e situatës.

Dhuna mund të identifikohet/referohet nga:

- Mësuesi
- Bashkëmoshatarët
- Punonjësi i SHPSSH-ës

- Prindi
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Punonjësi i SHPSSH-ës, mbështetur në planin vjetor dhe në planveprimin kundër dhunës në shkollë, ndjek këta hapa:

- 1- Identifikimi, vlerësimi dhe/ose referimi i rastit.
- 2- Vlerësimi i nivelit të rrezikut, nga:

o Mbledhja e informacionit nga:

- Intervistat dhe takimet me mësues dhe me nxënës;
- Intervistat me anëtarët e familjes;
- Intervistat me fëmijën.
- Analizimi i informacionit (zbardhja e konfliktit dhe rolit të secilës palë të përfshirë në konflikt).

3- Përcaktimi i ndërhyrjes.

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyr në dy mënyra:

- A. ndërhyrje e drejtpërdrejtë.
- B. ndërhyrje e tërthortë.

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë

Ndërhyrje në nivel individual

Këshillim/konsultim dhe mbështetje për viktimat e dhunës në të gjitha format e saj.

Këshillim/konsultim individual i “viktimës”, me qëllim fuqizimin e tij/saj, duke:

- Rritur vetëvlerësimin dhe vetëbesimin e nxënësit;
- Përmirësuar pavarësinë e nxënësit;
- I mësuar fëmijës teknika të reja për zgjidhjen e problemeve;
- I mësuar fëmijës mënyra alternative të menaxhimit të konflikteve;

- I mësuar fëmijës vetëmenaxhimin: aftësia për të rregulluar emocionet dhe veprimet e dikujt,

duke përfshirë stresin, impulset dhe motivimin, për të vendosur dhe për të arritur qëllime;

- I ndihmuar në rritjen e motivimit, për të kërkuar ndihmë në rast nevojë;
- I takuar prindërit dhe duke i përfshirë ata në ndërhyrje.

B. Ndërhyrje e tërthortë

Ndërhyrje në nivel klase:

- Përfshirja e nxënësve të tjerë në njohjen dhe në zbatimin e procesit të ndërmjetësimit dhe të negocimit.
- Përforsimi i aftësive të komunikimit, të zgjidhjes së konflikteve etj.
- Menaxhimi i emocioneve në mënyra të shëndetshme.
- Menaxhimi i konflikteve.
- Seminare të ndryshme sensibilizuese dhe parandaluese, në lidhje me dhunën.
- Stimulimi i sjelljeve pozitive dhe pro sociale.
- Zbatimi i veprimtarive që nxisin aftësitë social-emocionale, në mënyrë që nxënësit të jenë më të aftë, për të shmangur konfliktet dhe t'i zgjidhin ato në mënyrë paqësore kur ndodhin.

Ndërhyrje në nivel shkolle:

- Zbatimi i planit të veprimit për parandalimin e dhunës në shkollë.
- Zbatimi i programeve të parandalimit/ndërgjegjësimi dhe të ndërhyrjeve, që përfshijnë bashkëpunimin mes prindërve, mësuesve, nxënësve dhe komunitetit, për të reduktuar sjelljet agresive të nxënësve.
- Stimulimi i sjelljeve pozitive dhe pro sociale.
- Gjithëpërfshirja e palëve në aktivitete që nxisin altruizmin, bashkëpunimin, komunikimin e suksesshëm, empatinë etj.
- Angazhimi i palëve në sesione informuese, aktivitete apo veprimtari të SHPS-ës, me qëllim stabilizimin dhe përmirësimin e marrëdhënies ndërmjet tyre, duke shërbyer si shembull për nxënësit e tjerë.

- Anketime me qëllim vlerësimin e sjelljeve të dhunshme në shkollë, mbledhjen e informacionit për vlerësimin e nevojave të sigurisë, të dhunës dhe të krizave në nivel shkolle, planifikimin e ndërhyrjeve dhe monitorimin në vijimësi.

Referimi

Në rastet kur shërbimi psiko-social identifikon dhe vlerëson se ekziston një nivel rreziku, kryen referimin pranë NJSHPS-ës, NJMF-ës, sipas formatit tip për referim pranë PMF-ës.

Planifikimi i ndërhyrjes për rastet e bullizmit në shkollë

Bullizmi është një keqpërdorim i vazhdueshëm dhe i qëllimshëm i pushtetit **ndërmjet të barabartëve**, përmes sjelljeve të përsëritura verbale, fizike dhe/ose sociale, që synojnë të shkaktojnë dëm fizik, social dhe/ose psikologjik. Mund të përfshijë një individ ose një grup që keqpërdor pushtetin e tij ose pushtetin e perceptuar, mbi një ose më shumë persona, që ndihen të paaftë për ta ndaluar atë që të ndodhë.

Ngacmimi mund të ndodhë personalisht ose në internet, nëpërmjet platformave dhe pajisjeve të ndryshme digjitale dhe mund të jetë i dukshëm (i hapur) ose i fshehur. Sjellja ngacmuese përsëritet ose ka potencialin të përsëritet, me kalimin e kohës (për shembull, përmes ndarjes së të dhënave digjitale).

Ngacmimi i çdo forme ose për çfarëdo arsye, mund të ketë efekte të menjëhershme, afatmesme dhe afatgjata te personat e përfshirë, përfshirë vëzhguesit.

Incidentet e vetme dhe konfliktet apo zënkat ndërmjet të barabartëve, qoftë personalisht apo online, nuk përkufizohen si raste bullizmi.

Çfarë nuk është bullizëm?

- Episode të rralla të refuzimit ose të mospëlqimit social;
- Një episod i sjelljeve ngacmuese;
- Akte të rastësishme agresioni ose frikësimi;
- Debate reciproke, mosmarrëveshje ose grindje.

Veprimet e mësipërme mund të shkaktojnë shqetësime të mëdha, sidoqoftë nuk i përshtaten përkufizimit të bullizmit dhe nuk janë shembuj të tij, përveçse dikush i bën ato qëllimisht dhe në mënyrë të përsëritur.

Format e bullizmit

Bullizmi fizik merr formën e abuzimit fizik (grushta, shkelma, goditje të formave të ndryshme, shtyrje, vjedhje, shkatërrim i sendeve etj.).

Bullizmi verbal ka si qëllim degradimin i viktimës, duke përdorur teknika të përjashtimit social, ofendime, sharje, kërcënime, për të treguar epërsinë dhe pushtetin e tyre.

Bullizmi kibernetik (ose bullizmi në rrjete sociale) është një formë e padukshme për mësuesit, pasi ndodh në sferën e mbyllur të teknologjisë moderne: rrjetet sociale, postat elektronike dhe mesazhet me tekst. Kjo formë përfshin vërejtje ofenduese, kërcënime, publikimin e fotove apo videove të padëshiruara, mesazhe të pakëndshme, hyrjen në mënyrë të paligjshme në llogari, vjedhjen e identiteteve, nxjerrjen e sekreteve, publikimin e materialeve private, bullizëm, provokimin e sjelljeve të caktuara që më tej dokumentohen dhe shpërndahen. Bullizmi kibernetik ka të bëjë pikërisht, me të përfolurit rreth dikujt, duke përdorur këtu shpifjet apo përhapjen e thashethemeve të pavërteta, nëpërmjet mesazheve, e-maileve apo postimeve, publikimi i fotove personale pa autorizim në faqet e internetit.

Karakteristikat e bullizuesit

- Ngacmon verbalisht ose fizikisht të tjerët, duke i bërë ata të raportojnë incidente tek të rriturit.
- Angazhohet në aktivitete ngacmimi të vazhdueshme, frikësimi apo kërcënimi.
- Shfaq zemërim të fortë.
- Dhunë fizike.
- Humbet shpesh durimin.
- Nervozizëm ekstrem.
- Impulsivitet ekstrem.
- Frustrohet lehtësisht.
- Lëndon ose ndërvepron me forcë me të tjerët gjatë lojës, pushimit ose kohës së lirë.
- Nxit dhe përfshihet në konflikte, në debate dhe në grindje të shpeshta.
- Nuk ka ndjenja faji, empati, pendim ose nuk shqetësohet për sigurinë dhe për mirëqenien e të tjerëve.
- Shfaq agresivitet, duke nxitur thashetheme dhe duke i nxitur bashkëmoshatarët kundër njëri-tjetrit, duke fajësuar të tjerët, duke i kthyer grupet e bashkëmoshatarëve kundër një individi etj.
- Shfaq gjuhë kërcënuese të trupit.
- Nuk shfaq pendesë ndaj thyerjes së rregullave, të disiplinës ose ndaj autoritetit.
- Përfshihet në zënka dhe në konflikte të shpeshta në lagje.
- Duket se i pëlqen dhe dëshiron të përfshihet në grindje dhe në konflikte.

Karakteristikat e viktimës

- Dhimbje koke.
- Dhimbje barku.
- Të përziera.
- Mund të jetë në ankth.
- Mund të mos ketë dëshirë apo heziton të shkojë në shkollë.
- Rënie nga mësimet.
- Mund të shfaqë mungesë besimi te vetja dhe tek të tjerët.
- Ndjenja frike dhe pasigurie.
- Shenja dhune fizike.
- Gënjën.
- Vjedh sende, si p.sh., para në shtëpi.
- Mund të humbasë lidhje/kontakte me shokët dhe të ndihet i shkëputur dhe i izoluar.

Bullizmi mund të identifikohet/referohet nga:

- Mësuesi
- Bashkëmoshatarët
- Punonjësi i SHPSSH-ës
- Prindi
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Punonjësi i SHPSSH-ës, mbështetur në planin vjetor, përkatësisht në planin strategjik në luftën kundër bullizmit në shkollë, ndjek këta hapa:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar seminare informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, me prindër, me mësues.
- Realizuar sesione informuese me stafin pedagogjik, me qëllim identifikimin e rasteve me bullizëm.
- Zhvilluar pyetesorë dhe anketime me nxënës të grupmoshave të ndryshme, për identifikimin e rasteve me bullizëm.

- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh., me senatorët e klasave ose me nxënës me aftësi të zhvilluara sociale), me qëllim identifikimin, menaxhimin dhe referimin e rasteve pranë SHPSSH-ës dhe mësuesve.
- Zhvilluar aktivitete në nivel shkolle, me qëllim informimin/ndërgjegjësimin e gjithë komunitetit, për rëndësinë e luftës kundër bullizmit.

Vlerëson

Punonjësi i SHPSSH-ës merr kohën e nevojshme, për të vlerësuar situatën. Realizon fokus grupe, pyetësorë, intervistime dhe vëzhgime në ambientet e klasës dhe të shkollës.

Vlerësohen këto elemente:

- Siguria e fëmijës së bullizuar.
- Përcaktimi i shpeshtësisë dhe i formës/formave së/të bullizmit.
- Nevojat parësorë të fëmijës viktimë (emocionale, fizike, sociale).
- Nevojat parësorë të fëmijës agresor (emocionale, fizike, sociale).
- Klima e grupit/klasës.

Ndërhyn

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyn në dy mënyra:

- A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë.
- B. Ndërhyrje e tërthortë.

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë

Ndërhyrje në nivel individual

Këshillim/konsultim individual i viktimës, me qëllim fuqizimin e tij/saj, duke:

- Rritur vetëvlerësimin dhe vetëbesimin e fëmijës.
- Përmirësuar pavarësinë e fëmijës.
- I mësuar fëmijës teknika të reja për zgjidhjen e problemeve.
- Modeluar sjelljen mbrojtëse.
- Ndihmuar fëmijën të jetë më asertiv.

- I mësuar vetëmenaxhimin: aftësia për të rregulluar emocionet dhe veprimet.
- Ndhimuar në reduktimin e mendimeve negative.
- Ndhimuar në rritjen e motivimit, për të kërkuar ndihmë në rast nevoje.
- Përfshirë prindërit në ndërhyrje.

Këshillim/konsultim individual i agresorit, me qëllim fuqizimin e tij/saj, duke:

- I mësuar sjellje prosociale.
- I mësuar teknika të krijimit dhe të ruajtjes së marrëdhënieve të shëndetshme.
- I mësuar ndërgjegjësimin social, aftësinë për të kuptuar këndvështrime të ndryshme, të ketë ndjeshmëri dhe të kuptojë normat shoqërore.
- Vetëndërgjegjësuar për ndjenjat, për mendimet, për pikat e forta dhe për kufizimet e dikujt.
- Përfshirë prindërit në ndërhyrje.

B. Ndërhyrje e tërthortë

Ndërhyrje në nivel klase:

- Vlerësimi i ndjenjave dhe i mendimeve që kanë nxënësit e tjerë ndaj viktimës.
- Vlerësimi i ndjenjave dhe i mendimeve që kanë nxënësit e tjerë ndaj agresorit.
- Vlerësimi se si nxënësit e tjerë reagojnë ndaj situatave bullizuese.
- Përfshirja e nxënësve të tjerë në teknika menaxhuese.
- Shkathtësitë e marrëdhënieve: komunikimi, këmbëngulja, zgjidhja e konflikteve dhe zgjidhja e problemeve.
- Vendimmarrja e përgjegjshme: aftësia për të bërë zgjedhje konstruktive dhe të respektueshme, në lidhje me sjelljen personale dhe me ndërveprimet sociale.

Ndërhyrje në nivel shkolle:

- Përfshirja e nxënësit të bullizuar/agresorit në aktivitete të përshtatshme për ta.
- Përfshirja e agresorit në aktivitete me natyrë edukative (pastrimi i ambienteve të përbashkëta, mbledhja e pemëve apo luleve, përgatitja dhe prezantimi i temave të ndryshme sociale etj.).

Rasti i bullizmit kibernetik, për shkak të specifikës që ky bullizëm paraqet, është trajtuar si rast më vete, duke ndjekur këta hapa:

- Vihet në dijeni drejtori i shkollës, mësuesit kujdestarë.
- Vlerësohet niveli i rrezikut.
- Këshillon fëmijën e përfshirë në bullizëm.
- Konsultohet me të gjithë aktorët që mund të kenë informacion rreth situatës.
- Zhvillon takim individual me prindërit e fëmijëve përkatës.
- Referon dhe bashkëpunon me shërbime jashtë shkolle (policia).
- Vihet në dijeni njësia e shërbimit psiko-social pranë ZVAP-së.

Duhet bashkëpunim i ngushtë me aktorët e shkollës (drejtori, mësues, prindër, komunitet, organizata, me fokus interesin më të lartë të fëmijëve), pasi nuk mund të veprojmë të vetëm ndaj këtij fenomeni. Në varësi të situatës kërkohet ndihma e SPZ-së.

Planifikimi i ndërhyrjes për rastet e braktisjes së shkollës

Nxënës potencial braktisës - nxënësi i arsimit bazë konsiderohet potencialisht braktisës, nëse është i regjistruar në shkollë, në fillim të vitit shkollor dhe, në fillim të javës së tretë të muajit tetor, raportohet nga shkolla si i paparaqitur.

Nxënës braktisës - nxënës i arsimit bazë konsiderohet braktisës:

- a. nëse është regjistruar në shkollë, në fillim të vitit shkollor dhe, në përfundim të vitit shkollor, rezulton i paklasifikuar (mbetës për shkak të mungesave).
- b. kur nuk ka mungesa me arsye dhe nuk përmbush asnjë prej kushteve përjashtuese: fatkeqësi familjare, sëmundje që zgjat shumë ose që shkakton mungesa të rregullta (dokumentuar me raport mjeko-ligjor), transferim në një shkollë tjetër brenda vendit (i dokumentuar), emigrim jashtë vendit (i dokumentuar), vdekja.

Ekzistojnë dy lloje braktisjesh:

Braktisje fizike - ku nxënësi nuk frekuenton shkollën fizikisht, shkëputet fizikisht prej saj.

Braktisje e fshehtë - nxënësi frekuenton shkollën fizikisht dhe rregullisht, por nuk është aktiv, nuk ka interes, qëndron i shkëputur mendërisht nga shkolla.

Profili i fëmijës me tendencë braktisje

- Fëmijë që punojnë ose që janë të përfshirë në dukuri negative (prindër të alkoolizuar apo të drogës, trafikim, shfrytëzim ekonomik etj.).
- Fëmijë të kthyer nga emigracioni.
- Fëmijë që e kanë vendndodhjen e shtëpisë larg shkollës.
- Fëmijë nga familje me nivel të ulët ekonomik.
- Fëmijët që janë viktimë të dhunës dhe të trafikimit, të mbijetuarit e abuzimit seksual, fëmijët e braktisur.
- Fëmijë me problematika të ndryshme individuale (sëmundjet e ndryshme, të përkohshme apo kronike, si aftësitë e kufizuara fizike, mendore etj.).
- Martesat e hershme.

Punonjësi i SHPSH-ës, mbështetur në planin vjetor, përkatësisht në planet e veprimit në luftën kundër braktisjes shkollore, ndjek këta hapa:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Zhvilluar takime ndërgjegjësuese për detyrimet e prindit, për frekuentimin e shkollës nga nxënësi.
- Bashkëpunuar me mësuesit kujdestarë në identifikimin e nxënësve në rrezik braktisje të shkollës.
- Identifikuar nevojat e nxënësve dhe duke planifikuar ndërhyrje specifike për t'i trajtuar këto nevoja.
- U konsultuar në mënyrë të vazhdueshme me prindër, me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit, për të mirat dhe përfitimet që ka fëmija, nga frekuentimi i rregullt i shkollës, në kontekstin akademik dhe shoqëror.

Vlerëson

Punonjësi i SHPSSH-ës vlerëson nevojat parësore të familjes dhe të fëmijës dhe në bazë të nevojave të identifikuara, ndërhyt specifikisht.

Ndërhyt

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyt në dy mënyra:

- A. Te nxënësit me potencial braktisje.
- B. Te nxënësit në rast braktisje.

Ndërhyrja te nxënësit me potencial braktisje

- Këshillon prindërit për efektet negative të braktisjes së shkollës dhe për detyrimin ligjor, që prindërit kanë për arsimimin e fëmijëve (arsimi 9-vjeçar).
- Merr informacion të nevojshëm për gjendjen psiko-sociale të familjes (nevojat ekonomike, ndryshime në strukturën familjare, histori të sëmundjeve etj.).

- Në bashkëpunim me mësuesit kujdestarë dhe të lëndëve të ndryshme, punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyr, me qëllim rritjen e motivimit në frekuentimin e shkollës së nxënësve dhe të mundësisë së tyre për të përfunduar shkollën.
- Krijon sisteme mbështetëse brenda klasës me grupe të vogla.
- Referon/adreson nevojat e familjes dhe të fëmijës pranë strukturave përkatëse (NJMF).

Ndërhyrja te nxënësit braktisës

- Në rastet kur nxënësi nuk vjen në shkollë për një kohë të gjatë dhe prindërit apo familjarë të tjerë me të cilët jeton nxënësi, shfaqen indiferent ndaj thirrjes nga mësuesi kujdestar dhe nga punonjësi i SHPSSH-ës, rasti referohet pranë NJMF-ës.
- Në rast se nuk gjendet kontakti i prindërve apo familjarë të tjerë me të cilët jeton nxënësi, rasti referohet pranë NJMF-ës.

Pas ndërhyrjes, në rast rikthimi në shkollë, SHPS-ja:

- Mban kontakte të vazhdueshme me NJMF-në.
- Monitoron në mënyrë të vazhdueshme mungesat e nxënësit, në bashkëpunim me mësuesin kujdestar.
- Krijon sisteme mbështetëse brenda klasës me grupe të vogla.

Për çdo rast braktisje apo potencial braktisje, vihet në dijeni drejtori i shkollës.

Referimi

Kur rasti nuk zgjidhet nga hapat e ndërmarrë, nga punonjësit e shërbimit psiko-social, lind detyrimi për ta referuar rastin pranë NJMF-ës. Punonjësve të shërbimit psiko-social në punën e tyre, në lidhje me braktisjen e shkollës, u kërkohet bashkëpunimi me PMF-në dhe me aktorë të tjerë, në interesin më të lartë të fëmijës.

Planifikimi i ndërhyrjes për rastet e varësisë në fëmijëri dhe në adoleshencë

Varësia i referohet një game të gjerë sjelljesh kompulsive. Tradicionalisht, varësia i referohet përdorimit të tepërt të substancave (alkool, drogë, cigare) dhe ushqimit. Në ditët e sotme, varësia ka një kuptim më të gjerë për fëmijët dhe për adoleshentët, pasi përfshin gjithashtu, një lidhje jashtë kontrollit me internetin dhe me videolojërat. Sjellja kalon nga sjellje normale, në varësi, kur bëhet zakon i pakontrollueshëm. Pasi bëhet varësi, ai zakon mund të çojë në pasoja negative dhe të dëmshme. Njerëzit e pothuajse çdo moshe, mund të bëhen të varur nga çdo aktivitet ose stimulim i këndshëm.

Shenjat me të cilat mund të shfaqen varësitë te fëmijët dhe tek adoleshentët

Simptomat e varësisë te fëmijët ndryshojnë, çdo gjë varet nga substanca ose nga sjellja e përfshirë. Ajo që të gjitha varësitë ndajnë, janë pasojat negative që ato shkaktojnë. Ndryshimet mund të jenë fizike ose mund të ketë ndryshime delikate/dramatike, në sjelljen dhe në temperamentin e një fëmije. Ajo që i ndërlikon gjërat, për identifikimin e hershëm të varësive, është se fëmijët dhe adoleshentët kalojnë gjithashtu, ndryshime, si pjesë e natyrshme e rritjes, dhe këto ndryshime nuk janë gjithmonë të këndshme.

Disa nga shenjat paralajmëruese të varësisë te një fëmijë ose tek adoleshentët janë:

- Era e alkoolit, e duhanit, ose aroma të tjera të çuditshme në frymëmarrje ose në lëkurë;
- Një ndryshim në sjellje, duke u bërë më argumentues ose duke u izoluar;
- Kalon më shumë se 20 orë në javë në internet ose duke luajtur videolojëra;
- Sytë e skuqur dhe ankesat kronike shëndetësore (dhimbje të ngjashme me gripin, shqetësime në stomak);
- Ndryshimet në mënyrën e të ngrënit ose të gjumit;
- Humbja e interesit për shkollën;
- Miq të rinj (më pak interes për familjen ose për aktivitetet shkollore);
- Lecka ose letra të njoma, me kimikate;
- Ndjenjat e vetmisë, depresion;
- Sjellje të dëmshme ose të rrezikshme (të tilla si: thyerja e gjërave, vandalizmi, vjedhja);

- Lëndimi i vetes (prerja e trupave të tyre);
- Çrregullimet e të ngrënit.

Pse fëmijët ose adoleshentët përfshihen në sjellje varësie?

Ekzistojnë shumë teori për shkakun e varësisë tek të rinjtë, por disa arsye pse adoleshentët mund të krijojnë sjellje varësie ndaj përdorimit të substancave ose internetit, janë sepse:

- Duan të përshtaten me miqtë ose me grupe të caktuara;
- U pëlqen mënyra se si i bën të ndihen;
- Besojnë se kjo i bën ata më të rritur;
- Priren të provojnë gjëra të reja dhe të rrezikojnë.

Prirjet e varësisë mund të gjenden edhe në arsimin 9-vjeçar. Këto tendenca mund ta bëjnë një fëmijë më të prekshëm ndaj varësive.

Marrësit e rrezikut - Fëmijët që janë guximtarë, mund të kenë dëshirë të vazhdueshme dhe të nxiten të marrin adrenalinë, duke u përfshirë në aktivitete, që nxisin marrjen e kënaqësisë.

Eksperimentuesit - Kur fëmijët e vegjël (në mes moshës 9 dhe 12 vjeç) eksperimentojnë me drogë ose me alkool, ata kanë rrezik shumë më të madh, që më vonë të bëhen të varur. Efektet kimike dëmtojnë trurin e ri dhe ndikojnë në rritjen dhe në zhvillimin e përgjithshëm.

Impulsiviteti - Disa fëmijë nuk mësojnë se si të kontrollojnë impulset e tyre. Ata duan kënaqësi të menjëhershme. Ata janë të padurueshëm dhe intolerant ndaj zhgënjimit. Këta fëmijë mund të kenë vështirësi, të trajtojnë ndjenjat e tyre dhe të kontrollojnë impulset ndaj substancave ose aktiviteteve që shkaktojnë varësi.

Gjenetika - Shumë studime kanë vërtetuar, se fëmijët e prindërve që janë në varësi, janë në një rrezik shumë më të madh për t'u bërë dhe vetë të varur.

Trauma e fëmijërisë - Kur fëmijët kanë vuajtur nga trauma fizike, mendore ose seksuale, ata mund t'i drejtohen sjelljeve ose substancave të varura, për t'i ndihmuar në përballimin e dhimbjes dhe të stresit. Kjo është veçanërisht e vërtetë, nëse atyre nuk u janë mësuar kurrë strategji të shëndetshme përballimi.

Tjetërsimi ose izolimi social - Fëmijët që ndihen të izoluar ose të tjetërsuar nga shoqëria, mund të jenë në rrezik për varësi. Atyre mund t'u mungojë vetëbesimi, duke mos ditur se si t'u drejtohen të tjerëve, për nevojat e tyre emocionale. Ata kanë më shumë gjasa, t'i drejtohen sjelljeve të varësisë ose substancave, për të përballuar.

Ndërhyrja në kontekstin shkollor

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa, mbështetur dhe në planin vjetor, përkatësisht në realizimin e temave të ndryshme sociale, aktiviteteve kreative dhe ndërgjegjëse:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar sesione informuese/ndërgjegjëse me nxënës, me prindër, me mësues për shenjat identifikuese dhe ndikimin negativ që shfaqin në shëndetin e fëmijëve dhe të adoleshentëve, varësitë.
- Zhvilluar pyetesorë dhe anketime me nxënës të grupmoshave të ndryshme, për identifikimin e rasteve që shfaqin problem me sjelljen e varësisë.
- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh., me senatorët e klasave ose me nxënës me aftësi të zhvilluara sociale), me qëllim identifikimin, menaxhimin dhe referimin e rasteve pranë SHPSSH-ës dhe mësuesve.

Problematikat e varësisë mund të identifikohen/referohen nga:

- Mësuesi
- Bashkëmoshatarët
- Punonjësi i SHPSSH-ës
- Prindi
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Vlerëson

Punonjësi i SHPSSH-ës merr kohën e nevojshme për të vlerësuar situatën, nëpërmjet:

- Vëzhgimit (lista e kontrollit) në klasë dhe në ambientet e shkollës, për sjelljet e papërshtatshme;

- Intervistës me fëmijën/adoleshentit;
- Takimit me prindërit, për të marrë informacion rreth mënyrave ose angazhimeve të fëmijës/adoleshentit jashtë ambientit të shkollës;
- Intervistës me mësuesin kujdestar dhe lëndor, mbi qëndrimin dhe sjelljen e fëmijës/adoleshentit në klasë;
- Analizimit të të dhënave të mbledhura nga intervistat, nga vëzhgimet, nga pyetësorët.

Ndërhyn

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyn në dy mënyra:

- A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë.
- B. Ndërhyrje e tërthortë.

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë

Ndërhyrje në nivel individual

Plani ndërhyrjes mund të hartohet që në AMU, ndërhyrja e hershme, për të adresuar faktorët e rrezikut, për abuzimin me duhanin, me drogën, me internetin, me ushqimin (pijet energjike), me sjelljen agresive, me aftësitë e dobëta sociale dhe me vështirësitë akademike. Në planin e ndërhyrjes për AMU-në, duhet të synohet përmirësimi i të mësuarit social-emocional, për të trajtuar faktorët e rrezikut. Ndërhyrjet mund të jenë më efektive, kur kombinohen, si p.sh., ndërhyrja e fokusuar në familje së bashku me ndërhyrjen në shkollë.

Hapat që mund të ndiqen:

- Këshillim/konsultim individual i fëmijës;
- Hartimi i planit të ndërhyrjes në bashkëpunim me prindin dhe me mësuesin kujdestar të fëmijës/adoleshentit;
- Rritja e aftësive organizuese/planifikuese dhe krijimi i rutinave të shëndetshme;
- Mësimi i aftësive social-emocionale dhe rritja e ndërveprimit me bashkëmoshatarët;
- Teknika për të rritur vetëkontrollin;
- Ndërgjegjësimi emocional (identifikimi dhe emërtimi i emocioneve);
- Rritja e komunikimit dhe verbalizimi i emocioneve dhe i mendimeve;

- Mbështetje akademike sidomos në lexim;
- Ulja e sjelljeve kundërshtuese dhe implusive;
- Ulja e mendimeve negative;
- Përforcimi i sjelljeve të dëshiruara nga mësuesit/prindërit/bashkëmoshatarët.

Për planin e ndërhyrjes, specifikisht për adoleshentët, mund të shtohen hapat e mëposhtëm:

- Teknika për të rritur vetefikasitetin dhe vetëbesimin;
- Mësimi i aftësive rezistente ndaj drogës/duhanit/internetit;
- Përforcimi i qëndrimeve kundër drogës, duhanit, internetit, nëpërmjet angazhimit në aktivitete edukative;
- Psiko-edukimi me prindërit e fëmijës/personat përgjegjës, me qëllim ndërgjegjësimin dhe identifikimin e hershëm ndaj sjelljeve të varësisë.

B. Ndërhyrje e tërthortë në grup/klasë

Gjatë ndërhyrjes në grup, fokusi do të jetë në:

- Informimin e mësuesve për praktikën e mira të menaxhimit të klasës, si p.sh., shpërblimi i sjelljes së duhur të nxënësve;
- Teknikat përforcuese, pasi ndihmojnë për të nxitur sjelljen pozitive të nxënësve, në arritjet mësimore, në motivimin akademik dhe në lidhjen me shkollën;
- Përdorimin e teknikave ndërvepruese, të tilla si grupet e diskutimit me bashkëmoshatarët dhe *role-play* (aftësitë përballuese, teknika relaksuese);
- Aktivitetet edukuese, me qëllim fuqizimin dhe angazhimin në sjellje pozitive, edukuese dhe përfituese për veten dhe të tjerët;
- Rritjen e bashkëpunimit dhe të ndërveprimit në grup.

B. Ndërhyrja në nivel shkolle

Gjatë ndërhyrjes në nivel shkolle, fokusi do të jetë në:

- Bashkëpunimin me institucionet dhe me organizatat e ndryshme, me fokus temën e varësisë.
- Aktivitetet me nxënës të shkollës, me prindër, me mësues, me qëllim reduktimin e fenomenit të varësisë.

- Bashkëpunimin me drejtorinë e shkollës, për të vënë në zbatim planin e veprimit specifik.

Referimi

Pas gjithë fazës së ndërhyrjes, nëse nuk vlerësohet progres i rastit, duhet menjëherë ta referojmë për shërbime më të specializuara, duke respektuar kështu, edhe kompetencat e rolit të shërbimit psiko-social në shkollë.

Planifikimi i ndërhyrjes për problematikat sjellore

Problematikat sjellore, të përfshira ose jo në kuadrin e çrregullimeve sjellore (ÇS), kanë një ndikim të madh në jetën e përditshme të individit.

Çrregullimet e sjelljes klasifikohen, si një model sjelljesh që janë shkatërruese dhe të dëmshme për individin dhe ata përreth. Këto çrregullime zakonisht, identifikohen dhe trajtohen në moshën shkollore. Shumë e rëndësishme është, që për këto problematika të natyrës sjellore, të fillojë trajtimi sa më parë nga momenti kur identifikohen, në mënyrë që të parandalohen problematikat në moshë të rritur.

Disa faktorë rreziku për zhvillimin e një çrregullimi të sjelljes përfshijnë, por nuk kufizohen, në:

- Abuzimin me substancat në fëmijëri.
- Vetëvlerësimin e ulët.
- Abuzimin e prindërve me substancat.
- Mungesën e mbikëqyrjes prindërore në fëmijëri.
- Ngjarjet traumatike.
- Ekspozimin ndaj substancave toksike në fëmijëri.
- Mungesën e lidhjes emocionale me prindërit.
- Shoqërimin me bashkëmoshatarë të përfshirë në sjellje devijuese.

Format e problematikave sjellore

Ka shumë lloje të problematikave sjellore, por më të zakonshmet që prekin fëmijët dhe adoleshentët, sot, janë llojet e mëposhtme.

Çrregullimi i sjelljes është një model i vazhdueshëm dhe i përsëritur sjelljeje, në të cilin, as të drejtat bazë të të tjerëve apo normat sociale dhe rregullat, nuk respektohen, por përkundrazi, dhunohen. Çrregullimi i sjelljes (Conduct Disorder) është një çrregullim që shfaqet me sjellje që *cenojnë të drejtat dhe rregullat shoqërore*. Egocentrizmi vlerësohet dhe dallohet, si tipari më i theksuar i këtij çrregullimi dhe kryesisht shfaqet me:

- paaftësi për t'u shqetësuar për ndjenjat e të tjerëve,

- manipulim të tjerëve, për të përfituar pa asnjë përpjekje për të bashkëpunuar apo për të bërë konsensus,
- mungesë të ndjenjave të përshtatshme, të tilla si ndjenjat e fajit apo të pendesës.

Çrregullimi obsesiv kompulsiv (OCD). Individët që përjetojnë OCD, ka të ngjarë të ndihen sikur po mbyten dhe në një gjendje të vazhdueshme shqetësimi. OCD-ja karakterizohet nga mendime, nga veprime dhe nga impulse që janë kronike, të pakontrollueshme dhe ndërhyrëse. Mund të vihet re përfshirje në sjellje, si: larja dhe pastrimi i vazhdueshëm, përsëritja e frazave ose e lutjeve, ndjekja e rutinave strikte ose numërimi dhe kontrolli i përsëritur.

Për shembull, mund të jetë një frikë e konsiderueshme ose të ketë një shqetësim për mikrobet. Kjo mund të sjellë larjen e duarve, me detyrim për të hequr qafe çdo mikrob të mundshëm dhe nëse duart plasariten, ashpërsohen dhe çahen.

Obsesione të tjera mund të përfshijnë:

- Dyshim dhe pasiguri e fortë.
- Nevoja për t'i pasur gjërat të rregullta ose simetrike.
- Ide për humbjen e kontrollit ose për të dëmtuar veten ose të tjerët.
- Mendime të padëshiruara agresive ose seksuale.

OCD-ja mund të çojë në komplikime të tjera, si çrregullimi bipolar, depresioni dhe ankthi.

Shfaqja e problematikave sjellore në mjedisin e klasës/shkollës

Kur vlerësojmë problematikat sjellore në mjedisin e klasës, duhet të kemi parasysh gjendjen, në të cilën nxënësi shfaq një ose më shumë nga karakteristikat e mëposhtme, për një periudhë të gjatë kohore dhe në një shkallë të theksuar, që ndikon negativisht në performancën mësimore të fëmijës:

- a) Paaftësia për të mësuar, që nuk mund të shpjegohet me faktorë intelektualë, shqisorë ose shëndetësorë.
- b) Paaftësia për të ndërtuar ose për të mbajtur marrëdhënie të kënaqshme ndërpersonale me bashkëmoshatarët dhe me mësuesit.
- c) Llojet e papërshtatshme të sjelljes ose të ndjenjave në rrethana normale.

- d) Luhatjet e humorit.
- e) Tendencia për të zhvilluar simptoma fizike ose frikëra, të lidhura me probleme personale ose shkollore.

Shqetësimet emocionale mund të prekin një individ edhe në fusha të tjera. Në varësi të çrregullimit specifik të shëndetit mendor, aftësitë fizike, sociale ose njohëse të një personi gjithashtu, mund të preken. Problematikat e shëndetit mendor ndikojnë në mirëqenien psiko-emocionale të individit, duke prekur të menduarit, ndjenjat, aftësinë për të ndërvepruar dhe për të krijuar marrëdhënie me të tjerët dhe funksionimin e përditshëm të një personi.

Disa nga karakteristikat dhe sjelljet që shihen te fëmijët, të cilët kanë një shqetësim emocional përfshijnë:

- Hiperaktivitetin;
- Agresionin ose sjelljen vetëdëmtuese;
- Tërheqjen (mosndërveprimi shoqëror me të tjerët, frikë ose ankth i tepruar);
- Papjekurinë (të qara të papërshtatshme, nervozizëm, aftësi të dobëta përballuese);
- Vështirësinë në të nxënë.

Fëmijët me shqetësime serioze emocionale, mund të shfaqin të menduarin e shtrembëruar, ankth të tepruar, veprime të çuditshme motorike dhe luhatje jonormale të humorit.

Shumë fëmijë që nuk kanë shqetësime emocionale, mund të shfaqin disa nga të njëjtat sjellje, në periudha të ndryshme, gjatë zhvillimit të tyre. Megjithatë, kur fëmijët kanë një shqetësim emocional, këto sjellje vazhdojnë për periudha të gjata kohore. Sjellja e tyre sinjalizon, se ata nuk po përballen me mjedisin apo me bashkëmoshatarët e tyre.

Çrregullimi sfidues kundërshtues është një çrregullim i shëndetit mendor, i karakterizuar nga një model i vazhdueshëm sjelljeje, të pabindur, armiqësore dhe sfiduese ndaj figurave të autoritetit, që tejkalon kufijtë e sjelljes normale të fëmijërisë.

Kur një fëmijë nuk duket se mund të kontrollojë zemërimin ose zhgënjimin e tij, madje as atë që duket e parëndësishme ose e thjeshtë për të tjerët, nxënësi shpesh, do të reagojë me dhunë ose me mënyra negative ndaj ndjenjave të tij.

Është e natyrshme që herë pas here, fëmijët të kundërshtojnë dhe të shfaqin zemërim. Kur kjo sjellje ndeshet shpesh dhe është e vazhdueshme, atëherë është një shenjë identifikuese për çrregullim sfidues kundërshtues.

Çrregullimi sfidues kundërshtues fillon në fëmijëri, me sjellje si sfidë e shpeshtë e autoritetit, me grindjet e tepruara, me refuzimin për t'u pajtuar dhe me përfshirje të qëllimshme, në sjellje që shqetësojnë të tjerët.

Nëse nuk diagnostikohet dhe trajtohet në kohë, ODD-ja mund të paraqitet në jetën e mëvonshme, si ndjenjë e zemërimit me botën, ndjenjë keqkuptimi, mospëlqim të figurave të autoritetit, veçanërisht në punë, duke u bërë mbrojtëse, kur paraqitet, me kundërshtime ose me reagime, dhe duke fajësuar të tjerët për veprimet.

Kur një fëmijë fillon shkollën, ndonjëherë, ai shfaq model sjellor pasiv-agresiv, që provokon fëmijët e tjerë dhe stafin. Nxënësi reagon me zemërim, me kritikizëm dhe ka reagime ndëshkuese. Nxënësi fajëson ose argumenton duke kundërshtuar dhe nervozohet lehtë.

Këta fëmijë nuk pranojnë bindjen e arsyeshme dhe këmbëngulin në faktin, se vështirësitë e tyre lidhen me kërkesat e paarsyeshme të të tjerëve. Këta fëmijë nuk perceptojnë ndonjë problem në sjelljen e tyre dhe as stresohen prej saj.

Këtyre fëmijëve zakonisht, u prishet humori shumë lehtë, krijojnë qejfmbetje.

- Disa nga sjelljet që shfaq fëmija, janë:
- Mund të konfliktohet shpesh apo të bëjë fjalë me të rriturit.
- Refuzon kërkesat e të rriturve.
- Bën me qëllim sjellje të caktuara, ndërkohë që e di se këto veprime do të bezdisin të tjerët.
- Fajëson të tjerët për gabimet e veta.
- Bezdiset shumë lehtë nga të tjerët.
- Zemërohet shpejt dhe nuk ndien keqardhje.
- Është inatçi dhe hakmarrës.
- Përdor gjuhë të pahijshme dhe banale.

Moskomplianca është tipari kryesor i këtij çrregullimi dhe mund të manifestohet, përmes veprimeve të drejtpërdrejta të mosbindjes, të negativizmit dhe të kundërshtimit.

Nxënësi dhunon rregullat e vendosura nga të rriturit, tregon kokëfortësi dhe sjellje provokative.

Nëse nxënësi frustrohet, ai mund të shpërthejë edhe në kriza emocionale. Nëse disa nga këto sjellje vihen re te fëmija, për një periudhë të vazhduar, edhe pas ndërhyrjeve të realizuara në shkollë, punonjësi i shërbimit psiko-social e referon rastin për shërbime të specializuara.

Ndërhyrja në kontekstin shkollor

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa, në informimin dhe në ndërgjegjësimin e stafit pedagogjik, të prindërve, të komunitetit, rreth identifikimit dhe menaxhimit të nxënësve të cilët shfaqin shenja dalluese të problematikave në sjellje:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar seminare, broshura informuese/ndërgjegjëse me nxënës, me prindër, me mësues, për teknika të menaxhimit efektiv të sjelljes.
- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh., me senatorët e klasave ose me nxënës me aftësi të mira sociale), me qëllim identifikimin, menaxhimin dhe referimin e rasteve pranë SHPSSH-ës.

Problematikat lidhur me çrregullimet e sjelljes, mund të identifikohen/referohen nga:

- Prindi
- Mësuesi
- Bashkëmoshatarët
- Punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Vlerëson

Punonjësi i SHPSSH-ës merr kohën e nevojshme për të vlerësuar situatën. Fokusi i vlerësimit të situatës është:

- Niveli i riskut të fëmijës, për përfshirje në sjellje të rrezikshme.
- Ndikimi i problematikës së shfaqur në mirëfunksionimin e fëmijës, në jetën e përditshme.
- Sistemi mbështetës i fëmijës në familje dhe në shkollë.
- Niveli i informacionit të prindit/kujdestarit ligjor mbi problematikën e sjelljes.
- Nevoja për referim, për shërbime të shëndetit mendor.

Punonjësi i shërbimit psiko-social:

- Zhvillon konsulta me mësues/nxënës/prindër;
- Vëzhgon në klasë dhe në ambientet e shkollës;
- Realizon intervista fillestare me fëmijën;
- Plotëson listat e kontrollit për problematikën sjellore.

Punonjësi i SHPSSH-ës realizon kontakt me prindin, si më poshtë:

- Në formën e bashkëpunimit dhe të mbështetjes, punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor lehtëson situatën, duke paraqitur te prindi vlerësimin e tij fillestar për gjendjen e fëmijës, shoqëruar me rekomandimet përkatëse.
- Orienton prindin/kujdestarin ligjor për shërbimet që vijnë në ndihmë të përmirësimit të situatës së fëmijës, brenda dhe jashtë shkollës. Gjithashtu, vë në dijeni personin që ushtron përgjegjësinë prindërore, për rëndësinë e bashkëpunimit shkollë-familje, në përmirësimin e situatës së fëmijës.

Dokumentimi dhe menaxhimi i rastit

Punonjësi i SHPS-ës hap dosje të veçantë për fëmijën, ku vlerësohet e gjithë ecuria e rastit, nëse ka progres në minimizimin e simptomave dhe rikuperim. Nëse kemi sukses gjatë përfundimit të hapave të ndërmarrë, vijohet përsëri vëzhgimi dhe kujdesi ndaj rastit, pasi mund të ndodhë që mund të përsëritet situata e përjetimit të simptomave të çrregullimit. Kështu vijohet me mbylljen e rastit.

Referimi

Referimi te mjeku i familjes është opsion, në bazë të shkallës së shfaqjes së çrregullimit. Pas gjithë fazës së ndërhyrjes, nëse nuk vlerësohet progres i rastit, sugjerohet referimi në shërbime më të specializuara, duke respektuar kështu, edhe kompetencat e punonjësit të shërbimit psiko-social në shkollë.

Nëse çrregullimi apo simptomat ndodhin paralelisht apo të ndikuara nga ngjarje, nga situata apo nga problematika të tjera, si dhuna në familje, neglizhenca, abuzim i formave të ndryshme, ngjarje traumatike etj., rasti referohet në NJMF. Në varësi të situatës dhe të planit të ndërhyrjes së përcaktuar nga GTN-ja, punonjësi i SHPSSH-ës ndjek ecurinë e fëmijës në institucionin arsimor dhe raporton pranë NJMF-ës.

Planifikimi i ndërhyrjes dhe menaxhimi i konflikteve në shkollë

Konfliktet në shkollë përkufizohen si mosmarrëveshje ndërmjet individëve ose grupeve, në lidhje me idetë, me interesat, me parimet dhe me vlerat brenda komunitetit të shkollës.

Konflikti mund të përkufizohet, si një situatë faktike në të cilën elemente që duken të papajtueshme, ushtrojnë forcë në drejtime të kundërta ose divergjente.

Zgjedhja midis strategjive të ndryshme të menaxhimit të konfliktit, varet nga niveli i konfliktit dhe nga situatat e ndryshme që duhet të menaxhohen në mënyrë efektive. Për të menaxhuar konfliktin në mënyrë funksionale, është e rëndësishme të pranohet, se një strategji mund të jetë shumë më e përshtatshme se një tjetër, në varësi të situatës dhe të natyrës së konfliktit.

Në kontekstin shkollor, ndeshemi kryesisht me 2 lloje konfliktesh:

- Të fshehura;
- Të dukshme.

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa, mbështetur në planin vjetor, përkatësisht në realizimin e temave të ndryshme sociale, lojërave kreative, aktiviteteve të ndryshme etj.:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar seminare informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, me prindër, me mësues, për teknikat efektive të parandalimit dhe të menaxhimit të konflikteve në klasë/shkollë.
- Krijuar dhe aftësuar grupe në nivel klasë, me qëllim parandalimin dhe menaxhimin e konflikteve. Fëmijët duhet të mësojnë të sillen ndaj konfliktit në mënyrë krijuese, në kuadrin e një bashkësie të sigurt, që kujdeset për ta.
- Trajnuar stafin pedagogjik, me qëllim identifikimin e situatave, që mund të çojnë në konflikte më të rënda.
- Zhvilluar pyetësorë dhe anketime me nxënës të grupmoshave të ndryshme, për identifikimin e konflikteve të fshehura në klasë/shkollë.
- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh., me senatorët e klasave ose me nxënës me aftësi të mira sociale), me qëllim identifikimin, menaxhimin dhe referimin e rasteve pranë SHPSSH-ës dhe mësuesve.
- Vëzhguar klimën në klasë. Fëmijët duhet të mësohen të respektojnë dhe të vlerësojnë ndryshimet ndërmjet njerëzve, të kuptojnë paragjykimin, shkaqet dhe mënyrat e shfaqjes. Një klasë jotolerante, ku sundojnë ngacmimet e vazhdueshme, formimi i grupeve, intoleranca ndaj dallimeve raciale, kulturore etj., mospërkrahja e shokëve të klasës që të çon në vetmi dhe në izolim, zemërimi për arritjet e të tjerëve, krijojnë terren për armiqësi, për mosbesim dhe për konflikte.

Konfliktet mund të identifikohen/referohen/menaxhohen nga:

- Mësuesi
- Punonjësi i SHPSSH-ës
- Prindi
- Bashkëmoshatarët
- Çdo aktor tjetër brenda shkollës apo individë të komunitetit pranë shkollës
- Specialisti i policisë së zonës (SPZ)
- Oficeri i sigurisë (nëse ka).

Vlerëson

Punonjësi i SHPSH-ës merr kohën e nevojshme, për të vlerësuar situatën, duke:

- Intervistuar palët në konflikt.
- Konsultuar/takuar prindërit për informimin e gjendjes dhe ecurinë e fëmijës në familje.
- Takuar mësuesit kujdestarë dhe lëndorë për qëndrimin dhe për gjendjen e fëmijës në klasë.
- Plotësuar listat e kontrollit për reagimin ndaj konfliktit (shtojca 6).
- Dokumentuar konfliktin dhe hapat për menaxhim (mban procesverbal etj.).

Ndërhyn

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyr në dy mënyra:

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë.

B. Ndërhyrje e tërthortë.

A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë

Ndërhyrje në nivel individual:

- Këshillimi/konsultimi individual i fëmijës.
- Hartimi i planit të ndërhyrjes, në bashkëpunim me prindin dhe me mësuesin kujdestar të fëmijës, nëse është e nevojshme.
- Përdorimi i teknikave menaxhuese, me qëllim nxitjen e shprehjeve pozitive të emocioneve. Fëmijët duhet të mësojnë të kontrollojnë veten, kur shprehin ndjenjat, të mos jenë agresivë dhe shkatërrues, veçanërisht, në rastet kur shprehin zemërimin dhe shqetësimin e tyre. Çdo konflikt ka komponentin e vetë emocional. Kur nxënësit nuk i respektohen ndjenjat, ata nuk dinë rrugë të tjera për të shprehur zemërimin, përveç atyre agresive, i shtypen emocionet, nuk i edukohet vetëkontrolli etj., atëherë kemi shtuar mundësitë për rritjen e konflikteve në klasë.
- Psiko-edukimi me prindërit e fëmijës/personat përgjegjës.

Ndërhyrje në nivel klase

Synohet nxitja e klimës prosociale në klasë, duke realizuar lojëra të ndryshme edukuese. Nëse gjatë menaxhimit të rastit, identifikohen edhe problematika të tjera, si: sjellje kundërshtuese, problematika të shëndetit mendor që bashkëshoqërojnë sjelljen, PSHPSSH-ja referon për shërbime të shëndetit mendor, për një vlerësim më të specializuar.

Nëse ndërhyrja është emergjente, për shkak të intensitetit të konfliktit dhe të sigurisë së ulët të fëmijëve dhe të rriturve në ambientin e shkollës, PSHPSSH-ja referon në drejtorinë e shkollës, nevojën për ndërhyrje nga organet vendore të Policisë së Shtetit.

Planifikimi i ndërhyrjes për raste me çrregullime humori në fëmijëri dhe në adoleshencë

Çrregullimet e humorit në fëmijëri dhe në adoleshencë, janë në fokus të punës së punonjësit të shërbimit psiko-social, në funksion të mirëqenies psiko-emocionale dhe të mbarëvajtjes së procesit të të nxënies të nxënësi.

Simptomat dalluese në këtë grup çrregullimesh, janë ndryshimi i humorit dhe shpesh i shoqëruar me ndryshim në rutinat e përditshme të nxënësit, kurse shumica e simptomave të tjera janë dytësore ose kuptohen lehtësisht, në kontekstin e ndryshimit të humorit dhe të aktivitetit.

Nxënësi nuk merr kënaqësi nga aktivitetet sociale, shkollore etj. Interesi dhe përqendrimi pëson rënie, duke ndikuar drejtpërdrejt në jetën sociale dhe në arritjet shkollore dhe nxënësi ndien lodhje të theksuar edhe pas sforcimeve minimale. Gjumi zakonisht, çrregullohet dhe oreksi ulet. Vetëvlerësimi dhe vetëbesimi ulen gjithnjë, edhe në format e lehta, ka gjithnjë një ndjenjë faji dhe ndjesi se është i pavlerë. Humori i ulur ndryshon pak, nga dita në ditë, dhe mund të shoqërohet me humbjen e ndjesive pozitive, me zgjimin në mëngjes disa orë më herët se koha e zakonshme, me ngadalësim psikomotor, irritim, humbje oreksi, humbje në peshë, ndihet i pashpresë.

Format me të cilat mund të shfaqen çrregullimet e humorit në fëmijëri dhe në adoleshencë

Çrregullimi depresiv të nxënësi, shihet veçanërisht, me humbjen e vetëvlerësimit dhe me ndjesinë e të qenit i pavlerë ose fajtor. Mendimet vetëvrasëse janë të zakonshme dhe një numër simptomash somatike janë zakonisht të pranishme. Format më të lehta të këtij depresioni, në asnjë rast, nuk duhen neglizhuar. I rrituri pranë fëmijës, identifikon ndryshimet në sjellje, shpeshtësinë, intensitetin dhe kohëzgjatjen që nxënësi shfaq, në raport me aktivitetet në jetën e tij, dëshirën për t'u përfshirë në detyra të përshtatshme për moshën, vetëvlerësimin etj. Kohëzgjatja e simptomave të shfaqura, për një periudhë më shumë se dy javë, janë një tregues i rëndësishëm, për të kërkuar ndihmë për shërbime të shëndetit mendor.

Çrregullimi distimik është një formë tjetër çrregullimi, ku fëmijët janë vazhdimisht në një gjendje të depresuar ose të irrituar në pjesën më të madhe të ditës, për shumë kohë ose për një

periudhë, për të paktën një vit. Ajo që presim të shohim te kjo kategori fëmijësh, janë: vetëvlerësim i ulët, irritueshmëri ose zemërim i tepruar, tërheqje sociale, lodhje e vazhdueshme, ndjenja faji nga e kaluara, kujtesë dhe vëmendje e ulët.

Çrregullimi bipolar kur shfaqet te nxënësi, në këtë situatë, ai mund të kalojë shumë shpejt nga një gjendje humori e rënë (ndjesia e të qenit i dobët dhe letargjik) në ekstremin tjetër (ndjesia e të qenit super aktiv), vetëvlerësim të lartë, ndjenjë madhështie, nevojë e paktë për gjumë, shpërqendrim, përfshirje të tepërt në aktivitete që japin kënaqësi, të cilat mund të çojnë edhe në pasoja lënduese.

Ndërhyrja në kontekstin shkollor

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa, mbështetur në planin vjetor, përkatësisht në informimin dhe në ndërgjegjësimin e stafit pedagogjik, të prindërve, të komunitetit, rreth identifikimit të nxënësve të cilët shfaqin shenja dalluese të problematikave të humorit, gjithashtu rrit ndërgjegjësimin mbi kërkimin e ndihmës nga vetë nxënësi, sipas nevojës së shfaqur:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar seminare, broshura informuese/ndërgjegjëse me nxënësit, me prindërit, me mësues, për kujdesin e shëndetit mendor.
- Realizuar sesione informuese me stafin mësimdhënës, me qëllim identifikimin e rasteve me problematika të humorit, duke u fuqizuar mbi shenjat e hershme dalluese që nxënësi shfaq në situata të tilla.
- Zhvilluar pyetësorë dhe anketime me nxënësit/prindërit, për gjendjen psiko-emocionale të fëmijëve.
- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh. me senatorët e klasave ose me nxënësit me aftësi të mira sociale), me qëllim identifikimin, menaxhimin dhe referimin e rasteve pranë SHPSSH-ës.

Problematikat lidhur me çrregullimet e humorit, mund të identifikohen/referohen, nga:

- Prindi
- Mësuesi
- Bashkëmoshatarët
- Punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor
- Çdo aktor tjetër (individë të komunitetit pranë shkollës).

Vlerëson

Punonjësi i SHPSSH-ës merr kohën e nevojshme për të vlerësuar situatën. Fokusi i vlerësimit të situatës është:

- Niveli i riskut të nxënësit për përfshirje në sjellje vetëdëmtuese.
- Ndikimi i problematikës së shfaqur, në funksionimin në jetën sociale dhe shkollore.
- Sistemi mbështetës i nxënësit në familje dhe në shkollë.
- Niveli i informacionit të prindit/kujdestarit ligjor, mbi problematikat e humorit dhe çrregullimet e shëndetit mendor.
- Nevoja për referim, për shërbime të shëndetit mendor.

Punonjësi i shërbimit psiko-social:

- Zhvillon konsulta me mësues/nxënës/prindër;
- Vëzhgon në klasë dhe në mjedisin e shkollës;
- Realizon intervista fillestare me fëmijën;
- Përdor listat e kontrollit të riskut për vetëvrasje (shtojca 10), shkallën e depresionit të Beck-ut (shtojca 11), si dhe shkallën e vetëvlerësimit (shtojcat 13, 14) etj.

Punonjësi i SHPSSH-ës realizon kontakt me prindin, si më poshtë:

- Në formën e bashkëpunimit dhe të mbështetjes, punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor lehtëson situatën, duke paraqitur te prindi vlerësimin fillestar për gjendjen e fëmijës, shoqëruar me rekomandimet përkatëse.
- Orientojnë personat që ushtojnë përgjegjësinë prindërore për shërbimet që vijnë në ndihmë të përmirësimit të situatës së fëmijës, brenda dhe jashtë shkollës. Gjithashtu, i

bënë me dije prindit, rëndësinë e bashkëpunimit shkollë-famije, në përmirësimin e situatës së fëmijës.

Ndërhyn

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyn në nivel individual (plani i ndërhyrjes), për ndjekjen e rastit hap pas hapi, nëpërmjet:

- Përdorimit të teknikave menaxhuese, me qëllim qetësimin e gjendjes emocionale, rritjen e vetëvlerësimit, rritjen e aftësisë së fëmijës për t'u vetëdijësuar për çka ndodh me të.
- Teknikave të meditimit që mund të realizohen në kushte shtëpie, të ndjekura dhe nga prindërit.
- Psiko-edukimit me prindërit, me qëllim, plotësimin e nevojave bazë (ushqimi, higjiena, respektimi i orareve në kryerjen e aktiviteteve, koha cilësore).

Kujtesë: Në çdo rast, prindi përfshihet në planin e ndërhyrjes, ku caktohen detyra të veçanta për secilin aktor (përveç rasteve kur prindi është abuzues, dhunues).

Dokumentimi dhe menaxhimi i rastit

Punonjësi i SHPSSH-ës hap dosje të veçantë për nxënësin, ku vlerësohet e gjithë ecuria e rastit, nëse ka progres në minimizimin e simptomave dhe rikuperim. Nëse kemi sukses, gjatë përfundimit të hapave të ndërmarrë, vijohet përsëri vëzhgimi dhe kujdesi ndaj rastit, pasi mund të ndodh që të përsëritet situata e përjetimit të simptomave të çrregullimit. Kështu, vijohet me mbylljen e rastit.

Referimi

Referimi te mjeku i familjes është një opsion, bazuar në shkallën e shfaqjes së çrregullimit. Pas gjithë fazës së ndërhyrjes, nëse nuk vlerësohet progres i rastit, sugjerohet referimi në shërbime më të specializuara, duke respektuar kështu, edhe kompetencat e punonjësit të shërbimit psiko-social në shkollë.

Nëse çrregullimi apo simptomat ndodhin paralelisht apo janë të ndikuara nga ngjarje, nga situata apo nga problematika të tjera, si dhuna në familje, neglizhenca, abuzim i formave të ndryshme, ngjarje traumatike etj., rasti referohet në NJMF. Në varësi të situatës dhe të planit

të ndërhyrjes së përcaktuar nga GTN-ja, punonjësi i SHPSSH-ës ndjek ecurinë e fëmijës në IA dhe raporton pranë NJMF-ës.

Planifikimi i ndërhyrjes për situatat e emergjencës

Punonjësit e SHPSSH-ës duhet të jenë të përgatitur, për të ofruar ndihmën e parë psikologjike, për personat të cilët kanë përjetuar një situatë emergjence. Qëllimi i këtyre ndërhyrjeve është ofrimi i mbështetjes në një mënyrë që respekton dinjitetin, kulturën dhe aftësitë e tyre, për t'u përballur me situata të tilla. Pavarësisht pozicionit që ka punonjësi, ndihma e parë psikologjike është e predispozuar t'i përfshijë të dyja, mbështetjen sociale dhe atë psikologjike.

Këshilla për punonjësit e shërbimit psiko-social: Çfarë duhet të kemi parasysh gjatë ofrimit të ndihmës së parë psikologjike?

Përpiquni të punoni brenda kornizave të profesionit dhe të aftësive tuaja. Shpesh, gjatë situatave emergjente ose të rënda, marrim pa dashur edhe role të tjera, jashtë aftësive dhe kompetencave tona.

Qëndroni të qetë, ndihmues dhe përpiquni të jeni të organizuar. Fëmijët zakonisht, kanë një reagim mjaft të irrituar, në situata emergjente, dhe personat e specializuar që ofrojnë ndihmë, mund të jenë të prekur ose të përfshirë në situata të tilla, por e mira është që të qëndrojmë të qetë dhe të përpiqemi të ndihmojmë, pa i marrë ngjarjet shumë personale.

Jini të pranishëm. Mundohuni të jeni të pranishëm me personat e prekur nga situata e emergjencës, ose përballë, ose nëpërmjet telefonit. Fëmijët që janë të prekur, duhet të informohen, se si mund t'ju kontaktojnë ose ku mund t'ju gjejnë.

Ruani konfidencialitetin. Ky është një nga parimet kyçe në punën me të tjerët. Fëmijët dhe prindërit duhet të krijojnë ndjenjën e besimit, në mënyrë që t'ju besojnë dhe t'ju lënë që t'i ndihmoni. Në raste kur vendoset jeta në rrezik, atëherë mund të thyeni konfidencialitetin.

Qëndroni brenda rolit. Nëse ju mendoni se mund të zgjidhni gjërat përtej kompetencave tuaja, e mira është të qëndroni brenda rolit tuaj, pa krijuar konfuzion për veten dhe për të tjerët.

Fëmijët dhe siguria nga rreziqe të fatkeqësive natyrore dhe të emergjencave

Fëmijët shpenzojnë shumë kohë në shkollë. Është shumë i rëndësishëm angazhimi i nxënësve të të gjitha grupmoshave, për të mësuar dhe për të marrë pjesë në mënyrë të vazhdueshme, në veprimtaritë e shkollës, me qëllim reduktimin e rreziqeve të fatkeqësive natyrore dhe civile, në bashkëpunim me mësuesit dhe me anëtarë të tjerë të komunitetit.

Çfarë ndodh nëse një emergjencë natyrore ose civile përjetohet, ndërkohë që nxënësit dhe mësuesit janë në klasë?

Ka shumë mundësi që nxënësit t'i drejtohen mësuesit, duke e vështruar atë, si “i rrituri” që di gjithçka. Ata mund të presin që mësuesi t'u tregojë: “Çfarë po ndodh”, “Çfarë të bëjnë”, t'i ndihmojë ata të jenë të sigurtë dhe kështu me radhë. Në rast se mësuesi është shumë i qartë, për mënyrën si ai duhet të veprojë në një situatë emergjence, është shumë sfiduese përgjegjësia që ai ka për një klasë të tërë, në një kohë që gjithçka ndodh kaq shpejt, duke qenë se vendimet dhe veprimet duhet të ndërmerren brenda pak sekondave.

Në mënyrë që shkolla të edukojë në mënyrë të vazhdueshme dhe të aftësojë nxënësit dhe stafin e saj, për menaxhimin e emergjencave natyrore dhe civile, një ndër përvojat e para që të gjithë aktorëve të saj u nevojiten, është të kuptuarit e përbashkët të koncepteve themelore dhe të terminologjisë për emergjencat natyrore dhe civile, për menaxhimin e tyre dhe për sigurinë në shkollë.

Fatkeqësia është ngjarje, pasojat e së cilës janë shkaktuar nga forca natyrore të pakontrolluara ose nga arsye të tjera, të cilat kërcënojnë ose dëmtojnë jetën dhe shëndetin e popullatës, gjënë e gjallë, pasurinë, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin, në një masë të tillë, që kërkojnë marrjen e masave të veçanta dhe përdorimin e burimeve të veçanta njerëzore, materiale-teknike.

Fatkeqësitë natyrore përfshijnë tërmetet, përmytjet, thatësira të tejzgjatura, rrëshqitje të dherave, ortekët, erërat e forta, zjarret në pyje dhe në mjedise të banuara, pandemitë ose epidemitë, pasojat e të cilave prekin popullatën, gjënë e gjallë, pronën, mjedisin, si dhe ngjarje të tjera të shkaktuara nga dukuri natyrore.

Rreziku është gjendje serioze, reale dhe e menjëhershme, që kanos jetën e njerëzve, gjënë e gjallë, pronën publike, trashëgiminë kulturore dhe mjedisin, që mund të shkaktohet nga fatkeqësitë natyrore ose nga fatkeqësi të tjera.

Emergjencë civile është një situatë e shkaktuar nga faktorë natyrorë, ekologjikë, industrialë, socialë, nga veprime terroriste, nga veprime ushtarake (në gjendje lufte), të cilat sjellin dëme të menjëhershme dhe të rënda për jetën, për shëndetin e popullatës dhe të gjësë së gjallë, për pasurinë, për trashëgiminë kulturore dhe për mjedisin.

Familjet dhe komunitetet presin që shkollat t'i mbajnë fëmijët e tyre të sigurt, nga një sërë ngjarjesh emergjente, si krimi, fatkeqësitë natyrore dhe aksidentet. Emergjencat mund të ndodhin në çdo kohë dhe planifikimi për emergjencë të ndryshme, mund të jetë sfidues për shkollat. Një komponent kyç, i planifikimit të emergjencës, është krijimi i një plani veprimi të emergjencave, ose të një plani veprimi për sigurinë në shkolla. Nuk ka rëndësi emërtimi, mjafton të jetë një dokument që përshkruan se si një shkollë do të përgatitet, do të përgjigjet dhe do të rimëkëmbet nga një emergjencë.

Çdo shkollë duhet të zhvillojë dhe të zbatojë planin gjithëpërfshirës të saj, që përshkruan veprimet që nxënësit, mësuesit dhe stafi i shkollës, duhet të ndërmarrin përpara, gjatë dhe pas ngjarjeve emergjente. Të gjithë duhet të dinë se çfarë pritët prej tyre. Çdo minutë ndërmjet fillimit dhe fundit të një incidenti, mund të shpëtojë jetë.

Si pjesë e rëndësishme e planifikimit të reagimit ndaj emergjencës, trajnimi mëson stafin për procedurat, rolet dhe përgjegjësitë e secilit në shkollën e tyre. Gjithashtu, u jep atyre informacionin që u nevojitet, për të trajnuar nxënësit për procedurat e emergjencës. Shkollat mund të shkruajnë planet, politikat dhe procedurat e tyre, në një skenar emergjence. Ushtrimet në praktikë u ofrojnë të gjithëve mundësinë, për të praktikuar veprimet që do të ndërmarrin para, gjatë dhe pas një emergjence. Trajnimet dhe ushtrimet janë komponentë thelbësorë të planeve të sigurisë së shkollës.

Grupi për menaxhimin e emergjencave (GME)

Qëllimi kryesor i grupit është përgatitja e gjithë komunitetit shkollor, për ndonjë ngjarje të mundshme dhe implementimi i **planit të veprimeve në rast emergjencash**. Punonjësit e shërbimit psiko-social janë pjesë e këtij grupi.

Detyrat e PSHPSSH-ës, si pjesë e grupit për menaxhimin e emergjencave, fokusohen kryesisht në:

- Bashkëpunimin me aktorët e tjerë, brenda shkollës, për zhvillimin i një sistemi të menaxhimit të rrezikut të emergjencave në shkollë;
- Identifikimin e fatkeqësive natyrore të mundshme dhe të rasteve të fatkeqësive, të shkaktuara nga njeriu, në shkollë dhe në zonën përreth saj;
- Bashkëpunimin për vlerësimin e vulnerabilitetit dhe të kapaciteteve të shkollës;
- Bashkëpunimin për zhvillimin e veprimtarive përgatitore, për reduktimin e rrezikut të fatkeqësive dhe të emergjencave;
- Bashkëpunimin për zhvillimin e një kulture të sigurisë dhe të qëndrueshmërisë, ndërmjet nxënësve, mësuesve, drejtuesve dhe aktorëve të tjerë në shkollë, përmes zhvillimit të njohurive dhe edukimit;
- Ofrimin e mbështetjes dhe të kujdesit;
- Vlerësimin e nevojave dhe të shqetësimeve;
- Dhënien ndihmë që individët të kenë akses ndaj shërbimeve, mbështetjes dhe informacionit.

Udhëzime të dobishme për të folur me fëmijët rreth sigurisë në shkollë

Për disa fëmijë, edhe pjesëmarrja në një stërvitje mund të shkaktojë disa shqetësime emocionale. Kjo është veçanërisht e vërtetë, nëse u kujton atyre, një ngjarje apo krizë të mëparshme ose nëse ndihen të pambrojtur ose të shqetësuar. Çdo bisedë me fëmijët, duhet të jetë në përputhje me moshën dhe me fazën e tyre të zhvillimit.

Nxënësit e vegjël të arsimit fillor kanë nevojë për informacion të shkurtër, të thjeshtë, që duhet të balancohet duke u dhënë siguri. Kjo përfshin informimin e fëmijëve, se shkolla dhe shtëpia e tyre janë përgjithësisht të sigurta dhe se të rriturit janë gjithmonë gati për t'i mbrojtur ata. Fëmijët e vegjël shpesh, vlerësojnë se sa kërcënuese ose serioze është një ngjarje, pikërisht nga reagimet e të rriturve. Fëmijët e vegjël reagojnë mirë ndaj shembujve të thjeshtë të sigurisë së shkollës, si për shembull, t'u kujtoni se dyert e jashtme janë të kyçura, ashtu siç mbyllni dyert në shtëpi gjatë natës.

Nxënësit e arsimit të mesëm të ulët mund të jenë më aktivë me pyetjet, nëse janë vërtet të sigurtë, se çfarë po bëhet në shkollën e tyre. Ata mund të kenë nevojë për ndihmë, për të ndarë realitetin nga fantazia.

Nxënësit e arsimit të mesëm të lartë mund të kenë mendime të ndryshme për shkaqet e dhunës në shkollë dhe në shoqëri. Mësuesit duhet të theksojnë rolin që kanë nxënësit në mbajtjen e shkollave të sigurta, duke ndjekur udhëzimet e sigurisë së shkollës.

Pavarësisht moshës së nxënësve, është më mirë të mos jepni siguri të rreme ose të minimizoni shqetësimin e tyre. Për shembull, pas lajmeve në medie të dhunës në një shkollë ose në një komunitet tjetër, ose pas dëmtimit nga një fatkeqësi natyrore, fëmijët mund të shqetësohen më shumë për sigurinë e tyre. Ndihmohini fëmijët të mësojnë t'i përballojnë ndjenjat shqetësuese, në vend që të pretendojnë se nuk ekzistojnë ose që nuk duhet të ekzistojnë.

Është e rëndësishme të flisni me nxënësit dhe të ofroni mbështetje emocionale, pas një situatë krize. Disa fëmijë mund të mos i shprehin verbalisht shqetësimet e tyre. Fëmijët mund të shfaqin shenja, si: gjendje ankthi, ndryshime në sjellje, probleme me gjumin, shmangie të aktiviteteve të përditshme, probleme në shkollë ose me arritjet mësimore. Shumë fëmijë mund t'i fshehin shqetësimet e tyre, ndonjëherë për të mbrojtur prindërit dhe mësuesit.

Ndërhyrja në kontekstin shkollor

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërmerr këta hapa, mbështetur në planin vjetor, përkatësisht në realizimin e temave të ndryshme, me qëllim edukimin, informimin dhe rritjen e ndërgjegjësimit, në lidhje me aftësitë përballuese dhe menaxhuese në rast situatash emergjente:

Parandalon

Punonjësi i SHPSSH-ës parandalon, duke:

- Realizuar seminare informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, me prindër, me mësues për situatat emergjente dhe menaxhimin e tyre sipas rastit.
- Krijuar grupe mbështetëse (p.sh., me senatorët e klasave ose me nxënës me aftësi të mira sociale), me qëllim ofrimin e mbështetjes së tyre në situata emergjente.

- Forcuar kapacitetin e një grupi mësuesish, të cilët janë pjesë e grupit për menaxhimin e emergjencave.

Vlerëson

Punonjësi i SHPSH-ës merr kohën e nevojshme, për të vlerësuar situatën, nëpërmjet:

- Vlerësimin të nevojave pas ngjarjes emergjente.
- Përcaktimin të prioriteteve të punës në emergjencë dhe pas saj.
- Përcaktimin të target grupit, ku do të ndërhyjnë.
- Propozimin të llojit të ndërhyrjes dhe të personave përgjegjës.
- Zbatimin dhe monitorimin të planit dhe të ndërhyrjeve për të cilat është rënë dakord.
- Rivlerësimin sipas nevojave.

Ndërhyn

Punonjësi i SHPSSH-ës ndërhyr në dy mënyra:

- A. Ndërhyrje e drejtpërdrejtë.
- B. Ndërhyrje e tërthortë.

Në rast të situatave emergjente, grupi i menaxhimit të emergjencave ka rolin parësor në menaxhimin e situatës.

A. NDËRHYRJE E DREJTPËRDREJTË

Ndërhyrje në nivel individual:

- Këshillim/konsultim.
- Mbështetje për personat e dëmtuar nga situata emergjente.
- Nevojitet që psikologët shkollorë dhe punonjësit socialë shkollorë, si dhe mësuesit, të identifikojnë shenjat paralajmëruese dhe të referojnë rastet e këtyre nxënësve, për të menaxhuar rastet në mënyrën më të mirë të mundshme.
- Realizimi i aktiviteteve me natyrë rekreative, sportive.
- Realizimi i aktiviteteve me natyrë social-emocionale.
- Ofrimi i ndihmës së parë psikologjike.

B. NDËRHJRJE E TËRTHORTË

Ndërhjrje në nivel klase:

- Punonjësi psiko-social realizon seminare informuese/ndërgjegjësuere me nxënës, për situatat emergjente dhe menaxhimin e tyre sipas rastit.
- Forcon kapacitetet dhe aftësitë përballuese të nxënësve.
- Realizon diskutime ne grup me mësues dhe me nxënës, për të ndarë emocionet e përjetuara nga situatat emergjente.
- Rrit aftësitë përballuese, nëpërmjet teknikave të relaksimit.
- Thekson rolin dhe përgjegjësinë e mësuesve dhe të nxënësve, në krijimin e një mjedisi normal dhe të një atmosfere pozitive në klasë/shkollë.

Ndërhjrje në nivel shkolle:

- Bashkëpunon në zbatimin e planit të veprimit për menaxhimin e emergjencave në shkollë.
- Zbatimi i programeve me qëllim menaxhimin dhe realizimin e ndërhyrjeve në rast emergjence.

Modeli 26. Formular për vlerësimin psiko-social në situatë emergjence

FORMULAR PËR VLERËSIMIN PSIKO-SOCIAL NË SITUATË EMERGJENCE

Data: ____/____/____

Emër: _____ Mbiemër: _____ M F Moshë: _____

GJENDJA PSIKO-SOCIALE

NEVOJAT FIZIKE: _____

NEVOJAT MATERIALE: _____

NEVOJAT PSIKO-EMOCIONALE: _____

NEVOJAT SOCIALE: _____

RREZIKU I MENJËHERSHËM: _____

VEPRIMET E MENJËHERSHME :

-
-
-

REZULTATI I MENJËHERSHËM:

PUNONJËSI I SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL:

Planifikimi dhe ofrimi i shërbimeve për aftësinë e kufizuar

Punonjësi i shërbimit psiko-social në shkollë lehtëson ofrimin e shërbimeve arsimore dhe shërbimeve mbështetëse, për të gjithë fëmijët me aftësi të kufizuara, që ndjekin arsimin e zakonshëm ose arsimin special. Fëmijë me aftësi të kufizuar, në institucionet arsimore të zakonshme ose ato speciale, konsiderohet nxënësi i cili është i pajisur me raport nga komisioni mjeko-ligjor (KML) ose raport nga komisioni mjekësor i caktimit të aftësisë për punë (KMCAP). Aftësia e kufizuar në shkollë, haset në disa forma, të tilla si: aftësi e kufizuar në të nxënë ose/edhe vështirësi në të nxënë, vështirësi në të folur dhe në komunikim, çrregullime ose vështirësi të vëmendjes dhe të hiperaktivitetit, aftësi e kufizuar intelektuale, çrregullime të spektrit të autizmit, sindroma të lindura, si dhe aftësitë e kufizuara fizike.

Aftësia e kufizuar në të nxënë ose “paaftësia e të nxënit”, i referohet “mosfunksionimit minimal të trurit” dhe është një gjendje e ngjashme me “problemet e të nxënit”.

Vështirësi në nxënie, i referohet një shumëllojshmërie të madhe të problematikave, që lidhen me të mësuarin.

Aftësi e kufizuar specifike e të nxënit, çrregullim që përfshin një ose më shumë nga proceset themelore psikologjike.

Aftësi e kufizuar intelektuale, i referohet pengesave të ndjeshme në funksionimin intelektual dhe në përshtatshmërinë e të sjellit, të shprehura në aftësitë konceptuale, sociale dhe ato të përshtatjes.

Aftësi e kufizuar fizike, i referohet një sërë gjendjesh dhe dëmtimesh të lindura dhe të fituara dhe përdoret për të përshkruar një numër diagnozash dhe kufizimesh fizike.

Ngritja e komisionit të ak-së në shkollë

Komisioni ngrihet, funksionon dhe zbaton detyrimet që i ngarkohen nga aktet ligjore dhe nënligjore në fuqi.

Komisioni i AK-së brenda IA-së, ngrihet nga drejtori i institucionit, nëse në institucion ndjek mësimin, qoftë dhe vetëm një nxënës me AK. Në institucionet ku nuk ka nxënës me AK, ngritja e komisionit nuk është e nevojshme.

Komisioni mund të ngrihet çdo fillim të vitit shkollor, nëse vlerësohet nevoja për ndryshimin e anëtarëve të tij ose në momentin kur në IA, regjistrohet për herë të parë, një nxënës me AK.

Kryetar i komisionit për AK të shkollës është punonjësi i shërbimit psiko-social.

Në institucionet arsimore, ku ka dy punonjës (psikolog dhe punonjës social), kryetar i komisionit është psikologu, kurse punonjësi social është anëtar i komisionit.

Modeli 27. Ngritja së komisionit për AK në shkollë

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA " _____ "

NGRITJA E KOMISIONIT PËR NXËNËSIT ME AK

KOMISIONI I INSTITUCIONIT ARSIMOR TË ZAKONSHËM

Bazuar në urdhrin nr. 31, datë 28.01.2020, “Për miratimin e rregullores për funksionimin e institucioneve arsimore parauniversitare në Republikën e Shqipërisë”, kreun XIV, neni 83, pika 1, komisioni përbëhet nga:

NR.	EMRI MBIEMRI	POZICIONI	DETYRA
1.		Psikolog i shkollës	Kryetar/e
2.		Punonjës social	Anëtar/e
3.		Mësues AF	Anëtar/e
4.		Mësues AMU	Anëtar/e
5.		Mësues AMU	Anëtar/e
6.		Mësues ndihmës	Anëtar/e

Drejtör

Funksionimi i komisionit të ak-së në shkollë

Komisioni i AK-së brenda IA-së, mbledhet disa herë gjatë vitit shkollor (sipas nevojave dhe në interesin më të lartë të fëmijës). Veprimtaria e komisionit të AK në IA, përfshin:

- A. Hartimin dhe miratimin e planit vjetor të komisionit të IA-së për AK-në.
- B. Udhëzimin e mësuesve lëndorë dhe mësuesve mbështetës, për hartimin e planeve PEI, për nxënësit me AK, pasi i ka njohur ata me specifikat e diagnozës dhe me vlerësimin psiko-social të fëmijës.
- C. Miratimin nga komisioni të planit PEI, pasi prindi i fëmijës ka dhënë miratimin dhe dakordësinë për përmbajtjen e tij. Në rastet kur prindi nuk është dakord me përmbajtjen e PEI-t, komisioni shqyrton pretendimet e prindit, bën ndryshimet e nevojshme dhe plani konsiderohet i miratuar.
- D. Vlerësimin e ecurisë së fëmijës me AK, sipas planit PEI, tri herë në vit, në fund të çdo periudhe.

Komisioni merr vendime, duke vlerësuar nevojat e fëmijës, për lejimin ose jo, të shoqërimit të nxënësit me AK, në mjedisin e shkollës, nga prindi ose nga persona të kujdesit të autorizuar prej tyre.

Për rastet kur komisioni del me vendimin për lejimin e shoqërimit të fëmijës nga prindi ose nga persona të autorizuar, komisioni depoziton pranë drejtorisë së IA-së, dokumentacionin përkatës:

- a. Kërkesën e prindit për shoqërimin e fëmijës me arsyetimin dhe me autorizimin për personin përkatës.
- b. Vendimin e komisionit për lejimin e tyre.
- c. Fotokopje të mjetit të identifikimit të personit që e shoqëron.
- d. Deklaratë të shoqëruesit që merr përsipër shoqërimin e fëmijës brenda shkollës (për ato raste kur shoqërues nuk është prindi).

Modeli 28. Vendimi i komisionit AK në shkollë

MINISTRIA E ARSIMIT, SPORTIT DHE RINISË

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

SHKOLLA “ _____ ”

Data ____/____/____

Lënda: Vendim i komisionit të shkollës për nxënësit me aftësi të kufizuara.

Mbështetur në udhëzuesin e përbashkët të Ministrisë së Arsimit dhe Sportit dhe Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, për fillimin e vitit shkollor _____, komisioni i shkollës për nxënësit me aftësi të kufizuara, pasi vëzhgoi ecurinë dhe nevojat e nxënësve me aftësi të kufizuara nga klasa _____ deri në klasën e _____ gjatë javës së parë të mësimin në shkollë, diskutoi situatën rast pas rasti dhe vendosi:

1. Mbështetur në pikën _____, nxënësit e mëposhtëm do të shoqërohen nga prindërit ose nga shoqëruesit:

Nr.	Emri mbiemri i nxënësit	Klasa	Orari	Emri mbiemri i prindit/shoqëruesit
1				
2				
3				
4				

Për shembull:

2. *Nxënësi A.A, (CSA) klasa IX, i rivlerësuar me dosje në muajin qershor, ka paraqitur vështirësi në frekuentimin e shkollës. Nga komunikimi me prindin dhe me mësuesen kujdestare rezulton se A refuzon të dalë nga banesa, ndaj do të rekomandohet për rivlerësim, me qëllim krijimin e kushteve për mësim në shtëpi ose online.*
3. *Për nxënësit me AK do të ketë fleksibilitet në orarin e hyrjes dhe të daljes nga shkolla.*

1. Kryetar/e
2. Anëtar/e
3. Anëtar/e
4. Anëtar/e

Modeli 29. Plani vjetor të komisionit AK

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA “ _____ ”

PLANI I KOMISIONIT TË SHKOLLËS PËR AFTËSINË E KUFIZUAR

(VITI SHKOLLOR)

Shërbimi psiko-social: _____

Në mbështetje të ligjit nr.69/2012, “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, kreu XI, të udhëzimit të përbashkët _____, datë _____ “Për vitin shkollor _____ në sistemin arsimor parauniversitar”, urdhrin nr.31, datë 28.01.2020, “Për miratimin e rregullores për funksionimin e institucioneve arsimore parauniversitare në Republikën e Shqipërisë”, kreun XIV, si dhe në përputhje me të gjitha kartat e të drejtave të njeriut dhe me Konventën Ndërkombëtare të të Drejtave të Fëmijëve, është hartuar plani vjetor i shkollës, me qëllim përcaktimin e hapave konkretë dhe të veprimtarisë së komisionit të shkollës për AK.

Qëllimi:

- Integrimi dhe gjithëpërfshirja e nxënësve me aftësi të kufizuara, në procesin e mësimdhënies. Fëmijëve t’iu krijohet mundësia, për të zhvilluar potencialet e tyre fizike dhe mendore, duke krijuar mjedis mbështetës dhe ndihmues në klasë dhe në shkollë.

Rezultatet e pritshme:

- Realizon identifikimin nxënësve me aftësi të kufizuara, mbi bazën e analizës sociale të shkollës.
- Realizon identifikimi e vështirësive, i problematikave konkrete që shfaqin nxënësit.
- Vlerëson nevojat dhe vështirësitë e përshtatjes së tyre në shkollë.
- Lehtësonn dhe të mbështet mësuesit ndihmës, me qëllim integrimin të plotë të nxënësit në klasë dhe në shkollë.
- Eleminonparagjykimet dhe diskriminimet, si pasojë e aftësisë së kufizuar.

Personat mbështetës: Komisioni i IA-së për nxënësit me AK.

Nr	Aktiviteti	Rezultatet e pritshme	Koha e realizimit	Personi përgjegjës/në bashkëpunim
1	Formimi i grupit mbështetës për nxënësit me AK.	Bashkërendimi i punës dhe bashkëpunimi me njëri-tjetrin, me qëllim arritjen e mirëqenies psiko-emocionale të nxënësve.	Shtator _____	Drejtoria e IA/Shërbimi Psiko-Social.
2	Evidentimi i nxënësve me AK për secilën klasë. Krijimi i bazës së të dhënave.	Planifikimi i planeve të punës, i ngarkesës mësimore për mësuesit ndihmës. Njohja e nxënësve të rinj në IA.	Shtator-tetor _____	Komisioni i AK/mësuesi kujdestar.
3	Realizimi i PEI-t, në përshtatje me vështirësinë që nxënësit paraqesin.	Hartimi i planit të punës për vitin e ri shkollor. Vendosja e rezultateve të pritshme përshtatur me nevojat që paraqet nxënësi.	Tetor _____	Mësues kujdestar/komisioni i AK-së.
4	Takim me prindërit e	Të dhënat demografike të	Sipas nevojave të	Psikolog/punonjës

	nxënësve me AK.	nxënësit me AK. Vështirësitë specifike që ka secili nxënës, historiku i zhvillimit, terapi të bashkërenduara që nxënësi ndjek jashtë shkolle.	paraqitura.	social Mësues kujdestar Mësues mbështetës.
5	Vlerësimi i nxënësve me AK.	Vlerësim i zhvillimit dhe i nevojave. Vëzhgim i detajuar i këtyre nxënësve, gjatë procesit të mësimdhënies dhe në ambientet e shkollës. Sjellja e fëmijës. Sjellja e të tjerëve ndaj fëmijës. Sjellja e fëmijës ndaj të tjerëve.	Shtator-tetor _____	Komisioni i AK/prindër të fëmijëve.
5	Vlerësimi i ecurisë së PEI-it, bazuar në realizimin e rezultateve të pritshme të vendosur për periudha tremujore.	Vlerësim i arritjeve dhe i realizimit të rezultateve të pritshme të vendosura në planin e hartuar dhe ndryshime në disa prej rezultateve të pritshme fillestare, për t'iu përshtatur sa më mirë nevojave dhe aftësive të fëmijëve.	Dhjetor_____ Mars _____ Qershor _____	Komisioni i AK-së.
6				

Bashkëpunimi i komisionit të ak-së me drejtorinë e ia-së

Komisioni i AK-së, në bashkëpunim me drejtorinë e IA-së, paraqet në çdo fillim të vitit shkollor, kërkesën për vlerësim dhe për rivlerësim nevojash, për çdo nxënës me AK, që ndjek mësimin në atë institucion.

Komisioni i AK-së vlerëson në vazhdimësi, nevojat e nxënësve dhe paraqet kërkesë për rivlerësim nevojash, në çdo moment të vitit shkollor, kur vlerëson se nevojat e nxënësit kanë ndryshuar.

Komisioni i AK-së në bashkëpunim me drejtorinë e IA-së, organizon ndarjen e mësuesve ndihmës, orarin mësimor, në përputhje me rekomanimet e komisionit multidisiplinar të ZVAP-së.

Institucioni arsimor siguron brenda shkollës një mjedis, i cili shërben si klasë burimore ose relaksi, për nxënësit me AK. Nxënësi me AK e përdor këtë mjedis, vetëm sipas rekomandimeve të KMD-së, pranë ZVAP-së.

Vlerësimi periodik i nxënësve me ak

Komisioni i AK-së në shkollë kryen vlerësimin periodik të nxënësve me AK, kur ata janë vlerësuar nga KMD-ja dhe është dhënë rekomandimi të ndiqen me PEI, pavarësisht nëse punojnë me mësues ndihmës ose jo. Në rastet kur nxënësi me AK, nuk punon me mësues ndihmës, planin PEI e harton mësuesi lëndor, në bashkëpunim me punonjësin e shërbimit psiko-social.

Vlerësimi periodik i nxënësit me AK nga komisioni i shkollës, përfshin vlerësimin për arritjen e rezultateve të pritshme lëndore lëndorë dhe sjellorë. Vlerësimi kryhet nga komisioni, duke plotësuar një format tip.

Modeli 30. Vlerësimi i ecuresë për nxënësit me AK

Lënda: Vlerësimi i ecuresë së nxënësve me AK.

Emri Mbiemri:	Klasa:	Gjinia:
Periudha:	Diagnoza:	
Viti shkollor:	Numri i orëve me mësues ndihmës _____:	

		orë/javë.	
Lloji i raportit:			
Fusha	Rezultatet e pritshme të PEI-t	Do të përforcohet rezultati i të nxënit? Po/Jo	Niveli i arritjeve të PEI-t (1-5)
Gjuhët dhe komunikimi			
Matematikë			
Shkencat e natyrës			
Shoqëria dhe mjedisi			
Arte			
Edukimi fizik, sporte dhe shëndeti			

Përshkrimi i niveleve të arritjeve:

Nr.	Treguesi i vlerësuar	Niveli i arritjeve				
		APK	ANP	AK	ASHK	ASH
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.	Frekuentimi i shkollës.					
2.	Qëndrimi në klasë (koha e plotë , e pjesshme etj.).					
3.	Sjellja në klasë gjatë mësimi.					
4.	Aftësia verbale/shprehëse.					
5.	Aftësia njohëse/konjitive.					
6.	Aftësia për të shkruar me të diktuar.					
7.	Aftësia për të shkruar me të kopjuar.					
8.	Pjesëmarrja, sjellja dhe qëndrimi në aktivitete.					
9.	Kujdesi ndaj vetes dhe higjiena personale.					
10.	Arritja e përgjithshme e rezultateve të të nxënit.					
11.	Arritja e përgjithshme e rezultateve të pritshme sjellorë.					

Komisioni i AK-së

NR	EMRI MBIEMRI	POZICIONI	DETYRA	FIRMA
1.		Psikolog i shkollës	Kryetar/e	
2.		Punonjës social	Anëtar/e	
3.		Mësues AF	Anëtar/e	
4.		Mësues AMU	Anëtar/e	
5.		Mësues AMU	Anëtar/e	
6.		Mësues ndihmës	Anëtar/e	

REFERIMI

Për problematika sjellore, të ndeshura në mjedisin shkollor, duhet dhe është e nevojshme që punonjësi i shërbimit psiko-social dhe i gjithë stafi mësimor i institucionit arsimor, të ndërmarrin çdo hap brenda shkollës dhe të shfrytëzojnë çdo mundësi, për të ofruar ndërhyrje efektive. Kur, pavarësisht përpjekjeve, stafi i shkollës nuk ka arritur të marrë rezultatin e dëshiruar në sjelljen e nxënësit, duke mbajtur parasysh interesin më të lartë të fëmijës, duhet të referohet për konsulta dhe duhet të bashkëpunohet me shërbime jashtë shkolle.

Referimi për mbrojtje

Punonjësi i shërbimit psiko-social ka detyrimin ligjor, të bëjë raportimin, pranë drejtorit të IA-së, drejtuesit të njësisë së shërbimit psiko-social në ZVAP, NJMF-ës dhe/ose organeve të policisë sipas rastit.

Raportimi i fëmijës në nevojë për mbrojtje, bëhet me çdo mjet komunikimi, me telefon (vetëm në rast emergjence dhe më pas, dokumentohet referimi në formë zyrtare), me e-mail, me postë dhe/ose në formë shkresore.

Në rastet kur punonjësi i SHPSSH-ës ftohet të bëhet pjesë e grupit teknik ndërsektorial në bashki, e ka për detyrë të marrë pjesë dhe të përfshihet në detyra dhe në përgjegjësi (brenda shkollës), që ndikojnë në mirëqenien psiko-sociale të fëmijës.

Drejtuksi i shërbimit psiko-social të ZVAP-së, duhet të vihet në dijeni në çdo rast raportimi.

Drejtuksi i shërbimit psiko-social të ZVAP-së, duhet të monitorojë ndjekjen e çështjes dhe të sigurohet për mirëfunksionimin e bashkëpunimit të shërbimit psiko-social dhe të NJMF-ës.

Formati i raportimit të fëmijës në nevojë për mbrojtje, është standard dhe i miratuar me VKM. Gjeneroni më poshtë formularin:

FORMULARI I RAPORTIMIT TË FËMIJËS NË NEVOJË PËR MBROJTJE

Emri/Identiteti i fëmijës:	Data e lindjes: ____/____/____	Gjinia:
Emri dhe adresa e prindit/kujdestarit:		Vendndodhja e fëmijës/Adresa ku po qëndron nxënësi:
Shenjat e abuzimit/neglizhimit/dhunës së mundshme: <i>(shenja fizike, sjellja e fëmijës, informacione të tjera për gjendjen e fëmijës)</i>		Lloji i abuzimit i dyshuar/konstatuar: ☐ dhunë fizike ☐ dhunë seksuale ☐ dhunë psikologjike ☐ shfrytëzim ekonomik ☐ trafikim ☐ fëmijë në situatë rruge ☐ neglizhim

Të dhëna të tjera mbi situatën e fëmijës

Përmbledh informacione të tjera që sugjerojnë se fëmija është në situatë rreziku dhe burim i rrezikut.

Arsyet për raportim - shqetësimi për mbrojtjen e fëmijës

Emri dhe detajet e kontaktit të personit që ka bërë identifikimin:

Emri dhe detajet e kontaktit të personit që bën raportimin:

Firma

Emri dhe kontaktet e personit/institucionit të cilit i dërgohet formulari:

Formulari është dërguar:

▪ **E-mail:**

▪ **Postë:**

▪ **Data:**

____/____/____

Referimi për shërbime

Punonjësi i shërbimit psiko-social duhet të disponojë një hartë të shërbimeve sociale, për zonën ku ai/ajo punon.

Punonjësit e shërbimit psiko-social duhet të bashkëpunojnë dhe duhet të koordinojnë punën, me agjenci të tjera, për të siguruar shërbime të përshtatshme për nxënësit.

Punonjësi i shërbimit psiko-social, pasi ka identifikuar një nxënës, nevojat e të cilit i tejkalojnë kompetencat e tij/saj, ka detyrimin ta referojë fëmijën, për të marrë shërbime të tjera të specializuara.

Nxënësit me aftësi të kufizuara referohen pranë qendrave që japin shërbime të specializuara.

Kur punonjësi i shërbimit psiko-social, por kryesisht psikologu në atë IA, ku janë dy punonjës, vlerëson se nxënësi problematika të zhvillimit, problematika të shëndetit mendor ose elemente të çrregullimeve të ndryshme, të cilat nuk janë evidentuar ose nuk janë pranuar nga prindi/kujdestari ligjor, punonjësi i referon me shkrim (duke përdorur formularin e pasqyruar në figurën 31.) dhe pret nga prindi përgjigjen mbi rekomandimin e dhënë.

Në rastet kur mungon bashkëpunimi i prindit, pas referimit nga punonjësit e SHPS-ës dhe problematikat që manifeston nxënësi, vendosin në rrezik atë vetë ose nxënës të tjerë, punonjësi i SHPS-ës duhet të bëjë referim të rastit pranë NJMF-ës, për neglizhim.

Modeli 31. Referimi për shërbime

MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

DREJTORIA E PËRGJITHSHME E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

DREJTORIA RAJONALE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

ZYRA VENDORE E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR _____

SHKOLLA _____

REFERIM TE SPECIALISTI I SHËNDETIT MENDOR

Datë _____

Nxënësi: _____

(Emër, atësi, mbiemër)

Klasa _____

Datëlindja: _____

I. Shqetësimet që paraqet nxënësi:

- ☐ Sjellje të papërshtatshme
- ☐ ADHD
- ☐ Sjellje agresive
- ☐ Mendime negative
- ☐ Simptoma të depresionit
- ☐ Çrregullim i ankthit
- ☐ Problematika të tjera emocionale

- ☐ Ide të përndjekjes
- ☐ Sjellje antisociale
- ☐ Çrregullime të të ngrënit
- ☐ Problematika të zhvillimit, të padiagnostikuara më parë
- ☐ Tjetër _____

II. Mënyra se si manifestohen problematikat nga nxënësi:

III. Vlerësimi i nevojës për konsultë:

1. E menjëhershme 2. Brenda javës së referimit 3. Brenda muajit të referimit

Punonjësi i shërbimit psiko-social

PJESA E DYTË

FUNKSIONIMI I SHËRBIMIT PSIKO- SOCIAL NË NIVEL ZYRE VENDORE TË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR (ZVAP) DHE NË NIVEL DREJTORIE RAJONALE TË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR (DRAP)

FUNKSIONIMI I NJËSISË SË SHËRBIMIT

PSIKO-SOCIAL NË NIVEL ZYRE

ARSIMORE TË ARSIMIT

PARAUNIVERSITAR (ZVAP)

Detyrat e drejtuesit të njësisë në nivel ZVAP-je

Drejtuesi i njësisë së shërbimit psiko-social në nivel ZVAP-je, është një psikolog ose punonjës social i njësisë, i cili zgjidhet dhe emërohet sipas akteve ligjore dhe nënligjore në fuqi. Drejtuesi harton planin vjetor të njësisë, në të cilin planifikohet veprimtaria e njësisë së shërbimit psiko-social për gjatë gjithë vitit shkollor. Në planifikimin vjetor, pasqyrohet organizimi i njësisë, struktura dhe ndarja e punonjësve sipas supervisorëve, shpërndarja e punonjësve në institucionet arsimore (numri i institucioneve që mbulon, ngarkesa e numrit të nxënësve, grafiku javor i shërbimit në institucione), plani i veprimtarive për zhvillimin e brendshëm profesional (shpërndarja në grupe, sipas drejtuesve të rrjeteve dhe grafiku i veprimtarive kualifikuese) dhe rezultatet e pritshme të njësisë për vitin shkollor. Gjithashtu, planifikon një numër të caktuar veprimtarish dhe aktiviteteve, me natyrë parandaluese, vlerësuese dhe ndërhyrje të unifikuara, në zbatim të kalendarit të aktiviteteve dhe të rezultateve të pritshme të njësisë për vitin shkollor.

Plani vjetor i njësisë në ZVAP, hartohet në përputhje me udhëzimin e ministrisë për vitin shkollor përkatës, të orientimeve të koordinatorit në nivel DRAP-i dhe më pas, miratohet nga titullari i ZVAP-së, brenda muajit shtator.

Drejtuesi i njësisë organizon mbledhjet mujore të njësisë dhe raporton për problematikat e hasura, te koordinatori pranë DRAP-it ose te supervisorin i NJSHPS-ës, në varësi të problematikës dhe natyrës së saj.

Drejtuesi bashkëpunon me njësinë e mbrojtjes së fëmijëve, për të trajtuar çështje të abuzimit dhe të mbrojtjes së fëmijëve. Komunikon rregullisht me drejtues të IA-ve, drejtorin e ZVAP-

së, supervizorin e NJSHPS-ës dhe me koordinatorin në DRAP, për çdo problematikë të këtij shërbimi, për një monitorim sa më të mirë të punës dhe për rritjen e cilësisë së shërbimit të ofruar.

Drejton komisionet multidisciplinare dhe ndjek ecurinë e fëmijëve me nevoja të veçanta, në ZVAP-në që mbulon.

Njofton me shkrim koordinatorin ose supervizorin e NJSHPS-ës në DRAP, për çdo problematikë rreth shërbimit.

Harton raporte 3-mujore për supervizorin e njësisë së shërbimit psiko-social ose për koordinatorin në DRAP dhe raporte 6-mujore për drejtuesin e ZVAP-së, ku përshkruan veprimtarinë e njësisë, problematikat e hasura dhe propozon përmirësime të shërbimit psiko-social.

Drejtnesit të njësisë i përcaktohen ditët e qëndrimit në ZVAP, për të kryer detyrat e sipërcituara, në varësi të numrit të punonjësve që ka në mbulim.

Monitorimi i shërbimit psiko-social në nivel ZVAP-je

Sipas planit të monitorimit, të hartuar në fillim të vitit shkollor, drejtuesi i NJSHPS-ës në ZVAP, monitoron dhe mbikëqyr punonjësit e njësisë, lidhur me zbatimin e standardeve profesionale, të parimeve etike, për dokumentimin e punës brenda institucionit arsimor dhe për cilësinë e shërbimit të ofruar, përmes takimeve me përfitues të shërbimit (punonjës arsimorë, nxënës, persona që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore) dhe monitorimit të dokumentacionit përkatës.

Në varësi të tematikës së monitorimit dhe/ose problematikave të shfaqura, drejtuesi i njësisë e zhvillon procesin e monitorimit edhe në bashkëpunim me supervizorët.

Gjetjet dhe përfundimet e monitorimeve të kryera nga drejtuesi i njësisë, pasqyrohen në raportet 6-mujore dhe në rast vlerësimi problematikash, rast pas rasti, raportohen në mënyrë të menjëhershme të drejtuesi i ZVAP-së dhe te koordinatori pranë DRAP-it.

Drejtnesit i njësisë kryen vlerësime për punonjësit e shërbimit psiko-social në shkolla, pas përfundimit të periudhës së provës, sipas shtojcës 1, dhe, pasi njihet edhe me vlerësimin e

drejtuesit të institucionit arsimor sipas shtojcës 2, i përcjell DRAP-it, vlerësimin përfundimtar për emërimin në detyrë ose jo, të punonjësit.

Drejtuesi i njësisë, në bashkëpunim me supervizorin përkatës, pasi ka marrë edhe vlerësimin vjetor të drejtuesit të IA-së, kryen në fund të çdo viti shkollor, vlerësimin vjetor për çdo punonjës, në lidhje me:

- Cilësinë e shërbimit të ofruar nga punonjësi;
- Etikën profesionale;
- Angazhimin në aktivitete të njësisë;
- Pjesëmarrjen në takimet e zhvillimit të brendshëm profesional;
- Korrektësinë dhe saktësinë në raportimin periodik të të dhënave.

FUNKSIONIMI I NJËSISË SË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NË NIVEL DREJTORIE RAJONALE TË ARSIMIT PARAUNIVESITAR (DRAP)

DRAP-i është përgjegjës për ngritjen dhe për organizimin e njësisë së shërbimit psiko-social në çdo ZVAP. Njësia përbëhet nga psikologë dhe nga punonjës socialë, numri i të cilëve përcaktohet sipas normave të përcaktuara në udhëzimin e ministrit.

DRAP-i, ZVAP-të dhe institucionet arsimore, me miratim nga DPAP-ja, mund të sigurojnë shërbime psiko-sociale shtesë, nëpërmjet projekteve që mbështeten nga burime të ligjshme.

Detyra e koordinatorit të shërbimit psiko-social pranë drap

Koordinatori i shërbimit psiko-social koordinon punën e strukturave të njësive të shërbimit psiko-social, në bashkëpunim me supervizorët dhe me drejtuesit e NJSHPS-ës në ZVAP.

Bashkëpunon me DPAP-në dhe me ZVAP-të, me qëllim ofrimin e mbështetjes për përmirësimin e cilësisë së shërbimit psiko social.

Në bashkëpunimin me DPAP-në, DPAP-in dhe ZVAP-të, koordinatori harton dhe zbaton plane veprimi, në funksion të parandalimit dhe të ndërgjegjësimit, për aktorët kryesore në institucionet arsimore apo për përballimin e situatave emergjente.

Koordinatori orienton dhe udhëzon supervizorët dhe drejtuesit e njësive, për hartimin e planeve vjetore dhe për menaxhimin e problematikave të hasura gjatë punës.

Në bashkëpunim me supervizorët dhe drejtuesit e NJSHPS-ës në ZVAP, koordinatori realizon dhe mbledh të dhëna përmes pyetësorëve, me qëllim vlerësimin e nevojave të punonjësve të shërbimit psiko-social, pranë ZVAP-ve që mbulon.

Monitoron punën e supervisorëve dhe të drejtuesve të njësive, sipas akteve ligjore dhe nënligjore në fuqi, dhe të punonjësve të shërbimit psiko-social të ZVAP-ve që mbulon, në rastet kur paraqiten problematika.

Realizon takime periodike me supervisorët dhe me drejtuesit e njësive për mirëfunksionimin e njësive, për raportimin e problematikave dhe për rritjen e cilësisë së shërbimit.

Realizon matricën 3-mujore të punës së kryer nga punonjësit e shërbimit psiko-social, me qëllim raportimin për ecurinë e punës dhe për cilësinë e shërbimit të ofruar.

Për realizimin e detyrave dhe të përgjegjësisë të tij/saj, koordinatori i shërbimit psiko-social në DRAP, do të ketë ditë pune pranë DRAP-it dhe pjesën tjetër të ngarkesës, do ta plotësojë si punonjës i shërbimit psiko-social në shkollë.

Monitorimi i njësisë së shërbimit psiko-social në nivel drejtorie rajonale të arsimit parauniversitar (drap)

Koordinatori i shërbimit psiko-social në DRAP, monitoron punën e supervisorëve dhe të drejtuesve të njësive, sipas akteve ligjore dhe nënligjore në fuqi, dhe të punonjësve të shërbimit psiko-social të ZVAP-ve që mbulon, në rastet kur referohen problematika.

Gjetjet dhe përfundimet e monitorimeve të kryera, nga koordinatori i shërbimit psiko-social, pasqyrohen në raportet 6-mujore dhe në rast vlerësimi problematikash, rast pas rasti, raportohen në mënyrë të menjëhershme të drejtuesi i DRAP-it.

Koordinatori i shërbimit psiko-social në DRAP, kryen vlerësim vjetor për supervisorët dhe për drejtuesit e njësive në ZVAP.

FUNKSIONIMI I PROCESIT TË SUPERVIZIMIT

Detyrat dhe funksioni i supervizorit të njësisë së shërbimit psiko-social

Supervizori i njësisë udhëzon nga ana profesionale psikologët/punonjësit socialë, në kryerjen e detyrave të tyre.

Monitoron punën e psikologëve/punonjësve socialë, në bashkëpunim me drejtuesin e njësisë në nivel ZVAP-je dhe dokumenton rregullisht çdo monitorim të kryer individualisht dhe në grup, duke hartuar raporte çdo 3 muaj, për koordinatorin në DRAP, me qëllim përmirësimin e cilësisë së shërbimit.

Mban kontakte dhe informon vazhdimisht, koordinatorin në DRAP dhe/ose drejtuesin e NJSHPS-ës, mbi veprimtarinë dhe problematikat në grupin e punonjësve që supervizon dhe raporton për çdo problematikë të hasur.

Bashkëpunon me drejtuesit e ZVAP-ve dhe me specialistët e angazhuar me shërbimin psiko-social në ZVAP dhe DRAP, për problematikat e hasura dhe për zgjidhjet që ofrohen në shërbim të nxënësve, të mësuesve dhe të komunitetit.

Realizon analizën e nevojave të grupit të psikologëve/punonjësve socialë që supervizon dhe i adreson ato te koordinatori në DRAP, te drejtuesit e njësisë në ZVAP, me qëllim përmirësimin e cilësisë së shërbimit.

Për realizimin e detyrave dhe të përgjegjësiave të tij/saj, supervizori i NJSHPS-ës, do të ketë ditë pune në javë, pranë ZVAP-së ku është emëruar dhe pjesën tjetër të ngarkesës do ta plotësojë, si punonjës i shërbimit psiko-social në shkollë.

Supervizori realizon veprimtarinë e tij/saj për supervizim profesional të punonjësve në grup dhe/ose individualisht, sipas planifikimit vjetor dhe sipas nevojave të punonjësve.

Supervizimi si proces, realizohet në një nga mënyrat: i drejtpërdrejtë, fizikisht ose online, përmes platformave të komunikimit ose përmes komunikimit elektronik me e-mail, duke plotësuar formatin e mëposhtëm:

Modeli 32. Kërkesa për supervizim individual

KERKESE PËR SUPERVIZIM (individual)		
Plotësohet nga punonjësi i SHPS	Detajet e rastit	
	Shkolla:	Punonjësi SHPS:
	Supervizor:	
	Data e incidentit: ____/____/____	Data e raportimit: ____/____/____
	Vlerësimi i riskut: 1 2 3 4 5 ⁽ⁱ ulët ----- i lartë)	Natyra e incidentit:
	Përshkrimi i rastit	
	Hapat e menjëhershëm për menaxhimin e rastit	
	Personat e përfshirë në incident:	
	Personat e përfshirë për menaxhimin e rastit:	
Hapat e ndërmarrë nga psikologu/punonjësi social:		
Hapat e ndërmarrë nga drejtoria e shkollës:		
Referimi i rastit:	☐ Jo ☐ Po (Ku? _____)	

Plotësohet nga supervizori	Vlerësimi i supervizorit për menaxhimin e rastit		
	Ndërhyrje të tjera të nevojshme:		
	Trajtimi i rastit		
	Specifiko komunikimet	Data	Zgjidhje të mundshme për situatën pas komunikimit fillestar
		____/____/____	
		____/____/____	
		____/____/____	
Data e mbylljes	____/____/____		

FUNKSIONIMI I KOMISIONIT

MULTIDISCIPLINAR PËR VLERËSIMIN E

AK-SË

VEPRIMTARIA E KOMISIONIT MULTIDISCIPLINAR PËR

AFËSINË E KUFIZUAR PRANË ZVAP-SË

Ngritja e komisionit

Komisioni multidisiplinar (KMD) për AK pranë ZVAP-së, ngrihet, funksionon dhe zbaton detyrimet që i ngarkohen nga aktet ligjore dhe nënligjore në fuqi, për arsimimin e fëmijëve me AK. Kryetar i KMD-së është drejtuesi i njësisë së shërbimit psiko-social pranë ZVAP-së.

Veprimtaria e KMD-së

Komisioni mbledhet të paktën 3 herë gjatë vitit shkollor, për kryerjen e veprimtarive, si:

- a. Hartimin e planit vjetor të komisioni multidisiplinar për AK-në, i cili miratohet nga drejtuesi i ZVAP-së.
- b. Shqyrtimin e kërkesave të sjella nga IA-ja dhe nga prindërit e fëmijëve më AK, të paktën 2 javë para fillimit të procesit të vlerësimit, sipas njoftimit për fillimin e procesit nga ZVAP-ja.
- c. Informimin e IA-së, për grafikun e vlerësimit të nxënësve (datën, orën dhe vendin), pas shqyrtimit të kërkesave dhe të dokumentacionit përkatës.
- d. Vlerësimin dhe rivlerësimin e nevojave dhe të ecursë së fëmijës me AK dhe dhënien e rekomandimeve përkatëse për: llojin e arsimit që do të ndjekë nxënësi, nevojën për mësues ndihmës, orët përkatëse, rezultatet e të nxënit dhe sjellorë të PEI-t, si dhe shërbime të tjera që mund t'i ofrohen fëmijës, brenda dhe jashtë IA-së.

KMD-ja mund të mblidhet edhe për vlerësimin e rasteve urgjente, sipas kërkesës së IA-së ose të prindërve. KMD-ja i përcjell ZVAP-së, rekomandimet me orët e caktuara për çdo fëmijë, në fund të procesit të vlerësimit.

Trajtimi i rasteve të veçanta

Në rastet kur KMD-ja, referuar nevojave të fëmijës, ka rekomanduar që nxënësi të ndjekë arsimin special dhe prindi e ka refuzuar, KMD-ja ndjek procedurën, si vijon:

- A. Rivlerëson nevojën e fëmijës në arsimin e zakonshëm.
- B. Jep rekomandime për orët që do të mbështetet me mësues ndihmës, kohën e qëndrimit në IA (në varësi të mundësive të fëmijës dhe të specifikave të diagnozës), rezultatet e të nxënit dhe sjellorë të PEI-it, shërbime të tjera që mund t'i ofrohen fëmijës brenda dhe jashtë IA-së.

KMD-ja ruan në dosjen e fëmijës, të dy rekomandimet e dhëna, si dhe refuzimin me shkrim të prindit për ndjekjen e arsimit special.

PJESA E TRETË – SHTOJCA

Instrumentet në vijim përdoren si një nga mënyrat (krahas vëzhgimit, intervistës, konsultimit etj.), për të ndihmuar dhe për të orientuar punonjësit e SHPS-ës, në punën e tyre vlerësuese në shkolla. Këto instrumente lehtësojnë vlerësimin në një kohë të shkurtër, identifikimin e problematikave që lidhen me mirëqenien psiko-emocionale të nxënësit, me sjelljet problematike, me sjelljet e varësisë, me vetëvlerësimin, me fenomenin e bullizmit, me dhunën etj.

Listat e kontrollit përdoren për të ndihmuar punonjësit, të identifikojnë dhe të verifikojnë problematika, lidhur më vështirësitë në të nxënë, problemet që lidhen me gjendjen emocionale të nxënësit etj. Listat e kontrollit nuk përdoren për të diagnostikuar, por janë në funksion të vlerësimit fillestar të situatës, të hartimit të ndërhyrjes, të ndjekjes së ecurisë dhe/ose të referimit rast pas rasti.

Pyetësorët përdoren për të grumbulluar të dhëna në grupe të mëdha për problematika të ndryshme, me të cilat ndeshet sot komuniteti shkollor. Si një nga instrumentet më të përdorshme, pyetësorët mund të administrohen me nxënës, me mësues dhe me prindër. Të dhënat e grumbulluara nga pyetësorët, duhet t'i shërbejnë, jo vetëm identifikimit të problematikave dhe të dhënies së rekomandimeve, por edhe rivlerësimit pas ndërhyrjeve të realizuara.

Shtojca 1: vlerësimi i performancës së punonjësit të shërbimit psiko-social nga drejtori i ia-së

VLERËSIMI I PERFORMANCËS SË PUNONJËSIN E SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NGA DREJTORI I IA-SË

Vlerësimi për: ☐ Periudhën 3-mujore të provës: _____

☐ Performacën vjetore të punës

Emri i punonjësit: _____

☐ Psikolog

☐ Punonjës social

Nr.	TREGUESIT	Shkalla e vlerësimit			
		DOBËT	MJAFTUESHËM	MIRË	SHUMË
		0 pikë	1 pikë	2 pikë	MIRË 3 pikë
1	Ka respektuar orarin dhe kohën e qëndrimit në punë.				
2	Ka respektuar kodin e veshjes dhe etikën e komunikimit me nxënësit, me mësuesit, me drejtuesit dhe me prindërit, brenda institucionit arsimor.				
3	Ka identifikuar dhe ka vlerësuar, në bashkëpunim me mësuesit dhe me personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, nxënësit me probleme të sjelljes ose me vështirësi në të nxënë, si dhe ka hartuar e zbatuar për këta nxënës, plane individuale parandaluese ose rehabilituese.				

4	Ka informuar punonjësit e IA-së për zhvillimet e moshës tipike të nxënësve dhe për problemet tipike që hasin nxënësit gjatë të mësuarit dhe të nxënësve.				
5	Ka ofruar ndihmë ndaj punonjësve arsimorë, personave që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore dhe nxënësve, në parandalimin ose në eliminimin e abuzimeve të punonjësve arsimorë ndaj nxënësve, të nxënësve ndaj nxënësve, të nxënësve ndaj punonjësve arsimorë dhe të abuzimeve të vetë nxënësve me duhanin, alkoolin, me drogën etj.				
6	Ka ndihmuar mësuesit kujdestarë dhe mësuesit lëndorë, për integrimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara, në klasat e IA-së.				
7	Ka plotësuar dosjet individuale për rastet e nxënësve që kanë përfituar nga shërbimi psiko-social.				
8	Ka raportuar me shkrim për çdo rast (nëse ka pasur), të provuar apo të dyshuar për abuzim, të nxënësve nga punonjës arsimorë dhe nga personat që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore të nxënësit, te drejtuesi i NjShPS-ës dhe te drejtori i IA-së.				
9	Ka treguar gatishmëri të bashkëpunojë me institucionin arsimor, sipas nevojave të paraqitura.				

10	Ka treguar korrektesë në plotësimin dhe në dorëzimin e dokumentacionit: plane, relacione mujore, relacione veprimtarish etj.				
	SHUMA E PIKËVE PËR NIVEL				
	TOTAL				

PIKËT	0 - 6	7 - 15	16 - 24	25 - 30
VLERËSIMI	DOBËT	MJAFTUESHËM	MIRË	SHUMË MIRË

Vlerësimi përfundimtar: _____

DREJTOR

Shtojca 2: vlerësimi i performancës së punonjësit të shërbimit psiko-social nga drejtuesi i njësisë

VLERËSIMI I PERFORMANCËS SË PUNONJËSIT TË SHËRBIMIT PSIKO-SOCIAL NGA DREJTUESI I NJËSISË

Vlerësimi për: ☐ Periudhën 3-mujore të provës: _____

☐ Performacën vjetore të punës

SHKOLLA

Emri i punonjësit: _____ ☐ Psikolog

☐ Punonjës social

Nr.	TREGUESIT	Shkalla e vlerësimit			
		N.1	N.2	N.3	N.4
		0p	1p	2p	3p
I.	VLERËSIMI				
1	Formulon thelbin e procesit të vlerësimit, si proces i grumbullimit të të dhënave dhe argumenton nevojën e vlerësimeve.				
2	Është i vetëdijshëm se informacioni i vlerësimeve ndihmon për përcaktimin e nevojave, për raportimin dhe për planifikimin e ndërhyrjeve.				
3	Ilustron përdorimin e teknikave kryesore për grumbullimin e të dhënave për vlerësime, si: vëzhgimi, intervista, fokus grupi, anketimi, testimi.				
4	Fillon planifikimin e vlerësimit individual të nxënësve, vetëm pas marrjes me shkrim të referimit.				
5	Kryen konsultë fillestare me përfaqësues të palëve të				

	interesuara, përpara procesit të vlerësimit.				
6	Asiston në identifikimin e hershëm të problemeve të nxënësve, që lidhen me përshtatjen dhe të nxënit.				
7	Është pjesë e ekipeve multidisiplinare në kryerjen e vlerësimeve të nxënësve me aftësi të kufizuara apo me nevoja të tjera të veçanta.				
8	Bashkëpunon me prindërit, me stafin e institucionit dhe me persona të tjerë që kanë informacion të vlefshëm, për vlerësimin e situatave të vlerësuara.				
9	Disponon dokumente që tregojnë vlerësimet e kryera.				
10	I jep drejtorisë së IA-së, rekomandime me shkrim, për menaxhimin e problematikave të vlerësuara.				
11	Merr masat për ruajtjen e të dhënave dhe për respektimin e të drejtave të personave që vlerëson.				
II.	Ndërhyrja				
12.	Planifikon veprimtaritë e shërbimit, bazuar në planin vjetor të miratuar nga drejtoria e IA-së dhe planifikon/realizon vlerësimet sipas nevojave gjatë vitit.				
13	Dëshmon se planifikimi mbulon fushën e vlerësimit, të konsultimit, të këshillimit dhe të zhvillimit profesional të aktorëve.				
14	Identifikon dhe përdor teknika të parandalimit të dukurive të padëshirueshme.				
15	Ka planifikuar dhe ka realizuar veprimtari parandaluese/informuese (me nxënës, me mësues dhe me prindër), bazuar në planifikimin vjetor dhe mujor.				
16	Ka dokumentuar veprimtaritë e kryera me relacionet përkatëse.				
17	Psikologu/punonjësi social, në bashkëpunim me mësuesit dhe me prindërit, identifikon nxënësit me probleme të sjelljes dhe me vështirësi në të nxënë dhe harton e zbaton për ta, plane individuale parandaluese ose rehabilituese.				

18	Psikologu/punonjësi social bashkëpunon me punonjësit arsimorë, me prindërit dhe me nxënësit, për parandalimin dhe për eliminimin e abuzimeve të punonjësve arsimorë ndaj nxënësve dhe të nxënësve ndaj njëri-tjetrit.				
19.	Njeh sistemin e referimit të rastit, kufijtë e ndërhyrjes në shkollë dhe i zbaton ato, për rastet që tejkalojnë kompetencat e tij profesionale apo për rastet që kanë nevojë të trajtohen në mjedise të përshtatshme. Aplikon referimin sipas rastit të fëmijëve në nevojë për mbrojtje ose për vlerësim të shëndetit mendor, brenda dhe jashtë IA-së.				
20.	Psikologu/punonjësi social disponon dosje individuale/formular konsultimi për çdo nxënës që përfiton shërbim psiko-social.				
21.	Psikologu/punonjësi social ruan dosjet me informacionet individuale, në një mjedis të posaçëm dhe të sigurt.				
22.	Zhvillon seancat këshilluese me nxënës, me mësues dhe me prindër, në mjedis të përshtatshëm, në të cilin ruhen parimet e konfidencialitetit.				
III.	Aftësia e kufizuar				
23.	Psikologu/punonjësi social bashkëpunon me mësuesit kujdestarë dhe me mësuesit lëndorë, për integrimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara.				
24.	Psikologu drejton dhe organizon punën e komisionit AK, të IA-së, bashkëpunon në hartimin e PEI-t dhe vlerëson ecurinë e çdo tremujori. Punonjësi social vlerëson nevojat në aspektin social të nxënësit me AK dhe planifikon e zbaton ndërhyrjet sipas rastit.				
IV.	Zhvillimi profesional dhe cilësia e shërbimit				
25	Ofron shërbimin psiko-social në mjediset e IA-së, në përputhje me parimet profesionale dhe etike në komunikim, në paraqitje, në korrektesë.				

26.	Ofron shërbimin në një mjedis, mikpritës, miqësor, të përshtatshëm, për grupmoshën me të cilën punon.				
27	Promovon rëndësinë e shërbimit psiko-social, duke prezantuar informacione ndërgjegjëse, parandaluese, informuese në mjedisin e IA-së (kënd, publikim online etj.).				
28	Psikologu/punonjësi social merr pjesë në rrjetet e zhvillimit profesional.				
29	Psikologu/punonjësi social merr pjesë në takimet mujore të njësisë dhe të grupeve të punës.				
30	I përgjigjet në kohë kërkesave të njësisë, për plotësimin e të dhënave dhe për dorëzimin e dokumentacionit të kërkuar.				
PIKË PËR NIVEL					
TOTAL					

NIVELI	N.1	N.2	N.3	N.4
PIKËT	0 - 20	21 - 46	47 - 72	73 - 90
VLERËSIMI	DOBËT	MJAFTUESHËM	MIRË	SHUMË MIRË

Vlerësimi përfundimtar: _____

Drejtues i NJSHPS

Shtojca 3: lista e kontrollit për vlerësimin fillestar të situatës së nxënësit me sjellje radikale/ekstremiste

Lista e kontrollit për vlerësimin fillestar të situatës së nxënësit me sjellje radikaliste/ekstremiste

Një fëmijë kalon një pjesë të konsiderueshme të ditës në shkollë. Roli ynë si punonjës arsimorë është të mbështesim nxënësit, të krijojmë mjedise të sigurta dhe gjithëpërfshirëse, për të mësuar e për t'u zhvilluar, gjithashtu të ruajmë një partneritet të shëndetshëm me prindërit dhe me komunitetin, në funksion të mirëqenies së fëmijës. Marrëdhëniet pozitive me mësuesit dhe me stafin e shkollës, mund të zvogëlojnë dhunën dhe sjelljet antishoqërore si bullizmi, përfshirjen në grupime me ideologji radikale etj., dhe mund të rrisin mbrojtjen ndaj fëmijës.

Kjo listë e kontrollit do të shërbejë si një instrument vlerësues, për situatën në të cilën ndodhet nxënësi, në momentin e referimit/identifikimit të tij, si një nxënës me risk për t'u përfshirë në sjellje me natyrë radikaliste/ekstremiste. Instrumenti plotësohet nga punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor, për të regjistruar dhe për të dokumentuar shqetësime të lidhura drejtpërdrejt me nxënësin, në bazë të të cilave do ndiqen hapat e nevojshëm në vazhdimësi.

Inicialet e nxënësit/Kodi: _____

Mosha: _____

Gjinia: _____

PSHPSSH: _____

Data e vlerësimit: ____/____/____

Arsyeja e vlerësimit:

Shkallët e matjes variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Pikët	Situata në të cilën ndodhet nxënësi	Komente
	Nxënësi pëson rënie të menjëhershme në arritjet shkollore.	
	Referohet nivel i ulët tolerance, nxënësi mendon se pikëpamjet e tij janë të veçanta dhe nuk e pranon qasjen ndryshe.	
	Nxënësi shfaqet me një ndryshim të qenësishëm dhe të menjëhershëm të veshjes, të stilit të tij/saj.	
	Nxënësi shfaq ndryshime në qëndrime dhe në sjellje kundrejt të tjerëve, duke reaguar me komente antisociale, kundërshtim të autoritetit etj.	
	Referohen mungesa të herëpashershme të nxënësit në shkollë nga mësuesi.	
	Ndodh shpesh, që nxënësi të vijë me vonesë në shkollë edhe pas hapave të ndërmarrë.	
	Nxënësi shfaq sjellje agresive ndaj bashkëmoshatarëve, të rriturve.	
	Nxënësi përfshihet në situata konfliktuale herë pas here.	
	Shfaq vetëvlerësim të ulët, vetëfajësohet si frikacak, dështak dhe i pazot.	
	Nxënësi refuzon pjesëmarrjen në aktivitetet e shkollës, sidomos kur bëhet fjalë për veprimtari kulturore.	
	Referohen kontakte të pakta të prindit të fëmijës në	

	shkollë.	
	Nxënësi vizaton simbole ekstremiste, në ambiente të shkollës dhe jashtë saj.	
	Te nxënësi vihet re mbyllje në vetvete.	
	Referohet/vëzhgohet rënie në mësim, distancohet nga aktivitetet e klasës dhe të shkollës.	
	Nxënësi mund të jetë pre e bullizmit (ndihet i/e përjashtuar, ndihet i/e papranuar në shoqëri, i/e braktisur dhe pa mbrojtje).	
	Nxënësi mund të shfaq sjellje bullizuese ndaj të tjerëve.	
	Nxënësi mund të mos mbajë kontakt me sy kur komunikon me të rriturit.	
	Referon ndërveprim të kufizuar social, nuk kërkon ndihmë tek i rrituri.	
	Identifikohet si një fëmijë me trauma në të shkuarën, të pashëruara.	
	TOTAL	

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 19.

Niveli maksimal i pikëve është 95.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e riskut.

Shtojca 4: lista e kontrollit për identifikimin e nxënësit braktisës/me tendencë braktisje

Lista e kontrollit për identifikimin e nxënësit braktisës/me tendencë braktisje

Lista e kontrollit do të shërbejë si një instrument vlerësues për situatën në të cilën ndodhet nxënësi, në momentin e referimit/identifikimit të tij/saj, si një nxënës braktisës/me tendencë braktisje. Instrumenti plotësohet nga punonjësi i shërbimit psiko-social shkollor, për të regjistruar dhe për të dokumentuar shqetësime të lidhura drejtpërdrejt me nxënësin, në bazë të të cilave do të ndiqen hapat e nevojshëm në vazhdimësi.

Inicialet e nxënësit/Kodi: _____

Mosha: _____

Gjinia: _____

PSHPSSH: _____

Data e vlerësimit: ____/____/____

Arsyeja e vlerësimit: _____

Shkallët e matjes variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Pikët	Situata në të cilën mund të gjendet nxënësi	Komente
	Nxënësi ka bërë mungesa kronike, që prej fillimit të vitit shkollor.	
	Referohet si nxënës që, edhe kur vjen në shkollë, braktis orën e mësimi.	
	Nxënësi has vështirësi në lëndët bazë dhe nuk ka progres në arritjet shkollore.	
	Shfaq motivacion të ulët, për t'iu përgjigjur detyrave si nxënës.	
	Në pjesën më të madhe të rasteve, vjen i papërgatitur.	
	Referohet nga mësuesit/bashkëmoshatarët si një nxënës me problematikë në sjellje (agresion verbal, nuk zbaton rregullat e klasës, mbarëvajtjen e procesit mësimor).	
	Kërkon patjetër të marrë vëmendjen e të tjerëve.	
	Nxënësi ka vetëvlerësim të ulët, shfaqet i tërhequr, i frikësuar apo me ndjesi ankthi.	
	Referohet si një nxënës i tensionuar, shfaq aftësi jo të mira sociale, për të përballuar me qetësi një konflikt.	
	Nxënësit e tjerë sillen keq me të dhe e ngacmojnë herë pas here.	
	Nxënësi referohet si përdorues i duhanit, i alkoolit, i drogës.	
	Nxënësi shoqërohet me një raport mjekësor ose me problematika shëndetësore kronike.	
	Nxënësi është viktimë e dhunës dhe e trafikimit.	
	Nxënësi ka moshë më të madhe se nxënësit e tjerë të klasës.	
	Nxënësi shoqërohet nga problematika sociale, të tilla si: prindër të divorcuar, prindër me problematika shëndetësore/të shëndetit mendor,	

	prindër që nuk e vlerësojnë arsimin, prindër në emigracion, nxënësi përballet me dhunë në familje, ka problematika ekonomike etj.	
	Nxënësi është jetim (në përkujdesje institucionale ose nuk jeton me prindërit/kujdestarët ligjorë).	
	TOTALI	

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 16.

Niveli maksimal i pikëve është 80.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e riskut për braktisje.

Shtojca 5: lista e kontrollit për vlerësimin e nxënësve me sjellje problematike

Kjo listë e kontrollit do të shërbejë si një instrument vlerësues për shkathtësinë e nxënësve të quajtur “problematikë”. Kjo plotësohet nga punonjësi i shërbimit psiko-social dhe shërben si një instrument për të regjistruar dhe për të dokumentuar shqetësimet e caktuara, për të cilat mund të ndërtohen plane pune me qëllim përmirësimin e sjelljes.

Emri nxënësit: _____

Klasa: _____

Data e vlerësimit: ____/____/____

Punonjësi i SHPSSH: _____

Arsyeja e vlerësimit:

Shkallët e matjes variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Sjellja	Pikët	Komente
Pjekuria sociale		
Aftësia për të ndërtuar dhe për të mbajtur një marrëdhënie bashkëpunimi me mësuesin.		
Aftësia për të ndërtuar dhe për të mbajtur një marrëdhënie bashkëpunimi me shokët.		

Aftësia për të kuptuar ndërlikimet.		
Aftësia për të kryer sjellje të përshtatshme në klasë.		
Aftësia për të menaxhuar përgjegjësitë mësimore si duhet.		
Aftësia për të kryer detyrat që jep mësuesi.		
Niveli i motivimit për t'u përgatitur për mësimet çdo ditë.		
Motivimi për të pranuar përgjegjësitë dhe pritshmërinë.		
Aftësia për vendimmarrje dhe për respektim të kufijve personal të gjithsecilit.		
TOTALI		
Pjekuria emocionale		
Aftësia për të kuptuar veprimin dhe ndërveprimin me të tjerët.		
Aftësia për të reaguar emocionalisht dhe për të menaxhuar impulse emocionale.		
Aftësia për të vendosur distanca të përshtatshme, pa u izoluar dhe pa u shkrirë me të tjerët.		
Aftësia për të menaxhuar ankthet në lidhje me të mësuarit.		
Aftësia për të menaxhuar ankthet në lidhje me realizimet (afatet).		
Aftësia për të pasur pritshmërinë e duhur në lidhje me të tjerët.		
Aftësitë komunikuese dhe ato të bashkëveprimit.		
Aftësia për të bashkëvepruar dhe për të reaguar në mënyrën e duhur me mësuesit.		
Aftësia për të bashkëvepruar dhe për të reaguar në mënyrën e duhur me shokët/shoqet.		
Aftësia për të bashkëvepruar dhe për të reaguar në mënyrën e duhur me drejtuesin.		
Aftësia për të filluar një dialog të qartë, të drejtpërdrejtë, të hapur dhe të pranueshëm.		
Kupton dhe reagon mirë në situatat sociale.		
Ka aftësi të ndjekë dialogun në klasë dhe të kontribuojë pozitivisht në të.		
TOTALI		
Aftësitë mësimore		
Aftësia për të pasur arritje mësimore.		

Aftësia për t'u përfshirë dhe për të kuptuar diskutimet në klasë.		
Aftësia për të kuptuar dhe për të realizuar detyrat që i jepen.		
TOTALI		

- **Pjekuria sociale**

Niveli minimal i pikëve është **9**;

Niveli maksimal i pikëve është **45**.

- **Pjekuria emocionale**

Niveli minimal i pikëve është **13**;

Niveli maksimal i pikëve është **65**.

- **Aftësitë mësimore**

Niveli minimal i pikëve është **3**;

Niveli maksimal i pikëve është **15**.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e riskut për sjellje problematike.

Shtojca 6: lista e kontrollit për reagimin ndaj konfliktit

Lista e kontrollit do të shërbejë si një instrument vlerësues për situatën në të cilën ndodhet nxënësi, në momentin e referimit/identifikimit të tij/saj, si një nxënës i përfshirë në një konflikt/konflikt të mundshëm. Lista e kontrollit plotësohet nga punonjësi i SHPSSH-ës, për të regjistruar dhe për të dokumentuar shqetësimet e lidhura me situatën konfliktuale.

Inicialet e nxënësit/Kodi: _____

Mosha: _____

Gjinia: _____

PSPSSH: _____

Data e vlerësimit: ____/____/____

Arsyeja e vlerësimit:

Shkallët e matjes variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Pikët	Reagimi i fëmijës ndaj konfliktit	Komente
	Nxënësi përpiqet të gjejë zgjidhje me kompromis, duke kërkuar bashkëbisedim.	
	Nxënësi është i vendosur të arrijë atë që dëshiron,	

	duke u munduar që t'i dalë gjithmonë e tija.	
	Nxënësi fokusohet te nevojat e veta, duke mos marrë parasysh nevojat e tjetrit.	
	Nxënësi vazhdimisht kërkon ndihmën e palës tjetër në zgjidhjen e konfliktit.	
	Nxënësi përpiqet të shtyjë problemin që të marrë kohë të mendojë, duke shmangur tensionet e panevojshme të momentit.	
	Nxënësi përpiqet të shmangë qëndrime që mund të shfaqin polemika përballë konfliktit.	
	Nxënësi propozon një zgjidhje të ndërmjetme, duke respektuar logjikën e arsytimit të tjetrit.	
	Nxënësi përpiqet të zgjidhë menjëherë mosmarrëveshjet, duke gjetur një kombinim të drejtë midis përfitimit dhe humbjes.	
	Nxënësi shpreh aftësi të pakta emocionale, ndaj vetes dhe tjetrit.	
	Nxënësi përpiqet të mos shqetësohet për dallimet në arsyetim.	
	TOTALI	

Pikëzimi

Niveli minimal i pikëve është 10.

Niveli maksimal i pikëve është 50.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson reagimin ndaj konfliktit.

Shtojca 7: lista e kontrollit për rregullimin emocional (mosha 6 - 11 vjeç)

Lista e kontrollit plotësohet nga prindërit, për të kuptuar shprehjet emocionale të fëmijës, në momentin kur identifikohet/referohet me vështirësi emocionale.

Pikëzimi

Shkallët e matjes variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Pikët	Pohimet	Komente
	Nxënësi reagon në mënyrë pozitive ndaj ndihmës që i jepet.	
	Mund të shfaqë gjendje emocionale të paparashikueshme.	
	Nxënësi përballon me lehtësi ndryshimin e situatës.	
	Nxënësi shfaq aftësi emocionale rikuperuese pas ngjarjeve shqetësuese.	
	Nxënësi pret me qetësi situatat që do të ndodhin dhe nuk shfaq gjendje ankthi.	
	Nxënësi nuk shfaq sjellje “ngjitëse” ndaj prindërve.	
	Nxënësi i përjeton ekstremisht emocionet (ekzaltim i tepruar ose sjellje	

	shkatërruese).	
	Nxënësi e ka të vështirë të pranojë kufizimet që i vendosen nga i rrituri.	
	Vihen re ndjesitë, si: trishtim, apati, impulsivitet, frikë e tepruar, zemërim etj.	
	Nuk pranon të përfshihet në lojë me bashkëmoshatarët.	
	Shqetësohet për emocionet e të tjerëve dhe e shpreh atë me fjalë.	
	Ndihet i bezdisur, por nuk reagon për të mbrojtur veten, kur drejt tij shfaqen sjellje ngacmuese.	
	TOTALI	

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 12.

Niveli maksimal i pikëve është 60.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e reagimit emocional të fëmijët e grupmoshës 6-11 vjeç.

Shtojca 8: lista e kontrollit për shprehitë emocionale (mosha 12 - 15 vjeç)

Lista e kontrollit përdoret nga punonjësit e shërbimit psiko-social, për të kuptuar shprehitë emocionale të fëmijës, në momentin kur identifikohet/referohet me vështirësi emocionale.

Shkallët e matjes variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Pikët	Pohimet	Komente
	Nxënësi has vështirësi në identifikimin e emocioneve të tij.	
	Nxënësi has vështirësi në shprehjen/verbalizimin e emocioneve të tij.	
	Nxënësi shfaq emocione jo në përshtatje me kontekstin.	
	Nxënësi nuk arrin të kuptojë emocionet e veta.	
	Nxënësi nuk i shfaq ose nuk i verbalizon ndjesitë kur është i mërzitur.	
	Nxënësi nuk e kupton arsyen e zemërimit.	
	Nxënësi has vështirësi në menaxhimin e emocioneve të veta.	
	Nxënësi i përjeton me intensitet të lartë emocional, situatat e ndryshme.	
	Nxënësi shfaq ndjesi që nuk i kupton te vetja.	

	Nxënësi has vështirësi në reciprocitetin emocional (qesh kur tjetri është i mërzhitur, nuk reagon kur tjetri gëzohet etj.).	
	Nxënësi e ka të vështirë të përshkruajë gjendjen emocionale të tjetrit, në situata të caktuara.	
	Nxënësi has vështirësi në ofrimin e mbështetjes emocionale për të tjerët.	
	TOTALI	

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 12.

Niveli maksimal i pikëve është 60.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson shprehinë emocionale të grupmoshës 12 - 15 vjeç.

Shtojca 9: lista e kontrollit për vlerësimin fillestar mbi problematika të humorit te fëmijët e grupmoshës 6-12 vjeç

Lista e kontrollit për vlerësimin fillestar mbi problematika të humorit te fëmijët e grupmoshës 6-12 vjeç

Në përshkrimin e punës së tij, PSHPSSH-ja ka në fokus vlerësimin fillestar të situatës, për problematika të ndryshme të referuara/ identifikuara, hartimin e planeve ndërhyrëse dhe krijimin e marrëdhënieve bashkëpunuese, në funksion të mirëqenies së fëmijës dhe mbarëvajtjes së tij në shkollë dhe në shtëpi.

Kjo listë e kontrollit vjen në ndihmë të PSHPSSH-ës, për të realizuar një vlerësim fillestar të situatës në të cilën gjendet nxënësi i referuar/identifikuar me problematika të humorit dhe mbi të cilën do të hartohet ndërhyrja në vazhdimësi të ndjekjes së rastit.

Inicialet e nxënësit/Kodi _____

Mosha: _____

Gjinia: _____

PSHPSSH: _____

Data e vlerësimit: ____/____/____

Arsyeja e vlerësimit:

Shkallët e matjes variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim

- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Pikët	Situata në të cilën ndodhet nxënësi	Komente
	Nxënësi shfaqet me nivel kritike të lartë ndaj vetes, mërzitët kur bën gabime.	
	Nxënësi qan pa shkak konkret.	
	Nxënësi ndihet jo i lumtur.	
	Nxënësi ka vështirësi të mbledhë veten, edhe pas ndërhyrjeve mbështetëse nga i rituri.	
	Te nxënësi vihen re mekanizma jo të përshtatshëm në përballjen me problemet.	
	Kalon kohë të konsiderueshme të ditës i/e mërziur në shkollë.	
	Kalon kohë të konsiderueshme të ditës i/e mërziur në shtëpi.	
	Nxënësi shfaqet i paqartë për qëllimet dhe për dëshirat e veta.	
	Nxënësi fokusohet në mendime të parëndësishme që i kalojnë nëpër mend, që shkaktojnë mërziutje tek ai/ajo.	
	Nxënësi shfaqet shumë vigjilent dhe i shqetësuar, në raport me shkollën, bashkëmoshatarët, familjen.	
	Nxënësi ndihet i pashpresë, i plogësht dhe me vetëvlerësim të ulët.	
	Nxënësi shprehet se është i frikësuar, por përpiqet të mos e shfaqë.	
	Nxënësi shqetësohet për gjëra të cilat nuk kanë ndodhur.	
	Nxënësi shfaq irritueshmëri dhe zemërim të tepruar.	
	Nxënësi referon problematika me gjumin (nevojë e madhe për gjumë ose pagjumësi).	
	Nxënësi shprehet se ka disa ndjesi në stomak.	
	Nxënësi referon problematika me ushqimin.	

	Nxënësi shfaq mungesë dëshire, për t'u përfshirë në detyra të përshtatshme për moshën.	
	Nxënësi shfaqet hiperaktiv, përfshirje e tepërt në aktivitete që japin kënaqësi.	
	Nxënësi e ka të vështirë të ndjekë shpjegimin e mësuesit, për shkak të mbingarkesës emocionale.	
	TOTALI	

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 20.

Niveli maksimal i pikëve është 100.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e riskut rreth problematikave të humorit.

Shtojca 10: vlerësimi i riskut për vetëvrasje

Në punën e tij të përditshme, PSHPSSH-ja përballet me raste të cilët shfaqin problematika të humorit dhe jo rrallë, të shoqëruara me mendime/tentativë për të lënduar veten. Arsyet mund të jenë të shumta dhe është me shumë rëndësi, vlerësimi i situatës për të kuptuar, nëse ky veprim/mendim ka si qëllim kërkimin e vëmendjes, mungesën e shpresës së fëmijës për të jetuar apo qëllime të tjera. Cilado qoftë arsyeja, nëse i rrituri gjendet përballë kësaj situatë me fëmijën, në çdo rast duhet marrë në konsideratë.

Instrumenti i vlerësimit të riskut për vetëvrasje, i vjen në ndihmë PSHPSSH-ës si një mënyrë efektive e vlerësimit fillestar të situatës, ndihmon për të përcaktuar riskun aktual të vetëvrasjes dhe mund të përdoret nga PSHPSSH-ja.

Inicialet e nxënësit/Kodi: _____

Mosha: _____

Gjinia: _____

PSHPSSH: _____

Data e vlerësimit: ____/____/____

Arsyeja e vlerësimit:

Shkallët e matjes për **faktorët e riskut** variojnë nga 1-5 (5 shumë shqetësuese dhe 1 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Asnjë shqetësim
- 2- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje

5- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

Shkallët e matjes për **faktorët e mbrojtjes** variojnë nga 1-5 (1 shumë shqetësuese dhe 5 asnjë shqetësim), si më poshtë:

- 1- Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme
- 2- Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje
- 3- Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim
- 4- Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim
- 5- Asnjë shqetësim

Pikët		Komente
Faktorët e riskut		
	Nxënësi ndihet i pashpresë.	
	Nxënësi ndihet i plogësht, pa fuqi, ka fjalor të varfër.	
	Mendon se çdo veprim i tij nuk çon në një rrugëzgjidhje.	
	Raportohen të qara pa shkak konkret.	
	Raportohen sjellje impulsive, agresive.	
	Raportohen/vëzhgohen dëmtime fizike, gërvishtje sipërfaqësore (ndrydhje, gjakrrjedhje).	
	Raportohen/vëzhgohen mbajtje të sendeve, ilaçeve në ambientet e shkollës, në shtëpi, si mënyrë për të dëmtuar veten.	
	Nxënësi ka prezent mendime për të lënduar veten.	
	Nxënësi ka një plan specifik për të lënduar veten.	
	Raportohen raste të përsëritura për të tilla problematika.	
	TOTALI	
Faktorët e mbrojtjes		
	Identifikon arsye për të jetuar.	
	Ndien se ka mbështetje nga familja.	
	Ka frikë nga vdekja për shkak të dhimbjes.	

	Besimi se vetëvrasja bie ndesh me parimet dhe me vlerat e shoqërisë.	
	Është pjesë e angazhimeve në aktivitetet e shkollës.	
	Nxënësi kërkon ndihmë tek i rrituri.	
	Nxënësi ka aftësi shprehëse emocionale.	
	TOTALI	

Pikëzimi

- **Faktorët e riskut**

Niveli minimal i pikëve është **10**;

Niveli maksimal i pikëve është **50**.

- **Faktorët e mbrojtjes**

Niveli minimal i pikëve është **7**;

Niveli maksimal i pikëve është **35**.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e riskut të sjelljeve vetëvrasëse.

*Në momentin e vlerësimit fillestar të situatës, në rast identifikimi/referimi të tentativave për vetëvrasje, punonjësi i SHPSSH-ës merr në konsideratë totalin e pikëve për faktorët mbrojtës dhe i përdor ato si pikë e fortë në punën me fëmijën. Punonjësi në këtë rast, vlerëson pozitivisht mbledhjen e sa më shumë pikëve në këtë sesion.

Shtojca 11: inventari i depresionit i Beck-ut

Emri: _____

Mosha: _____

Udhëzim

Ky pyetësor konsiston në 21 pohime. Nxënësi të lexojë me vëmendje dhe për çdo grup pohimesh, të përzgjedhë pohimin brenda secilës çështje që përshkruan më saktë mënyrën se si ata janë ndjerë, përgjatë 2 javëve të fundit, përfshirë ditën e sotme (kur zhvillohet inventari).

Nxënësit duhet të qarkojnë numrin përkrah pohimit të përzgjedhur. Nëse brenda së njëjtës çështje, janë disa pohime të vërteta të barasvlershme, atëherë ata duhet të qarkojnë numrin më të lartë për atë grup. Nxënësit nuk duhet të zgjedhin më shumë se një pohim për çështje.

1. Trishtimi	0	Nuk ndihem i trishtuar.
	1	Ndihem i trishtuar.
	2	Ndihem i trishtuar gjatë gjithë kohës dhe nuk lirohem dot nga kjo gjendje.
	3	Jam kaq i trishtuar e i palumtur, saqë nuk mund ta duroj dot.
2. Pesimizmi	0	Nuk më dekurajon e ardhmja.
	1	Ndihem i dekurajuar nga e ardhmja.
	2	Ndiej se nuk pres gjë nga e ardhmja.
	3	E ndiej se e ardhmja është pa shpresë dhe se gjërat nuk mund të përmirësohen.
3. Dështimi i së shkuarës	0	Nuk ndiej të jem i dështuar.

	1	E ndiej se kam dështuar më shumë se një person i zakonshëm.
	2	Kur i hedh një vështrim prapa jetës sime, shikoj dështime të shumta.
	3	E ndiej se jam tërësisht i dështuar si person.
4. Pakënaqësia	0	Marr po aq kënaqësi, sa më parë, nga gjërat që më pëlqejnë.
	1	Nuk më shijojnë më gjërat, sa më parë.
	2	Marr fare pak kënaqësi nga gjërat që më parë më pëlqenin.
	3	Jam i pakënaqur dhe i mërzhitur nga çdo gjë.
5. Ndjenjat e fajit	0	Nuk e ndiej veten fajtor.
	1	Ndihem fajtor pjesën më të mirë të kohës.
	2	Ndihem fajtor shumicën e kohës.
	3	Ndihem fajtor gjithë kohën.
6. Ndjenjat e ndëshkimit	0	Nuk ndiej se jam ndëshkuar.
	1	E ndiej se mund të kem qenë i ndëshkuar.
	2	Pres të ndëshkohem.
	3	E ndiej se jam duke u ndëshkuar.
7. Pakënaqësia ndaj vetes	0	Ndihem po njëllor ndaj vetes.
	1	E kam humbur besimin te vetja.
	2	Jam i zhgënjyer nga vetja.
	3	E përbuz veten.
8. Kritikta ndaj vetes	0	Nuk e kritikoj ose e nuk e fajësoj veten, më shumë se zakonisht.
	1	Jam më kritik ndaj vetes, sesa kam qenë më përpara.
	2	E kritikoj veten për të gjitha gabimet e mia.
	3	E fajësoj veten për çdo gjë të keqe që ndodh.

9. Mendimet ose dëshirat për vetëvrasje	0	Nuk kam pasur ndonjë mendim për të vrarë veten.
	1	Kam menduar të vras veten, por s'do ta bëj.
	2	Do të doja ta vrisja veten.
	3	Do ta vras veten, nëse më jepet rasti.
10. Të qarët	0	Nuk qaj më shumë, sesa më përpara.
	1	Tani qaj më shumë, se më parë.
	2	Qaj edhe për gjërat më të vogla.
	3	Kam nevojë të qaj, por nuk qaj dot.
11. Shqetësimi	0	Nuk ndihem më i shqetësuar apo i irrituar se zakonisht.
	1	Ndihem më i shqetësuar apo i irrituar se zakonisht.
	2	Jam kaq i shqetësuar e i irrituar, sa që e kam të vështirë të qëndroj pa lëvizur.
	3	Jam kaq i shqetësuar e i irrituar, sa që më duhet patjetër të lëviz apo të bëj diçka.
12. Mungesa e interesit	0	Nuk e kam humbur interesin për njerëzit dhe për aktivitetet.
	1	Jam më pak i interesuar për njerëzit dhe për aktivitetet, sesa më përpara.
	2	Përgjithësisht, e kam humbur interesin për njerëzit dhe për aktivitetet.
	3	E kam shumë të vështirë të interesohem për ndonjë gjë.
13. Pavendosmëria	0	I marr vendimet po aq mirë, sa dhe më parë.
	1	E kam më të vështirë të marr vendime se zakonisht.
	2	Kam më shumë vështirësi në marrjen e vendimeve se më parë.
	3	E kam thuajse të pamundur të marr vendime.

14. Ndjesia e të qenit i dobishëm	0	Nuk mendoj se jam i pavlefshëm.
	1	Nuk e quaj veten aq të vlefshëm e të dobishëm, sa më përpara.
	2	Ndihem më pak i dobishëm se njerëzit e tjerë.
	3	Ndihem tërësisht i padobishëm.
15. Mungesa e energjive	0	Kam po aq energji, sa më parë.
	1	Kam më pak energji se më parë.
	2	Nuk kam mjaftueshëm energji, për të bërë gjërat që duhet të bëj.
	3	Nuk kam energji për të bërë thuajse asgjë.
16. Ndryshime të gjumit	0	Nuk kam asnjë ndryshim në gjumë.
	1	A. Fle diçka më shumë se zakonisht. B. Fle diçka më pak se zakonisht.
	2	A. Fle shumë më shumë se zakonisht. B. Fle shumë më pak se zakonisht.
	3	A. Fle pjesën më të madhe të ditës. B. Zgjohem 1-2 orë përpara dhe nuk fle dot më.
17. Nervozizmi	0	Nuk jam më i nervozuar se zakonisht.
	1	Jam më i nervozuar se zakonisht.
	2	Jam shumë i nervozuar.
	3	Jam i nervozuar gjithë kohës.
18. Ndryshime të oreksit	0	Oreksin e kam njëlloj si më parë.

	1	A Kam më pak oreks se më parë. B. Kam më shumë oreks se më parë.
	2	A Kam shumë më pak oreks se më parë. B. Kam shumë më shumë oreks se më parë.
	3	A Më ka humbur fare oreksi. B. E kam mendjen tek të ngrënët, gjatë gjithë kohës.
19. Vështirësi për t'u përqendruar	0	Përqendrohem po aq sa zakonisht.
	1	E kam më të vështirë të përqendrohem se zakonisht.
	2	E kam të vështirë të mbaj mendjen te ndonjë gjë, për një kohë të gjatë.
	3	Me duket se nuk mund të përqendrohem dot fare.
20. Lodhja	0	Nuk ndihem më i lodhur se zakonisht.
	1	Lodhem më shpejt se më parë.
	2	Ndihem shumë i lodhur, për të bërë shumë nga gjërat që më parë i bëja.
	3	Ndihem aq i raskapitur, sa mund të bëj shumë pak.
21. Mungesa e interesit ndaj seksit	0	Nuk kam vënë re ndryshime në interesin ndaj seksit.
	1	Më shkon më pak mendja te seksi.
	2	Jam shumë më pak i/e interesuar për seksin tani.
	3	E kam humbur fare interesin ndaj seksit.

INTERPRETIMI I TESTIT TË DEPRESIONIT

Mblidh pikët e 23 pyetjeve, në bazë të përgjigjeve të qarkuara. Totali më i madh i pikëve është 63 pikë. Kjo do të thotë që janë qarkuar të gjitha përgjigjet e fundit. Pikëzimi më i vogël është 0. Do të vlerësoni shkallën e depresionit, në bazë të tabelës.

Totali i pikëve Niveli i depresionit

I ulët	1-10	Ulje dhe ngritje normale
	11-16	
		Shqetësim i lehtë
I moderuar	17-20	Depresion në kufi (mbahet në vëzhgim)
	21-30	Nivel i moderuar depresioni
I rëndësishëm	31-40	Depresion i rëndë
	Mbi 40	Depresion i thellë

Shtojca 12: intervistë e strukturuar për vlerësimin e simptomave të traumës

Duke iu referuar intervistës së strukturuar, punonjësi i SHPS-ës mund të mbështetet për të mbledhur informacion, në lidhje me simptomat e përjetuara gjatë javës së fundit. Intervista e strukturuar e simptomave të traumës, përdoret si një ndër format për mbledhjen e informacionit dhe përshtatet në varësi të moshës së nxënësit.

1	A keni pasur ndjenja/mendime se ngjarja do të ndodhë përsëri?
2	A keni pasur shqetësime gjatë gjumit (pagjumësi, gjumë i tepruar, makthe etj.)?
3	A ju ka humbur dëshira për t'u përfshirë në aktivitete që keni pëlqyer më parë?
4	A ndieni se jeni më shumë vigjilent se zakonisht, ndaj situatave?
5	A i përjetoni njësoj si më parë, emocionet pozitive dhe negative?
6	A e keni gjetur veten, duke shmangur ngjarje të cilat ju rikujtojnë situatën e dhimbshme?
7	A mendoni se jeni fajtor për atë që ju ka ndodhur?
8	A ndiheni shumë të lodhur dhe të rraskapitur?
9	A e keni të vështirë t'u besoni të tjerëve?
10	A ndieni vështirësi për të kryer aktivitetet e jetës së përditshme?

Shtojca 13: vetëvlerësimi te fëmijët (arsimi fillor)

Instrumenti përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar dhe për të matur nivelin e vetëvlerësimit te fëmijët e arsimit fillor.

GJINIA: F M

MOSHA: _____

KLASA: _____

Pohimet	Jam dakord 1	Ndonjëherë 2	Nuk jam dakord 3
1. Unë nuk kam shumë shokë në shkollë.			
2. Mua shpesh më ngacmojnë.			
3. Fëmijëve të tjerë iu pëlqen të luajnë me mua.			
4. Unë jam personi të cilin i drejtohen për ndihmë, kur janë në telashe.			
5. Kam ndjesinë se shokët e klasës nuk do të më zgjidhnin për kujdestar.			
6. Askush nuk më kushton shumë rëndësi në shtëpi.			
7. Unë jam një person shumë i rëndësishëm në familje.			
8. Prindërit e mi ndiejnë se unë mund të mbështetem tek ata.			
9. Unë shpesh ndihem i padëshiruar në shtëpi.			
10. Prindërit e mi janë krenarë për mua.			
11. Unë jam një person i rëndësishëm në klasën time.			

12. Mësuesja ime ka pritshmëri të mëdha prej meje.			
13. Gjithmonë bëj përpjekjet maksimale me detyrat e mia.			
14. Puna në shkollë është më e vështirë për mua, se sa për pjesën tjetër.			
15. Mësuesja ime është zakonisht e kënaqur me punën që unë bëj.			
TOTALI			

Rezultati:

Lista e kontrollit është e shkallëzuar numerikisht, duke përdorur 1, 2 dhe 3, si më poshtë:

- 1- i ulët
- 2- mesatar
- 3- tregues i lartë.

Rezultati më i ulët i mundshëm është **15** dhe më i larti është **45**.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e vetëvlerësimit.

Shtojca 14: instrumenti i vetëvlerësimit

Instrumenti i vetëvlerësimit përdoret për nxënësit e grupmoshës 13-18 vjeç. Nxënësit duhet të lexojnë me kujdes pohimet dhe të zgjedhin një nga shkallët që i përshtatet.

Shkalla e pohimeve:

- 1- Nuk pajtohem
- 2- Pajtohem rrallë
- 3- Neutral
- 4- Pajtohem pak
- 5- Pajtohem shumë.

GJINIA: F M MOSHA: _____

POHIMI	1	2	3	4	5
1. Kam një person të veçantë që e kam afër kur kam nevojë.					
2. Kam një person të veçantë me të cilin ndaj gjithmonë gëzimet dhe hidhërimet e mia.					
3. Familja ime ndihet e lodhur, duke më ndihmuar mua.					
4. Unë, kur kam nevojë për ndihmë emocionale, kam mbështetje nga familja ime.					
5. Unë kam një person të veçantë, i cili më krijon vërtet rehati.					
6. Shoku/shoqja ime përpiqet vërtet të më ndihmojë.					
7. Unë mund të mbështetem te miqtë e mi, kur gjërat më shkojnë keq.					
8. Unë flas me familjen time për problemet e mia.					
9. Unë kam miq me të cilët i ndaj gëzimet dhe hidhërimet e mia.					
10. Në jetën time ka një person të veçantë që kujdeset për ndjenjat e mia.					

11. Në vendimet e mia, familja ime është e gatshme të më ndihmojë.					
12. Unë flas me miqtë e mi për problemet e mia.					
TOTALI					

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 12.

Niveli maksimal i pikëve është 60.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e vetëvlerësimit.

*Më poshtë, janë disa tipare të personalitetit, që mund ose jo të aplikohen te nxënësit. Ata duhet të zgjedhin një numër për çdo pohim.

Shkalla e pohimeve:

- 1- Nuk pajtohem
- 2- Pajtohem rrallë
- 3- Neutral
- 4- Pajtohem pak
- 5- Pajtohem shumë.

E shoh veten time si:

- 1. _____Ekstrovert, entuziast.
- 2. _____Njeri që bëj sherre, kritik.
- 3. _____I besueshëm, i disiplinuar.
- 4. _____Nervoz (në ankth), lehtësisht i acaruar.

5. _____ I hapur ndaj përvojave të reja, i ndërlikuar.
6. _____ I përmbajtur, i qetë (rri urtë).
7. _____ Simpatik (miqësor), i ngrohtë (i afrueshëm).
8. _____ I paorganizuar, i pakujdesshëm.
9. _____ I qetë, i qëndrueshëm në emocione.
10. _____ Konvencional, jo krijues.

Rezultati

Bazuar nga pohimet që nxënësit janë pajtuar plotësisht, ata mund të dallojnë disa karakteristika të personalitetit të tyre.

SHKALLA E VETËVLERËSIMIT

EMRI	VENDLINDJA
GJINIA	SHKOLLA
MOSHA	KLASA

Shkalla e pohimeve:

1. Nuk është aspak e vërtetë
2. Është pak e vërtetë
3. Është shumë e vërtetë.

Nxënësi duhet të vendosi X, në kolonën që përshkruan më mirë ndjenjat e tyre.

NR	POHIMI	ASPAK	PAK	SHUMË
1.	Jam një person që ia vlej.			
2.	Jam besnik.			
3.	Shpreh mendimin tim, vetëm kur kam të drejtë.			
4.	Jam i qetë dhe i relaksuar.			
5.	Jam i këndshëm me të tjerët.			

6.	Më pëlqen mënyra se si sillem me të tjerët.			
7.	Ndiej se kam kontroll mbi veprimet e mia.			
8.	Kam sens të mirë humori.			
9.	Jam një njeri i lumtur.			
10.	Jam një njeri i ndershëm.			
11.	Më pëlqen të ndihmoj të tjerët.			
12.	Jam i/e kënaqur me arritjet e mia të tanishme.			
13.	Jam një njeri bujar.			
14.	Përgjithësisht, të tjerëve iu pëlqej.			
15.	Njerëzve iu pëlqej kur rri me ta.			
16.	Njerëzit më thonë problemet e tyre.			
17.	Njerëzit besojnë tek unë.			
18.	Zakonisht, kam një gjykim të drejtë mbi njerëzit.			
19.	Njerëzit mendojnë se jam i singertë në atë që them.			
20.	Njerëzit mendojnë se mund të mbështeten tek unë.			
21.	Shokët e mi më vlerësojnë.			
22.	Njerëzve në shkollë iu pëlqej.			
23.	Familja më vlerëson.			
24.	Më pëlqen shkolla.			
25.	Më pëlqen mënyra se si jam.			
26.	Kam besim te njerëzit.			
27.	Ndiej se jam inteligjent.			
28.	Aftësia ime për të lexuar është e kënaqshme.			
29.	Kam njohuri të mjaftueshme për ngjarjet e fundit.			

30.	Jam i kënaqur për atë që kam mësuar deri tani në shkollë.			
31.	Mund të reagoj mirë ndaj kritikave.			
32.	Jam i aftë të dua të tjerët.			
33.	Jam shok i mirë për të tjerët.			
34.	Zakonisht, shikoj anën e mirë të gjërave.			
35.	Më pëlqen mënyra se si reagoj në situatat me shoqërinë.			

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 36.

Niveli maksimal i pikëve është 99.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e vetëvlerësimit.

Shtojca 15: vlerësimi i varësisë nga interneti

Lisat e kontrollit për varësinë nga interneti, përdoret nga punonjësit e SHPS-ës, për të matur dhe për të vlerësuar kohën e shpenzuar në internet nga nxënësit. Nxënësit duhet të zgjedhin për çdo pohim, një nga alternativat e më poshtme.

Emër/Mbiemër: _____

Mosha: _____

Klasa: _____

Data: ____/____/____

Alternativat:

- 1- Asnjëherë
- 2- Rrallë
- 3- Ndonjëherë
- 4- Shpesh
- 5- Gjithmonë.

	1	2	3	4	5
1. Përdor telefonin ose tabletën më tepër sesa më nevojitet.					
2. Më pëlqen të qëndroj në telefon ose në kompjuter, sesa të flas me të tjerët përreth.					
3. Më shumë shpenzoj kohë në telefon, sesa mund të ndihmoj të tjerët në shtëpi.					
4. Performanca në shkollë ndikon nga koha që shpenzoj në internet.					
5. Persona rreth meje, janë të shqetësuar për kohën që unë					

kaloj në internet.					
6. Kur më pyesin se çfarë bëj online, unë preferoj të mos përgjigjem.					
7. Vëmendja dhe përqendrimi im ndikojnë nga sasia e kohës që harxhoj në internet.					
8. Kontrolltoj rrjetet sociale, mesazhet, sapo zgjohe në mëngjes.					
9. Bezdisem, sa herë të tjerët më ndërpresin, ndërkohë që po përdor telefonin ose kompjuterin.					
10. Ndihehem në ankth, sa herë që nuk kam telefonin me vete.					
11. E përdor internetin, për të shmangur kontaktin me të tjerët rreth meje.					
12. Do të isha më pak interesant/e dhe i/e lumtur, pa internetin.					
13. Harroj të bëj shumë detyra, punë që kam për të bërë, sepse jam në internet.					
14. Kur nuk mund të kem telefonin me vete, mendoj shpesh, se çfarë do të isha duke bërë, po të isha online.					
15. Qëndroj deri vonë në darkë, sepse jam online.					
16. Do të më pëlqente më shumë të rrija në shtëpi, duke përdorur internetin, sesa të dilja me shokët.					
17. Jam përpjekur të pakësoj përdorimin e telefonit dhe të kompjuterit.					

18. Shqetësohem kur nuk arrij dot të kontrolloj telefonin dhe të di se çfarë po ndodh në internet.					
TOTALI					

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 18.

Niveli maksimal i pikëve është 90.

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi SHPS-ës vlerëson nivelin e varësisë nga interneti.

Shtojca 16: lista e kontrollit për duhanin grupmosha 13-18 vjeç

Kjo listë e kontrollit shërben për të kuptuar nivelin e varësisë. që mund të kenë nxënësit, ndaj përdorimit të duhanit.

Plotësohet nga punonjësi i shërbimit psiko-social, për të realizuar një vlerësim fillestar.

Në bazë të vëzhgimeve, përgjatë qëndrimit të nxënësit në mjedise të shkollës, të referimeve/raportimeve të mësuesve/oficerit të sigurisë/bashkëmoshatarëve, të intervistës me nxënësin, punonjësit e shërbimit psiko-social mbështeten në listën e kontrollit të mëposhtme, për të vlerësuar dhe për të dokumentuar, riskun që ka nxënësi ndaj nikotinës.

5. Shqetësime ekstreme, shumë problematike, nevojitet ndërhyrje e menjëhershme.

4. Shqetësime të rëndësishme, problematike, nevojitet ndërhyrje.

3. Pak shqetësim, nevojitet rritje dhe ndryshim.

2. Shqetësim i vogël, rritje e vogël, nevojitet ndryshim.

1. Nuk ekziston shqetësim.

Pikët	Pohimet	Komente
	Nxënësi pohon se ka varësi ndaj duhanit.	
	Nxënësi shfaq dëshira të forta për të pirë cigare, duke cenuar procesin mësimor.	
	Nxënësi e sheh pirjen e duhanit, si një metodë qetësimi, në situata me intensitet të lartë emocional apo negative.	
	Nxënësi e ka të vështirë të qëndrojë pa pirë cigare, edhe në mjediset e shkollës apo në ambientet ku ndalohet duhani.	
	Nxënësi shoqërohet nga bashkëmoshatarë konsumues të duhanit.	
	Nxënësi rrethohet nga bashkëmoshatarë ose familjarë, të cilët nuk e tolerojnë konsumimin e duhanit.	
	Nxënësi e ka të vështirë t'i thotë “jo”, ofrimit të një cigareje nga të tjerët.	
	Nxënësi është i vetëdijshëm për dëmin që mund të shkaktojë pirja e duhanit, por vazhdon dhe e konsumon.	
	Nxënësi shfaq shenja nervozizmi, në raste kur nuk konsumon duhan, për një kohë të shkurtër.	
	Nxënësi e ka të vështirë të përqendrohet në një aktivitet ose në orë mësimore, nëse nuk ka konsumuar një cigare më parë.	
	Te nxënësi janë të pranishme ndjenjat e fajit, për shkak të pirjes së duhanit nga ai.	
	Nxënësi e konsideron veten të rritur dhe konsumimi i cigares është një veprim prej të rriturish.	
	TOTALI	

Rezultati

Niveli minimal i pikëve është 12

Niveli maksimal i pikëve është 60

Në bazë të totalit të pikëve të grumbulluara, punonjësi i SHPS-ës vlerëson nivelin e varësisë ndaj duhanit.

Shtojca 17: Vështirësitë në të nxënë

Shtojca 17 përmban disa lista të kontrollit, për t'u përdorur nga punonjësit e SHPS-ës, gjatë punës në shkollë. Kur punonjësi i SHPS-ës identifikon ose/dhe i referohet një problematike, në lidhje me nxënësin, nga mësuesi, nga prindi apo nga çdo aktor tjetër, ai kryen vëzhgime të nxënësit për një periudhë 2-javore (vlerësimi i parë) dhe të shtrirë në një hark kohor, nga 1-6 muaj, për të verifikuar problematikat që mund të lidhen me vështirësitë në të nxënë. Punonjësi i SHPS-ës nuk del në një diagnozë, por mbështetet te këto materiale, për të identifikuar dhe për të verifikuar problematikat që lidhen me vështirësitë e të nxënit. Kur punonjësi i SHPS-ës verifikon që ka problem, lidhur me të nxënit, edhe pas ndërhyrjeve që ai ka marrë, në bashkëpunim me mësuesin, me prindin, dhe nxënësi nuk paraqet progres, atëherë ai e referon rastin te specialisti përkatës.

Listat e kontrollit të mëposhtme janë referuar materialit të përgatitur nga organizata Save

The Children, me titull “Instrumentet e diagnostikimit të çrregullimeve neuro-zhvillimore, te fëmijët e moshës 5-10 vjeç”, 2016.

Çrregullimet gjuhësore

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet gjuhësore

Formati i listës së kontrollit për verifikimin e çrregullimeve gjuhësore, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën, lidhur me çrregullimet gjuhësore. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.

2	Shprehia është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimeve gjuhësore (përzgjidh shprehitë që vlerësohen te nxënësi, shëno nivelin, duke përdorur shkallën më sipër)	Matja 1 Data:	Matja 2 Data:	Matja3 Data:	Komente
Fjalor i varfër	☐ Përdor foljet që tregojnë veprime ☐ Tregon emrin, datën, adresën, familjarët ☐ Përsërit fjalë me më shumë se 3 rrokje ☐ Tregon nevojat e tij ☐ Përshkruan emocionet tek të tjerët ☐ Krijon dhe shpreh mendim të pavarur ☐ Tregon një ngjarje reale ☐ Riprodhon një pjesë të lexuar/dëgjuar				
TOTALI		/			
Strukturë e varfëre fjalive	☐ Ndërton fjali të thjeshta ☐ Ndërton fjali të përbëra (me 2 ose më shumëpjesë) ☐ Vendors theksin logjik të fjalisë ku duhet ☐ Ruan strukturën e fjalisë gjatë të folurit ☐ Këmbe vendin e fjalëve në fjali sipas				

	nevojës				
	☐ E kthen fjalinë në trajta pyetëse dhe mohore				
TOTALI		/	/	/	
Çrregullime të bashkëbisedimit	☐ Fillon bashkëbisedimin ☐ Ka kontakt me sy me bashkëfolësin ☐ Pret radhën të flasë ☐ U përgjigjet pyetjeve ☐ Pyet bashkëbiseduesin me interes ☐ Qëndron në bashkëbisedim, aq sa është e nevojshme ☐ Ndahet pa problem nga bashkëbiseduesi				

Paaftësi për të komunikuar përmes gjuhës	☐ Përdor gjuhën për të shprehur mendimet ☐ Përdor gjuhën për të shprehur nevojat ☐ Përdor gjuhën për të treguar emocionet ☐ Përdor gjuhën për të kërkuar ☐ Përdor gjuhën për të kundërshtuar ☐ Përdor gjuhën për t'u ankuar ☐ Përshtat fjalorin, intonacionin, strukturën				
TOTALI		/	/	/	
Mungesë e pjesëmarrjes në grup apo e shoqërimit me të tjerë	☐ Ulet pranë të tjerëve ☐ Kërkon të marrë pjesë në grup ☐ Diskuton në grup ☐ Ndjek rregullat e punës në grup ☐ Luan me të tjerët në pushim ☐ Kupton qëllimet e të tjerëve në grup ☐ Përshtat reagimin në grup				
TOTALI		/	/	/	
Mungesë e arritjeve akademike	☐ Pëlqen mësimin dhe detyrat ☐ Punon i pavarur për të kryer detyrat në shkollë ☐ Kryen detyrat në kohë				

	☐ Është krenar për arritjet personale ☐ Ka interes të zgjerojë njohuritë ☐ Është i pavarur dhe krijues ☐ Ndan me të tjerët atë që di				
TOTALI		/	/	/	
KRITERET		/	/	/	

Çrregullimet e të folurit

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet e të folurit:

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimeve të të folurit, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimet e të folurit. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehia është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimeve të folurit (përzgjidh gjithçka që vëren te nxënësi, trego nivelin, duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data:	Matja2 Data:	Matja3 Data:	Komente
Paaftësi në prodhimin e tingujve	☐ Artikulon zanoret (fonemat) ☐ Artikulon bashkëtingëlloret (fonemat) ☐ Artikulon diftongje ☐ Vendos bashkëtingëllore pranë zanoreve ☐ Artikulon fjalë me 2-3 bashkëtingëllore radhë				
TOTALI					
Paaftësi në artikulimin e fjalëve	☐ Ndërton fjali të thjeshta ☐ Ndërton fjali të përbëra (me 2 ose më shumë pjesë)				

	☐ Artikulon fjali me intonacionin e duhur ☐ Përdor pjesët e fjalisë në format e duhura ☐ Përshtat pjesët e fjalisë ☐ E kthen fjalinë në trajta pyetëse dhe mohore				
TOTALI					
KRITERET					

Çrregullimi i pragmatizmit të komunikimit

Shkalla e vlerësimit për çrregullimin e pragmatizmit të komunikimit

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimeve të komunikimit, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën, lidhur me çrregullimet e komunikimit. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehia është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimit të pragmatizmit, të komunikimit (përzgjidh shprehitëqë vëren te nxënësi, trego nivelin duke përdorurshkallën më sipër)	Matja1 Data:	Matja2 Data:	Matja3 Data:	Komente
Paaftësi në përdorimin e komunikimit për qëllime sociale	☐ Formulon opinionet e tij/saj ☐ Argumenton qëndrimin e tij/saj ☐ Mban anë në diskutime ☐ Njeh shtresëzimet kryesore ☐ Shoqëron gjuhën me emocione				
TOTALI					

Paaftësi për të përshtatur komunikimin me	☐ Fillon një bashkëbisedim ☐ Qëndron në bashkëbisedim deri në fund ☐ Zgjedh tema, përshtat interesat e tij/saj dhe				
---	---	--	--	--	--

kontekstin dhe me nevojat e dëgjuesit	dëgjuesit ☐ Kupton dhe ndjek radhën e të folurit ☐ Kupton nëse bashkëfolësi ka interes për temën ☐ Përdor stilin bisedor të të folurit				
TOTALI					
Vështirësi në ndjekjen e rregullave të bashkëbisedimit	☐ Ruan qetësinë gjatë bashkëbisedimit ☐ Respekton mjedisin ku bisedohet ☐ Përdor intonacionin e duhur ☐ Zgjedh lartësinë e zërit në funksion të qëllimit ☐ Flet dhe lejon të tjerët të flasin				
TOTALI					
Vështirësi në të kuptuarit e gjuhës metaforike	☐ Njih metaforën në të folur ☐ Përdor metaforën në të folur ☐ Përdor fjalët në të gjitha kuptimet e tyre ☐ Reagon emocionalisht në bashkëbisedim ☐ Vijon komunikimin metaforik pa vështirësi				
TOTALI					
KRITERET					

Belbëzimi

Shkalla e vlerësimit për mbajtjen e gojës

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimeve të belbëzimit, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën, lidhur me çrregullimet e belbëzimit. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehia është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikues sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimit të mbajtjes së gojës (përzgjidh shprehitë që vlerësohen te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data	Matja2 Data	Matja3 Data	Komente
Ndërprerje të rrjedhshmërisë normale të të folurit	☐ Rrjedhshmëri në prodhimin e tingujve dhe të rrokjeve ☐ Zgjatje normale në kohë e tingujve dhe e rrokjeve ☐ Rrjedhshmëri në prodhimin e fjalëve disarrokëshe ☐ Rrjedhshmëri në prodhimin e fjalisë ☐ Përdorim me qëllim të pauzave në mes të fjalisë				
TOTALI					

Vështirësi në shtrirjen e të folurit në kohë	☐ Çtensionim gjatë të folurit ☐ Fillim i butë i fjalëve ☐ Fillim i butë i fjalive ☐ Shtrirje e të folurit në kohë ☐ Luhatje e intonacionit sipas kuptimit ☐ Vendosje e theksit logjik mbi fjalët e rëndësishme ☐ Kuptueshmëri maksimale e të folurit				
TOTALI					
Mospërshtatje e cilësisë së të folurit me moshën	☐ Përdor stilin bisedor të të folurit ☐ Shpreh mjaftueshëm nevojat dhe interesat e moshës ☐ Zgjedh intonacionin e duhur ☐ Të folurit është i kuptueshëm				
TOTALI					
Ankth nga e folura	☐ Të folurit është i çtensionuar ☐ Nuk vërehen lëvizje të pakuptimta të pjesëvetë trupit ☐ Përzgjidhje e fjalëve që tejçojnë saktëmendimin ☐ Ka siguri kur flet				
TOTALI					
KRITERET					

Çrregullimet e spektrit të autizmit

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet e spektrit të autizmit

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimeve të autizmit, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimet e autizmit. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehia është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimeve të spektrit të autizmit (përzgjidh shprehitë që vlerëson te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja 1 Data	Matja 2 Data	Matja 3 Data	Komente
Mungesa (deficite) të përhershme në komunikimin dhe në ndërveprimin social	☐ Sillet me të tjerët në përshtatje me moshën ☐ Ruan kontaktin me sy gjatë komunikimit ☐ Ndahet lehtësisht nga prindërit ☐ Përfshihet me të tjerët në veprimtari ☐ Imiton të tjerët sipas nevojës ☐ Përdor pozicionin e trupit, shprehjet e fytyrës,				

	fjalët dhe sjelljet, për të shprehur emocionet ☐ Shfaq frikë, ankth dhe nervozizëm normal ☐ Përdor gjuhën e shkruar dhe të folur, në përshtatje me moshën ☐ Përdor komunikimin joverbal (gjuhën e trupit), sipas rastit dhe nevojës ☐ Ka nivel inteligjence në përshtatje me moshën ☐ Reagon ndaj ndërhyrjeve/udhëzimeve të tërriturve				
TOTALI					
Sjellje të kufizuara përsëritëse, interesa dhe veprimtari të kufizuara	☐ Koordinon lëvizjet në përputhje me qëllimin ☐ Kontrollon lëvizjet kur i kërkohet ☐ Ka interes për një spektër të gjerë lojërash dhe lodrash ☐ Përshtatet me ndryshimet e rutinës ☐ Përdor shikimin normalisht (largësia, këndi, interesi) ☐ Reagon ndaj asaj që dëgjon ☐ Reagon normalisht ndaj shijeve, erërave dhe prekjeve ☐ Reagon normalisht ndaj dhimbjes				

	☐ Shfaq nivel normal të angazhimit në veprimtari dhe në lojë				
TOTALI					
KRITERET					

Çrregullimet e inhibimit

Shkalla e vlerësimit të çrregullimeve të inhibimit

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimeve të ADD/ADHD/HD, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimet e inhibimit. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehja është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimit të ADD/HD/ADHD (përzgjidh shprehitë që vëren te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data	Matja2 Data	Matja3 Data	Komente
Pavëmendje e përhershme	☐ Arrin të përqendrohet ☐ Ruan vëmendjen në detyrë ose në lojë ☐ Dëgjon kur i drejtohen atij/asaj drejtpërdrejt ☐ Ndjek udhëzimet ☐ Mbaron detyrat pa u fokusuar në gjëraanësore ☐ Bën organizmin e vogël të detyrave/veprimtarive ☐ Përfshihet në detyra që kërkojnë përpjekje				

	mendore ☐ Dëgjon kur i drejtohen atij/asaj drejtpërdrejt ☐ Kanë rregull në mjediset e punës ☐ Ruan sendet e veta				
TOTALI					
Hiperaktivitet dhe impulsiviteti përhershëm/qëndrueshëm	☐ Lëviz gjymtyrët me masë ☐ Bën lëvizje të qëllimta ☐ Qëndron në vendin e punës në përshtatje me qëllimin ☐ Ecën dhe vrapon kur duhet ☐ Luan me qetësi një lojë deri në fund ☐ Aktivizon kujtesën afatshkurtër dhe afatgjatë ☐ Lëviz me masë ☐ Ka interes për zërat dhe për zhurmat afër ☐ Përgjigjet pasi ka dëgjuar pyetjen ☐ Pret radhën në bashkëbisedim ☐ Ruan radhën e kryerjes së veprimeve ☐ Respekton të tjerët në bashkëbisedim				
TOTALI					
KRITERET					

Çrregullimet në lexim

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet në lexim

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimit të disleksisë, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimin e disleksisë. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehia është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimit të disleksisë (përzgjidh shprehitë që vëren te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data	Matja2 Data	Matja3 Data	Komente
Gabime në lexim	☐ Lexon pa gabime ☐ Ruan rrjedhshmërinë e të folurit ☐ Ruan njëtrajtshmërinë e lëvizjes së syve dhe të kokës kur lexon ☐ Nuk shenjon me gisht atë që lexon ☐ Respekton radhën e fjalëve, të fjalive, të rreshtave, të paragrafëve ☐ Dallon shkronja të ngjashme (/b-d/, /n-m/)				

	☐ Shquan shkronjat e tingujve të ngjashëm (/f-v, /d-t)				
TOTALI					
Përpyetje e dukshme gjatë leximit	☐ Ruan pozicionin e trupit kur lexon ☐ Ruan shikimin në faqen e librit gjatë leximit ☐ Shmang lëvizjet e panevojshme kur lexon ☐ Lexon me ëndje ☐ Shoqëron me sy atë që lexon				
TOTALI					
Ngadalësi në të lexuar	☐ Kupton atë që lexon ☐ Lexon qartë ☐ Ruan tempin e leximit ☐ Lexon rrjedhshëm				
TOTALI					
Pamundësi për të nxjerrë kuptim nga pjesa e lexuar	☐ Kumton të kuptuarit e tij për atë që lexon ☐ I jep pjesës së lexuar intonacionin e duhur ☐ Lexon fjalën dhe fjalinë deri në fund ☐ Artikulon të gjitha fjalët e fjalisë ☐ Vendos theksin logjik aty ku duhet				
TOTALI					

KRITERET					
----------	--	--	--	--	--

Çrregullimet në shkrim

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet në shkrim

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimit të disgrafisë, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimin e disgrafisë. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë
2	Shprehia është në formim e sipër
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimit të disgrafisë (përzgjidh shprehitë që vëren te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data	Matja2 Data	Matja3 Data	Komente
Vështirësi në drejtshkrim	☐ Ruan llojin e shkrimit (shkrim me shkronja shtypi, rreshtave/korsive) ☐ Shkruan qartë dhe lexueshëm ☐ Ruan drejtimin e leximit ☐ Ruan hapësirën mes shkronjave ☐ Ruan hapësirën mes rreshtave ☐ Përqendron sytë tek ajo që shkruan				
TOTALI					

Vështirësi në të shprehurit me shkrim	☐ Përballon, pa u lodhur, detyrat me shkrim ☐ Përfundon detyrat me shkrim në kohë ☐ Shmang sforcimin gjatë shkrimit ☐ Ndërton fjali e paragrafë të saktë me shkrim ☐ Shmang bjerrjen e fjalëve kryesore dhe lidhëse në shkrim ☐ Kopjon pa gabime ☐ Përdor rregullat e drejtshkrimit				
TOTALI					
KRITERET					

Çrregullimet në matematikë

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet në matematikë

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimit të diskalkulisë, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimin e diskalkulisë. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehja është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimit të diskalkulisë (përzgjidh shprehitë që vëren te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data	Matja2 Data	Matja3 Data	Komente
Vështirësi të mësojë numrat dhe përlogaritjet matematikore	☐ Njeh numrat pa gabime ☐ Kthen mbrapsht numrat pa gabime (24 : 42) ☐ Ruan radhën e numrave kur i kopjon nga libri/tabela ☐ Shkruan numrin saktë kur e dëgjon ☐ Njeh dhe përdor drejt shenjat e “+”, “-“, “.”, “x” dhe “=” ☐ Kryen pa gabim veprimet bazë matematikore				

TOTALI					
Vështirësi në arsyetimin matematikor	☐ Njeh tabelat e mbledhjes, të zbritjes, të shumëzimit dhe të pjesëtimit sipas programit ☐ Njeh rendin e numrave (dhjetëshet, qindëshet, mijëshet) ☐ Lexon një problem dhe përpunon kërkesat etij ☐ Kupton njësité bazë matëse: km, orë, kg etj.				
TOTALI					
KRITERET					

Çrregullimet motore

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet motore

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimeve motore, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimet motore. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehia është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimeve motore (përzgjidh shprehitë që vëren te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data	Matja2 Data	Matja3 Data	Komente
Përfitimi dhe ekzekutimi i lëvizjeve është i papërshtatshëm për moshën	☐ Lëviz sipas nevojës ☐ Kontrollon ankthin gjatë lëvizjes ☐ Kur ulet, pozicionon trupin dhe qetësohet ☐ Orientohet në hapësirë, duke shmangur përplasjet ☐ Koordinon lëvizjet kur i duhet të kalojë pengesa ☐ Kryen saktë veprime të motorikës fine (lidh, shkruan)				

	☐ Orientohet në kohë ☐ Përdor me lehtësi mjetet shkollore(gërshërë, kompas, lapsa, ngjyra)				
TOTALI					
Çrregullimi i lëvizjes pengon të nxënëit e shprehivetë reja	☐ Mëson lëvizje të sporteve të ndryshme ☐ Mëson shprehi të reja të motorikës global ☐ Mëson shprehi të reja të motorikës fine ☐ Mëson veprime të përshtatshme ☐ Komenton lëvizjen si ‘të saktë’ ose ‘të gabuar’				
TOTALI					
KRITERET					

Çrregullimet e lëvizjeve stereotipike

Shkalla e vlerësimit për çrregullimet e lëvizjeve stereotipike

Formati i listës së kontrollit, për verifikimin e çrregullimeve të lëvizjeve stereotipike, përdoret nga punonjësi i SHPS-ës, për të vlerësuar problematikën lidhur me çrregullimet e lëvizjeve stereotipike. Shkalla e vlerësimit bëhet, referuar tabelës më poshtë:

4	Nxënësi zotëron shprehinë.
3	Nxënësi pothuajse e zotëron shprehinë.
2	Shprehja është në formim e sipër.
1	Nxënësi nuk e zotëron shprehinë.

Kriteret diagnostikuese sipas DSM-V	Lista e kontrollit për verifikimin e çrregullimit të lëvizjeve stereotipike (përzgjidh shprehitë që vëren te nxënësi, trego nivelin duke përdorur shkallën më sipër)	Matja1 Data	Matja2 Data	Matja3 Data	Komente
Lëvizje motorikepa kuptim, përsëritëse, të nxitura së brendshmi	☐ Kontrollon lëvizjet e motorikës së madhe ☐ Kontrollon lëvizjet e motorikës fine ☐ Kryen lëvizje të qëllimta ☐ Ruan kontrollin mbi shpejtësinë dhe mjedisin ☐ Planifikon energjinë gjatë lëvizjes ☐ Ruan trupin kur lëviz				
TOTALI					
Përsëritje e disa lëvizjeve që	☐ Përdor veprimtarit sportive për t'u shoqëruar me të tjerët				

ndërhyjnë në zhvillimin social, veprimtaritë shkollore dhe që mund të çojnë në vetëdëmtim	☐ Kupton qëllimin e lojërave sportive ☐ Luan për të fituar ☐ Ndjek rregullat e lojës ☐ Respekton shokët në lojë ☐ Pranon rezultatin ☐ Bashkëpunon me skuadrën për të arritur qëllimin				
TOTALI					
KRITERET					

Shtojca 18: kontratë besimi me nxënësin për ndryshimin e sjelljes

Kjo kontratë është një instrument që mund të përdoret nga punonjësit e SHPSSH-ës, gjatë zbatimit të ndërhyrjes për sjelljet problematike. Ka si funksion ndërgjegjësimin e nxënësit për sjelljen e tij dhe nxitjen për të marrë përgjegjësi, për veprimet e tij në kontekstin shkollor, me qëllim ndryshimin dhe përmirësimin e sjelljes.

Ndryshimet që do doja të bëja janë:

Arsyet më kryesore, pse do të dëshiroja të bëj këto ndryshime janë:

Hapat që mendoj të bëj, që do të më ndihmojnë të kem rezultate në ndryshimin e dëshiruar:

Identifikimi i faktorëve pengues dhe i faktorëve mbrojtës, të cilët mund të më ndikojnë në ndryshimin e dëshirueshëm:

Unë do ta kuptoj që plani im po funksionon, nëse:

Nënshkruar nga _____

Në prezencë të _____

Ky plan do të rishikohet pas _____

Data e nënshkrimit ____/____/____

Shtojca 19:Pyetësor për klimën në shkollë

Pyetësi përbëhet nga një listë pohimesh, të cilat synojnë identifikimin e problematikave të ndryshme që mund të ketë në shkollë. Nxënësit duhet të zgjedhin një nga alternativat e mëposhtme.

Shkallët e matjes:

A- Shumë shpesh B- Shpesh C- Ndonjëherë D- Rrallë E- Asnjëherë

Ky pyetësor plotësohet nga mësuesi, për të vlerësuar marrëdhënien me nxënësin.

GJINIA F M KLASA _____

<i>Nr</i>	<i>Pohimi</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>
1	Unë kujdesem që kritikën ndaj nxënësit, ta shoqëroj me një anë pozitive që ai ka.					
2	Kujdesem që diskutimi të realizohet me respektin ndaj mendimit të nxënësit.					
3	Përpiqem të dëgjoj me vëmendje mendimin e nxënësve deri në fund.					
4	Unë tregohem pozitiv dhe mbështetës për mendimet e ndryshme të nxënësve.					
5	Unë i përkrah nxënësit, nëse ata lëndohen ose mërzhiten.					
6	Unë mbaj qëndrim pozitiv çdo ditë përballë nxënësit.					
7	Unë motivoj nxënësit që të japin më të mirën e tyre.					
8	Unë mbështes me komente dhe me reagime pozitive, aftësinë e nxënësve për të mësuar.					
9	Unë argumentoj notën e vendosur gjatë orës së mësimi.					
10	Unë ofroj mjedis miqësor dhe mikpritës, për të gjithë nxënësit gjatë procesit të mësimi.					

11	Unë u jap kohë të përshtatshme për komunikimin e nevojave të secilit nxënës.					
12	Tregohem i/e durueshëm me nxënësit, kur përpiqem t’iu mësoj atyre që të sillen mirë.					
13	Unë respektoj diversitetin (gjininë, racën, kulturën, krahinën, fenë) për secilin nxënës.					
14	Unë motivoj nxënësit të japin mendimin e tyre, pa pasur frikën e gjykit apo të kritikës nga unë.					
15	Unë i informoj prindërit në mënyrë periodike për ecurinë e nxënësve.					
16	Unë gjej përkrahjen e prindërve, kur jam përballë një vështirësie me nxënësin.					
17	Unë bashkëpunoj më shërbimin psiko-social, në rast se vlerësoj të nevojshëm ndërhyrjen e këtyre punonjësve të nxënësi.					

Ky pyetësor plotësohet nga mësuesi, për të vlerësuar marrëdhëniet me kolegët, me drejtuesin dhe për të vlerësuar kënaqësinë në punë.

1	Ndihem mirë në punën time dhe energjik.					
2	Unë ndihem i respektuar nga kolegët.					
3	Ndiej se po ndikoj pozitivisht tek të tjerët, me punën që bëj.					
4	Unë respektoj mendimin e kolegëve, duke kundërshtuar me argumente konstruktive.					
5	Ndiej se kolegët me fajësojnë mua, për disa nga problemet e tyre.					
6	Ndiej se jam duke punuar mbi mundësitë e mia në punë.					
7	Unë nuk ankohem dhe nuk kritikoj kolegët e mi, por i transformoj ankesat dhe kritikën, në kërkesa.					
8	Drejtuesi tregon kujdes për mirëqenien e punonjësit arsimor.					

9	Unë kam besim se drejtuesi i IA-së do jetë i gatshëm të më dëgjojë, për problematika që mund të shfaqen në punën time.					
10	Unë kam besim se drejtuesi i IA-së përdor teknikat e duhura, për t'iu përgjigjur situatave kritike, kur është e nevojshme.					

Ky pyetësor plotësohet nga mësuesi, për të vlerësuar marrëdhënien me prindërit.

1	Mendoj se bashkëpunimi mësues-prind, ndikon pozitivisht në mirëqenien e fëmijës.					
2	Ndiej se prindërit janë ndihmë për mua, në rastet kur bashkëpunimi është i nevojshëm.					
3	Unë zgjedh të komunikoj në mënyrë periodike me prindërit, për shqetësime të fëmijës në shkollë.					
4	Mendoj se prindërit e kanë të nevojshëm psiko-edukimin, për rolin e tyre ndaj fëmijës.					
5	Mendoj se prindërit nuk kanë dijeni për detyrat e tyre kundrejt IA së.					

Pyetësor për klimën për nxënësit

Pyetësori përbëhet nga një listë pohimesh, të cilat synojnë identifikimin e problematikave të ndryshme që mund të ketë në shkollë. Nxënësit duhet të zgjedhin një nga alternativat e mëposhtme.

Shkallët e matjes:

B- Shumë shpesh B- Shpesh C- Ndonjëherë D- Rrallë E- Asnjëherë

<i>Nr</i>	<i>Pohimi</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>
1	Mësuesit kujdesen, që kritikën ndaj meje, ta shoqërojnë me një anë pozitive që unë kam.					
2	Mësuesit kujdesen, që diskutimi të realizohet me respekt ndaj mendimit tim.					
3	Mësuesit dëgjojnë me vëmendje mendimin tim.					
4	Mësuesit me japin këshilla të vlefshme, kur gjendem para një vështirësie.					
5	Mësuesit i përkrahin nxënësit, nëse ata lëndohen ose mërzhiten.					
6	Mësuesit mbajnë qëndrim pozitiv çdo ditë.					
7	Mësuesit më motivojnë mua, që të jap më të mirën time.					
8	Mësuesit mbështesin me komente dhe me reagime pozitive, aftësinë e nxënësve për të mësuar.					
9	Mësuesit argumentojnë notën e vendosur gjatë orës së mësimit.					
10	Mësuesit ofrojnë mjedis miqësor dhe mikpritës, për të gjithë nxënësit gjatë orës së mësimit.					
11	Mësuesit japin kohe të përshtatshme, për komunikimin e nevojave të secilit nxënës.					
12	Mësuesit janë të durueshëm me nxënësit, kur përpiqen t'iu mësojnë atyre që të sillen mirë.					
13	Mësuesit mbajnë qëndrim jodiskriminues ndaj gjinisë, racës,					

	kulturës, krahinës, fesë që unë i përkas.					
14	Mësuesit respektojnë diversitetin (gjininë, racën, kulturën, krahinën, fenë) për secilin nxënës.					
15	Unë flas dhe jap mendimin tim, pa pasur frikën e gjykimit apo kritikës nga mësuesit.					
16	Unë jam në gjendje të kërkoj ndihmë, pa frikën e refuzimit nga mësuesit.					
17	Unë i shikoj mësuesit si persona të mirë dhe mbështetës.					
18	Mësuesit e drejtojnë klasën në mënyrë profesionale, përgjatë procesit mësimor.					
Ka ndodhur që gjatë këtij viti shkollor mësuesit të më kenë (rrethoni një ose disa alternativa, nëse është e vërtetë për ju): a- Shkullur veshin b- Shkullur flokun c- Përdorur epitete fyese (fjalë që të bëjnë të ndihesh keq) d- Goditur e- Bërtitur f- Përrjashtuar nga loja apo nga grupi. Nëse ka ndodhur diçka e tillë, ju lutem specifikoni situatën dhe mësuesin:						
Shënime/Komente nga ana e nxënësve, për të përmirësuar marrëdhëniet nxënës-						

mësues:	
---------	--

Gjendja psiko-emocionale (për nxënës)

Ky pyetësor plotësohet nga nxënësit, për të vlerësuar gjendjen e tyre psiko-emocionale.

<i>Nr</i>	<i>Pohimi</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>
1	Muajt e fundit jam ndjerë lehtësisht i/e irrituar në situata që zakonisht, nuk më kanë sjellë shqetësim, në shtëpi dhe në shkollë.					
2	Muajt e fundit kam pasur dëshirën, për të shmangur aktivitete brenda shtëpisë dhe shkollës, që më parë më jepnin kënaqësi (p.sh.: vizatimi, leximi i librave, të parët e një filmi me familjarët, të dëgjuarit e muzikës).					
3	Muajt e fundit kam ndjerë dhimbje koke, barku, trupi apo të përziera, pa ndonjë arsye fizike.					
4	Muajt e fundit kam ndjerë dëshirën, për të qëndruar më shumë vetëm dhe për të shmangur kontaktet me familjarët apo me miqtë, në rrjetet sociale dhe në shkollë.					
5	Muajt e fundit unë ndihem mirë, i/e qetë dhe i/e sigurt në shkollë.					
6	Muajt e fundit unë ndihem pjesë dhe i përfshirë në aktivitetet në klasë.					

Vetëvlerësimi

<i>Nr</i>	<i>Pohimi</i>					
1	Kam frikë të madhe nga refuzimi dhe nga dështimi, ndaj kam zgjedhur të mos shprehem.					
2	Unë jam një person, i aftë të krijoj dhe të ruaj marrëdhënie të shëndetshme.					

3	Unë kam ndjesinë se i bezdis të tjerët.					
4	Unë ndiej se, po të jem si shumica e njerëzve, mund t'ia dal mbanë.					
5	Unë mendoj se shokët dhe shoqet më duan.					
6	Unë ndiej se jam një person i rëndësishëm në klasë.					

Pyetësor për prindërit

Ky pyetësor plotësohet nga prindërit, për të kuptuar marrëdhënien prind-fëmijë.

<i>Nr</i>	<i>Pohimi</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>
1	Unë motivoj fëmijën tim, të kërkojë ndihmë te një i rritur (mësues, punonjës i SHPSSH-ës), në rast nevojë.					
2	Unë ndihem i përfshirë në vendimarrjen e fëmijës tim në shkollë.					
3	Unë ndihem i mirëseardhur në shkollë.					
4	Shkolla siguron dialog me familjet dhe me komunitetin, për të marrë sugjerimet e tyre.					
5	Unë gjej mbështetjen e mësuesit, në rast referimi të një vështirësie të fëmijës tim.					
6	Unë mbaj qëndrim pozitiv ndaj komunikimit me mësuesin dhe ndiej respekt për figurën e tij.					
7	Unë informohem në mënyrë periodike nga mësuesi, për ecurinë e fëmijës tim.					
8	Unë ndihem i gatshëm për zhvillimin e orëve të hapura në shkollë.					
9	Punonjësi i shërbimit psiko-socail është mbështetës për fëmijën tim.					
10	Do të konsultohesha me punonjësën e shërbimit psiko-socail, për shqetësimet e mia personale, të cilat ndikojnë negativisht në marrëdhënien prind-fëmijë.					
11	Jam i/e gatshme të bashkëpunoj me shkollën, për organizimin e aktiviteteve të cilat promovojnë sjelljet prosociale te fëmija im.					
12	Vlerësoj ndërhyrjet për sjelljet pozitive në shkollë, si mënyrë për parandalimin e formave të ndryshme të dhunës.					

	Gjendja psiko-emocionale e fëmijës për arsimin fillor					
1	Kohët e fundit, fëmija im shfaq shqetësim, për faktin se do të shkojë në shkollë.					
2	Muajt e fundit, fëmija im ka pasur vështirësi për të fjetur apo shqetësime gjatë gjumit.					
3	Muajt e fundit, fëmija im ka qenë lehtësisht i/e irrituar, ka qarë apo ka bërtitur, në situata që zakonisht nuk sjellin shqetësim.					
4	Muajt e fundit, fëmija im ka pasur rutinë jo të shëndetshme të të ngrënit, të të fjeturit apo ka qenë më aktiv fizikisht, se zakonisht.					
5	Muajt e fundit, fëmija im ka ndjerë dëshirën, për të qëndruar më shumë vetëm dhe për të shmangur kontaktet me familjarët apo me miqtë, në rrjetet sociale.					
6	Muajt e fundit, fëmija im është shprehur se ka dhimbje koke, barku, trupi apo të përziera, pa ndonjë arsye fizike.					

Shtojca 20: pyetësor për bullizmin

Ky instrument mund të përdoret dhe u vjen në ndihmë punonjëse të SHPS-ës, për të mbledhur të dhëna, lidhur me situatën e bullizmit brenda shkollës. Ky pyetësor vlerëson qëndrimet e nxënësit mbi sjelljet, mendimet, opinionet, perceptimin rreth fenomenit të bullizmit, me qëllim planifikimin e ndërhyrjeve.

Seksioni 1 shërben për të mbledhur të dhëna rreth fenomenit të bullizmit.

Seksioni 2 shërben për të vlerësuar aftësinë e nxënësit, për të kërkuar ndihmë.

GJINIA F M KLASA _____

Seksioni 1

1	Unë vij me dëshirë në shkollë.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
2	Unë mendoj se shkolla është një vend i sigurt.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
3	Unë zgjedh të kërkoj ndihmën e të rriturit, sa herë gjendem përballë një konflikti.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
4	Unë jam një person që shmang mosmarrëveshjet në mënyrë paqësore.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
5	Unë jam një person i pëlqyeshëm, i pranuar për shokët dhe për shoqet e mia.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
6	Unë jam përqeshur, më janë thënë gjëra fyese ose jam vënë në lojë, nga një ose disa nxënës.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
7	Nxënësit e tjerë më shpërfillin, me qëllim që të më përjashtojnë nga grupet e tyre të shokëve/shoqeve ose më injorojnë tërësisht.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
8	Unë jam përqeshur me nofka dhe me komente fyese, rreth prejardhjes ose ngjyrës sime.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë

9	Unë jam goditur, shkelmuar, shtyrë, më kanë rrëzuar përdhe me forcë.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
10	Unë kam gjetur foto/video të miat, të shpërndara në rrjete sociale, pa dijeninë time.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
11	Nxënësit e tjerë më kanë përgojuar ose kanë përhapur thashetheme të rreme rreth meje dhe janë përpjekur që të tjerët të mos më pëlqejnë/të më marrin inat.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
12	Nxënësit e tjerë më kanë marrë paratë ose sende të tjera ose i kanë dëmtuar ato me qëllim.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
13	Nxënësi që ka shkaktuar bullizëm është _____	Në klasën time	Më i madh	Më i vogël
14	A i keni treguar dikujt që ju keni qenë viktimë e bullizmit, muajt e fundit?	Nuk kam qenë pjesë e bullizmit	Kam qenë pjesë e bullizmit, por nuk i kam treguar dikujt	Kam qenë pjesë e bullizmit dhe i kam treguar dikujt
14	Unë i njoh të drejtat e mia dhe di si të mbrohem, nëse jam viktimë e bullizmit.	Po	Jo	Dua të informohem
15	Sa shpesh keni marrë pjesë në ushtrimin e bullizmit, te një ose disa nxënësve në shkollë, muajt e fundit?	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
16	Unë kam thënë gjëra fyese ose kam vënë në lojë ose kam përqeshur, një ose disa nxënës.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
17	Unë e kam shpërfillur atë me qëllim, e kam përjashtuar nga grupi i shokëve ose e kam injoruar tërësisht atë.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë

18	Unë kam goditur, shkelmuar, shtyrë, rrëzuar përdhe me forcë dhe mbyllur brenda.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
19	Unë kam ndarë foto/video të shokëve në rrjete sociale, pa dijeninë e tyre.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
20	Unë e kam përqeshur ose kam komentuar dikë, rreth prejardhjes ose ngjyrës.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
21	Unë e kam kërcënuar ose e kam detyruar që ai ose ajo të bëjë gjëra kundër dëshirës së tij/saj.	Shpesh	Ndonjëherë	Asnjëherë
22	Unë i njoh veprimet e dënueshme.	Po	jo	Dua të informohem.

Seksioni 2

1	Unë e njoh psikologun/punonjës social të shkollës, gjithashtu dhe shërbimet që ofron.	Po	Jo	Dua të informohem
2	Do të bashkëpunoj me psikologun shkollor/punonjës social, për të raportuar çdo problematikë që vë në rrezik mirëqenien time psikologjike, po ashtu edhe për shokët.	E kam bërë edhe më parë	Do doja të bashkëpunoj	Jo, nuk do bashkëpunoj
3	Do të konsultohesha me psikologun shkollor/punonjës social për shqetësimet e mia personale, të cilat më ndikojnë negativisht në marrëdhënien time me mësuesit, me shokët ose me familjen. Po ashtu, do të konsultohesha me psikologun shkollor/punonjës social, për të mësuar metoda të shëndetshme të zgjidhjes së situatave problematike.	Po	Jo	-

SHKALLA E MATJEVE TË BULLIZMIT DHE TË AFTËSIVE PROSOCIALE

Shpesh, punonjësi i SHPS-ës gjendet në situata, që referohen si sjellje bullizuese në shkollë. Instrumenti i mëposhtëm u vjen në ndihmë punonjësve të SHPS-ës, për të identifikuar jo vetëm nxënësit e bullizuar dhe bullizuesit, por edhe ata nxënës të cilët kanë aftësi prosociale.

Pyetësor për marrëdhëniet me bashkëmoshatarët

(PËR NXËNËSIT)

Trego, sa të vërteta janë për ty, pohimet e mëposhtme. Rretho vetëm një përgjigje për secilin nga pohimet e mëposhtme:

	Asnjëherë	Ndonjëherë	Zakonisht	Shpesh
1. Mua më pëlqen të luaj sporte.	1	2	3	4
2. Unë marr nota të mira në shkollë.	1	2	3	4
3. Të tjerët më vendosin nofka/epitete.	1	2	3	4
4. Unë i ngacmoj nxënësit e urtë.	1	2	3	4
5. Më pëlqen të jem shok/shoqe me të gjithë.	1	2	3	4
6. Unë luaj në klasë.	1	2	3	4
7. Më duket se nuk mund të kem besim te askush.	1	2	3	4
8. Mua më ngacmojnë nxënësit e tjerë.	1	2	3	4
9. Unë jam pjesë e një grupi që ngacmon të tjerët.	1	2	3	4
10. Më pëlqen të ndihmoj ata që të tjerët i ngacmojnë.	1	2	3	4
11. Mua më pëlqen kur të tjerët më kanë frikë.	1	2	3	4
12. Mua më përjashtojnë me qëllim nga grupi.	1	2	3	4
13. Unë përfshihem në zënka në shkollë.	1	2	3	4
14. Mua më pëlqen t'u tregoj të tjerëve, që jam unë që komandoj.	1	2	3	4
15. Unë ndaj gjëra me të tjerët.	1	2	3	4
16. Më pëlqen të ngacmoj më të dobëtit.	1	2	3	4
17. Më pëlqen të zihem me dikë, që mund ta mposht lehtë.	1	2	3	4

18. Të tjerët tallen me mua.	1	2	3	4
19. Mua më shtyjnë e më godasin të tjerët.	1	2	3	4
20. Më pëlqen të ndihmoj të tjerët.	1	2	3	4

Interpretim

Ky pyetësor përmban 3 nënshkallë, si më poshtë:

Kurrë = 1

Ndonjëherë = 2

Zakonisht = 3

Shpesh = 4

Pohimet që u përkasin shkallëve janë këto:

Shkalla e ngacmuesit: 4, 9, 11, 14, 16, 17;

Shkalla e viktimave: 3, 8, 12, 18, 19;

Shkalla prosociale: 5, 10, 15, 20.

Shtojca 21: pyetësor për sjelljet e rrezikshme

Ky pyetësor aplikohet në shkollë, për të ndihmuar punonjësit e SHPS-ës, të vlerësojnë sjelljet, qëndrimet, besimet e shëndetshme dhe/ose të rrezikshme, në të cilat përfshihen adoleshentët.

1. Shëno me X vendin përkatës, për përdorimin për herë të parë, të kategorive të mëposhtme.

	E keni provuar vetëm	Ua ka dhënë një familjar	Ua ka dhënë një i afërm	Ua ka dhënë një shok/shoqe	Ua ka dhënë një i panjohur	Nuk kam provuar
Cigarja e parë						
Lëndë narkotike (hashash)						
Raki						
Birrë						
Verë						
Pije të forta						
Tjetër_____						

2. Aktualisht, sa shpesh pini?

	Çdo ditë	Disa herë në javë	Çdo javë	Çdo muaj	Rrallë	Kurrë
Duhan						
Birrë						

Verë						
Raki						
Pije të forta/me ngjyrë						
Hashash						
Lloj tjetër droge_____						

3. Në cilën moshë keni bërë për herë të parë, gjërat e mëposhtme. Shënoni një kuti në çdo rresht.

	12 vjeç	13 vjeç	14 vjeç	15 vjeç	16 vjeç	17 vjeç	18 vjeç	19 vjeç	Asnjëherë
Kam pirë duhan									
Kam pirë birrë									
Kam pirë verë									
Kam pirë raki									
Kam pirë hashash									
Jam dehur									

4. Në këto 30 ditët e fundit, sa shpesh keni patur raste të kryeni gjërat e mëposhtme?
Vendos X në rreshtin përkatës.

	Kurrë	Disa herë	Shpesh	Çdo ditë
Kam pirë duhan				
Kam pirë alkool				
Jam dehur				

Kam pirë hashash				
-------------------------	--	--	--	--

Shtojca 22: pyetësor për përdorimin e internetit

Ky pyetësor shërben, për të matur kohën që nxënësit shpenzojnë, në rrjetet sociale dhe në përdorimin e internetit. Nxënësit duhet të rrethojnë për secilin nga pohimet, vetëm njërin nga numrat, i cili përshkruan më mirë atë që ata mendojnë mbi përdorimin e celularit.

0 (Nuk ndodh) 1 (Rallë) 2 (Ndonjëherë) 3(Shpesh) 4 (Gjithmonë)

GJINA F M KLASA ____

Pyetja	Pikët				
1) Sa shpesh ndodh që të rrini online, më shumë seç e keni menduar?	0	1	2	3	4
2) Sa shpesh ndodh që të lini pas dore detyrat/punët e shtëpisë, pasi qëndroni shumë orë online?	0	1	2	3	4
3) Sa shpesh ndodh që të preferoni të qëndroni online, se sa të takoheni fizikisht me një shok/shoqe?	0	1	2	3	4
4) Sa shpesh ndodh, të krijoni shoqëri online?	0	1	2	3	4
5) Sa shpesh ndodh të merrni ftesa nga persona të panjohur në rrjetet sociale?	0	1	2	3	4
6) Sa shpesh ankohen prindërit për kohën e gjatë që ju shpenzoni në internet?	0	1	2	3	4
7) Sa shpesh jua vënë në dukje shokët ose mësuesit, kohën e gjatë që shpenzoni në internet?	0	1	2	3	4
8) Sa shpesh kontrolloni rrjetet tuaja sociale, përpara diçkaje tjetër që ju duhet të kryeni?	0	1	2	3	4

9) Sa shpesh ju ndodh që të keni më pak sukses në shkollë, për shkak të kohës që shpenzoni në internet?	0	1	2	3	4
10) Sa shpesh ju ndodh që të rezistoni, duke mos treguar se çfarë po bëni në të vërtetë online?	0	1	2	3	4
11) Sa shpesh ndodh që të largoni nga mendja, mendimet shqetësuese, duke zgjedhur të përdorni internetin?	0	1	2	3	4
12) Sa shpesh e kapni veten duke planifikuar, se kur do të hyni online/në internet?	0	1	2	3	4
13) Sa shpesh mendoni se, nëse nuk do të ishte interneti, jeta juaj do të ishte e mërzitshme, e trishtë apo bosh?	0	1	2	3	4
14) Sa shpesh reagoni me nervozizëm, bërtisni apo reagoni i mërzitur, kur të tjerët ju bezdisin kur jeni online?	0	1	2	3	4
15) Sa shpesh qëndroni pa gjumë, pasi jeni online për shumë orë gjatë natës?	0	1	2	3	4
16) Sa shpesh shqetësoheni ose nervozoheni, kur prindërit ju kufizojnë orët e qëndrimit në telefon/internet?	0	1	2	3	4
17) Sa shpesh e gjeni veten duke thënë “ja edhe disa minuta”, kur jeni online?	0	1	2	3	4
18) Sa shpesh mundoheni të përcaktoni se sa kohë do të qëndroni online dhe më pas dështoni?	0	1	2	3	4
19) Sa shpesh shpenzoni shumë kohë, duke luajtur lojëra të ndryshme elektronike?	0	1	2	3	4
20) Sa shpesh zgjidhni të qëndroni në internet, në vend që të dilni me të tjerë?	0	1	2	3	4

BIBLIOGRAFI

Ligji 69/2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar.

Manuali i punës për punonjësit e njësisë së shërbimit psiko-social në sistemin arsimor parauniversitar, 2020.

Save The Children (2016). “Instrumentet e diagnostikimit të çrregullimeve neuro-zhvillimore te fëmijët e moshës 5-10 vjeç”.

Julia Coyne & Carlo Trombetta. The Handbook of International School Psychology. Editor: Shane R Jimerson, Thomas D Oakland, Peter T Farrell. Sage Publications. 2007.

José Carlos Núñez & Julio Antonio González-Pianda. The Handbook of International School Psychology. Editor: Shane R Jimerson, Thomas D Oakland, Peter T Farrell. Sage Publications. 2007.

Jean-Claude Guillemard. The Handbook of International School Psychology. Editor: Shane R Jimerson, Thomas D Oakland, Peter T Farrell. Sage Publications. 2007.

Lothar Dunkel. The Handbook of International School Psychology. Editor: Shane R Jimerson, Thomas D Oakland, Peter T Farrell. Sage Publications. 2007.

Lukas Scherer, Heinz Bösch, Paul Zeberli. The Handbook of International School Psychology. Editor: Shane R Jimerson, Thomas D Oakland, Peter T Farrell. Sage Publications. 2007.

Chryse Hatzichristou, Fotini Polychrom, Georgios Georgouleas. The Handbook of International School Psychology. Editor: Shane R Jimerson, Thomas D Oakland, Peter T Farrell. Sage Publications. 2007.

Danijela S. Petrovic¹ & Bojana M. Dimitrijevic, Departamenti i Psikologjisë, Fakulteti Filozofik, Universiteti i Beogradit (Serbi) 2 Gjimnazi Zemun dhe Shkolla Teknike "Ub" (Serbi).

Darling-Hammond, L. (1997) E drejta për të mësuar. San Francisko, CA: Jossey-Bass. Redaktuar nga Susan Goldman, anëtare e bordit të CASP. E drejta e autorit CASP 2003.

American Psychiatric Association. (2013) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th Edition: DSM-.

Beck, S, J. (2011). Cognitive Behavior Therapy, Second Edition: Basics and Beyond Blaustein, & Kinniburgh, K. (2010). Treating traumatic stress in children and adolescents: How to foster resilience through attachment, self-regulation, and competency. Neë York: Guilford Press.

Ford, J., Blaustein, M., Cloitre, M., Habib, M., & Kagan, R. (2012). Developmental Trauma Disorder-Focused Interventions for Traumatized Children and Adolescents.

Lowenstein, L., (2011) Favorite Therapeutic Activities for Children, Adolescents, and Families: Practitioners Share Their Most Effective Interventions, Championship Press, Ontario, Canada.

Urdhëri nr. 31, datë 28.01.2020 “Për miratimin e rregullores për funksionimin e institucioneve arsimore parauniversitare në Republikën e Shqipërisë”.

Urdhri nr.313, datë 20.10.2020 “Për organizimin dhe funksionimin e shërbimit psiko-social në institucionet e arsimit parauniversitar dhe procedurat e emërimit, të pezullimit dhe të largimit në shërbimin psiko-social”, i ndryshuar.

WEBLOGRAFI

<https://kids.britannica.com/kids/article/natural-disasters/>

<https://www..merakilane.com/play-therapy-techniques-30-therapeutic-activitiesfor-children/>

[https://www.cdc.gov/childrenindisasters/children-disaster-help.htm.](https://www.cdc.gov/childrenindisasters/children-disaster-help.htm)

www.arct.org

www.childtraumaacademy.com

AGJENCIA E SIGURIMIT TË CILËSISË SË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

Rruga "Naim Frashëri"
Nr. 37
Tirana
Shqipëri

(+355) 4256440 / 4256441